

**T. C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TÜRK SİYASAL HAYATINDA ABDULLAH GÜL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman Hazırlayan
Prof. Dr. Selahaddin BAKAN Mustafa KARACA**

MALATYA 2022

**T. C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

TÜRK SİYASAL HAYATINDA ABDULLAH GÜL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa KARACA

**Danışman
Prof. Dr. Selahaddin BAKAN**

MALATYA 2022

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türk Siyasal Hayatında Abdullah Gül” başlıklı çalışmamın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Mustafa KARACA

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti siyasi tarihine bakıldığında, Türk siyasetinde etkili olan çeşitli aktörler görülebilir. Bunlardan birisi de 5 dönem milletvekilliği, farklı dönemlerde bakanlıklar, kısa bir süre Başbakanlık ve 7 yıl Cumhurbaşkanlığı yapmış olan Abdullah Gül'dür. Bu çalışmada Abdullah Gül'ün siyasi hayatına ve eski yol arkadaşı Recep Tayyip Erdoğan'la yollarının ayrılmasına ve ayrı düştüğü konulara yer verilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Selahaddin BAKAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Firdevs KOÇ BAYKARA hocama ve eğitimimde emeği geçem tüm hocalarımıza teşekkür ediyorum.

Mustafa KARACA

ÖZET

1991 yılında Refah Partisi Kayseri milletvekili seçilen Abdullah Gül, 2007 yılına kadar beş dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekilliği yapmıştır. Abdullah Gül ilk olarak Milli Görüş Hareketi'nin bir partisi olan Refah Partisi'nden milletvekili seçilerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer almıştır. 2000 yılında Milli Görüş Hareketi'nin bir partisi olan Fazilet Partisi'nde iken, Milli Görüş Hareketi içerisinde bir ilki gerçekleştirmiş ve Hareketin lideri Necmettin Erbakan'a karşı bayrak açıp onun desteklediği aday olan Recai Kutun'ın karşında Fazilet Partisi Genel Başkan adayı olmuştur. 2001 yılında Türk Siyasal Hayatı'nın yaklaşık son yirmi yılına damgasını vuran Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşunda önde gelen isimlerden birisi olmuştur. 2002 ve 2003 yıllarında Başbakanlık, 2003 yılından 2007 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. 2007 yılında Cumhurbaşkanı adayı olmuş fakat CHP'li milletvekilleri Cumhurbaşkanlığı seçimi toplantısına katılmadıkları için kriz çıkmış ve bir süre Cumhurbaşkanı seçilememiştir. 2007 yılında erken seçime gidildikten sonra kriz çözülmüş ve 2007 yılında Türkiye Cumhuriyeti 11. Cumhurbaşkanı seçilen Abdullah Gül, bu görevi 2014 yılına kadar yapmaya devam etmiştir. Abdullah Gül'ün, kendisinden sonra Cumhurbaşkanı olan, Adalet ve Kalkınma Partisi'ni beraber kurduğu ve Türkiye Cumhuriyeti devlet yönetiminde yıllarca birlikte yol yürüdüğü Recep Tayyip Erdoğan ile yolları ayrılmış, 2018 yılında muhalefetin Cumhurbaşkanı adayı olma ihtimali gündeme gelmiş fakat aday olmamış, sonrasında 2020 yılında Ali Babacan'ın genel başkanlığında kurulan Demokrasi ve Atılım Partisi'ni desteklediğini açıklamıştır. Abdullah Gül'ün Erdoğan ile yollarının ayrılmasında kırılma noktası, 11 Ağustos 2014 tarihindeki AK Parti MKYK toplantısında AK Parti Genel Başkanlığı seçiminin yapılacağı AK Parti Olağanüstü Kongresi'nin tarihinin Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görevini teslim tarihinden yalnızca bir gün öncesi olan 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılması kararının alınması olduğu değerlendirilebilir. Abdullah Gül'ün 1991 yılında milletvekili seçilmesinden günümüze kadarki siyasi hayatına bakıldığında Abdullah Gül'ün, Türk Siyasal Hayatı'nın önemli bir aktörü olduğu söylenebilir.

ABSTRACT

Abdullah Gül, who was elected as the Kayseri deputy of the Refah Party in 1991, served as a deputy in the Turkish Grand National Assembly for five terms until 2007. Abdullah Gül was first elected as a deputy from the Refah Party, a party of the National Vision Movement, and took place in the Turkish Grand National Assembly. While he was in the Fazilet Party, a party of the National Vision Movement, in 2000, he broke new ground in the National Vision Movement and became a candidate for the Chairman of the Virtue Party in front of Recai Kutan, the candidate he supported, by flying a flag against the leader of the Movement, Necmettin Erbakan. In 2001, he became one of the leading figures in the establishment of the AK Party, which left its mark on the last twenty years of Turkish Political Life. He served as Prime Minister in 2002 and 2003 and as Minister of Foreign Affairs from 2003 to 2007. He became a presidential candidate in 2007, but because the CHP deputies did not attend the Presidential election meeting, a crisis broke out and the President could not be elected for a while. After the early elections were held in 2007, the crisis was resolved and Abdullah Gül, who was elected the 11th President of the Republic of Turkey in 2007, continued to do this duty until 2014. Abdullah Gül, who became President after him, co-founded the AK Party and walked together for years in the state administration of the Republic of Turkey, parted ways with Recep Tayyip Erdoğan. He declared that he supported the Democracy and Atılım Party, which was founded under the chairmanship of Ali Babacan. The breaking point in Abdullah Gül's parting ways with Erdoğan is the date of the AK Party Extraordinary Congress, at the AK Party MKYK on 11 August 2014, where the AK Party Chairman election will be held, on 27 August 2014, just one day before Abdullah Gül's delivery of the Presidency. It can be evaluated that the decision to be made is taken. Looking at the political life of Abdullah Gül from his election as a deputy in 1991 to the present day, it can be said that Abdullah Gül is an important actor in Turkish Political Life.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
RESİMLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1
1. ABDULLAH GÜL'ÜN YAŞAMI VE AİLESİ.....	4
1.1. Abdullah Gül'ün Ailesi	4
1.2. Abdullah Gül'ün Eğitimi	4
1.3. Abdullah Gül'ün Kısaca Siyasi Hayatı	5
1.4. Abdullah Gül'e Ait Kitaplar	11
2. ABDULLAH GÜL'ÜN 1991-2007 YILLARI ARASI SİYASİ HAYATI.....	16
2.1. Abdullah Gül'ün 1. Milletvekilliği Dönemi (1991-1995)	16
2.2. Abdullah Gül'ün 2. Milletvekilliği Dönemi (1995-1999)	19
2.3. Abdullah Gül'ün 3. Milletvekilliği Dönemi (1999-2002)	25
2.4. Abdullah Gül'ün Başbakanlık Dönemi (2002-2003).....	27
2.5. Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı Dönemi(2003-2007)	31
3. ABDULLAH GÜL'ÜN CUMHURBAŞKANLIĞI DÖNEMİ (2007-2014)	
NOTER Mİ, NÖTR MÜ?.....	37
3.1. Cumhurbaşkanı Seçilme Süreci.....	37
3.2. Cumhurbaşkanı Olarak Yaptığı Ziyaretler, Katıldığı Zirveler ve Verdiği Mülakatlar	43
3.3. Cumhurbaşkanlığı Süresi İle İlgili Tartışmalar	62
3.4. Cumhurbaşkanlığı Döneminin Önemli Olayları.....	65
3.4.2. Gezi Parkı Eylemleri	67
3.4.3. 17-25 Aralık.....	71
3.4.4. Sosyal Medya Yasakları.....	72

4. CUMHURBAŞKANLIĞI SONRASI ABDULLAH GÜL'ÜN SİYASİ HAYATI (2014-2022): DERİN BİR FİKRİ AYRILIK MI YOKSA BASİT BİR SİYASİ ANLAŞMAZLIK MI?	76
SONUÇ	88
KAYNAKÇA.....	91

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. 28 Şubat Sürecinde Yaşanan Bazı Önemli Gelişmeler.....	21
Tablo 3.1. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı Olarak Yurt Dışına Yaptığı Ziyaretler	43
Tablo 3.2. Abdullah Gül'ün katıldığı zirveler	60
Tablo 4.1. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde en çok konuşulan aktörler	76

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1. Abdullah Gül 'ün yemin töreninden bir kare.....	42
Resim 3.2. Gül ve Sarkisyan, Bursa'da maç izlerken.....	59
Resim 3.3. Gezi eylemleri sırasında çekilen görüntüler.....	69
Resim 3.4. Twitter yasaklarından sonra Abdullah Gül'ün paylaştığı tweetler	74

GİRİŞ

Abdullah Gül 1991 yılında Refah Partisi Kayseri Milletvekili olarak Türkiye devlet yönetiminde söz sahibi olmaya başlamış, birinci milletvekilliği dönemi 1995 yılına kadar devam etmiş, 1995 yılında tekrar milletvekili seçilip 1999 yılına milletvekilliği devam ederken, bu süre zarfında 28 Şubat süreci başlamış, 1995 yılında milletvekili seçildiği parti olan Refah Partisi kapatılmış, Refah Partisi'nden sonra milletvekilliğine Refah Partisi'ndeki bir çok milletvekili gibi Fazilet Partisi'nde devam etmiş, 1999 yılında Fazilet Partisi'nden tekrar milletvekili seçilmiş ve 2000 yılında yenilikçiler ve gelenekçiler olarak içeride ayrışan Fazilet Partisi'nde, Necmettin Erbakan'ın partinin genel başkanlığı için desteklediği Recai Kutan'ın karşısında kongrede yenilikçilerin önde gelen kişilerinden birisi olarak Genel Başkan adayı olmuş, Fazilet Partisi Genel Başkanlık seçimini kazanamasa da seçimde çok sayıda oy almış ve bu seçim sonucu bir başarı olarak değerlendirilmiştir.

Necmettin Erbakan'ın öncülüğündeki Türk Siyasal Hayatı'nda önemli bir yeri olan Milli Görüş hareketinin bir partisi olan Fazilet Partisi'nde yenilikçiler ve gelenekçiler olarak bir ayrışma olmuş, Abdullah Gül yenilikçilerin önde gelen isimlerinden birisi olmuştur. 2000 yılında Recai Kutan'ın karşısında çok sayıda oy alsa da Abdullah Gül, Fazilet Partisi Genel Başkanlık Seçimi'ni kazanamamış, bunun sonrasında 14 Ağustos 2001 tarihinde Türk Siyasal Hayatı'nın yaklaşık son 20 yılına damgasını vuran Abdullah Gül, Recep Tayyip Erdoğan ve Bülent Arınç'ın başını çektiği Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi katıldığı ilk seçimden birincilikle çıkmış ve tek başına iktidara gelmiştir. İlk başta bir süre Recep Tayyip Erdoğan siyasi yasaklı olduğu için, Abdullah Gül Başbakanlık görevini yürütmüştür. Daha sonra Erdoğan'ın siyasi yasak engeli kalkıp, milletvekili seçildikten sonra Başbakanlık görevinden Erdoğan'ın Başbakan olabilmesi için istifa etmiştir. Yaklaşık 4 ay gibi kısa bir süre Başbakanlık yapan Abdullah Gül'ün Başbakanlık yaptığı dönemde 1 Mart Tezkeresi oylaması yapılmıştır. 1 Mart 2003 tarihinde Irak'a Türk Silahlı Kuvvetleri askeri gönderilmesiyle alakalı yapılan oylama öncesi Abdullah Gül'ün tavrı Türk Siyasal Hayatı için alışlagelmişin dışında bir tavır olarak değerlendirilebilir. Sever (2015:43) Abdullah Gül'ün 1 Mart Tezkeresi ile alakalı rapor hazırlatıp milletvekillerine dağıttırıldığını ve oylamadan önceki son AK Parti Grup toplantısında milletvekillerine, kendisinin öncekilerin yaptığı gibi onların oylarını

cebine koyup onların adına oy kullanmak istemediğini, kendilerine bilgilendirme yapıldığını ve bundan sonra oylamayla ilgili kararı vicdanlarının seslerine göre vermelerini söylediğini anlatmıştır. Abdullah Gül'ün bu tavrı bir de sonraları kendisi için yapılan, "Erdoğan'ın gölgesi" gibi eleştirileri yapanların tezine uymayan bir tavidir. Çünkü Recep Tayyip Erdoğan tezkerenin geçmesini istiyordu, fakat Abdullah Gül, dönemin Başbakan'ı olarak tam olarak Erdoğan'la aynı tavrı sergilememiş ve oylama için milletvekillerine vicdanlarının seslerine göre karar vermelerini söylemiştir. Ayrıca Abdullah Gül'ün bu tavrı Türk Siyasal Hayatı'nda alışlagelmişin dışında bir tavidir. Türkiye Cumhuriyeti'nde daha önce genelde parti liderleri milletvekillerine kabul oyu mu red oyu mu kullanacağını söylemiştir, milletvekilleri de genelde parti liderlerinin beyanına göre oy kullanmışlardır. Burada ise Abdullah Gül başbakan olarak partisinin o önemli oylama öncesi yapılan son grup toplantısında yaptığı konuşmayla farklı bir tavrı sergilemiştir.

2003 yılından 2007 yılına kadar Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Abdullah Gül, 2007 yılında Cumhurbaşkanı adayı oluyor. Fakat Dönemin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu'nun Cumhurbaşkanlığı oylamasının yapılması için toplantı yeter sayısının 367 olduğu tezini ortaya atması ve CHP milletvekillerinin de eşî başörtülü olduğu için Abdullah Gül'ün seçilmesini istemediklerinden TBMM'deki ilgili toplantıya katılmamaları üzerine kriz çıkıyor ve bir süre yeni Cumhurbaşkanı seçilemiyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı oylamasının yapıldığı oturumla aynı günde Genelkurmay Başkanlığı tarafından konuyla ilgili bir bildiri yayınlanmış ve e-muhtıra olarak anılan bu bildiri de tarihe geçmiştir. 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı ile ilgili kriz çıkması ve ayrıca e-muhtıra yayınlanması Türk Siyasal Hayatı'nda önemli yeri olan iki konudur. 2007 yılında yeni Cumhurbaşkanı seçilemediği için erken seçime gidilmiş, Adalet ve Kalkınma Partisi seçimden oyunu ciddi oranda artırıp birincilikle çıkmış. 2007'deki erken seçimde meclise giren MHP'li milletvekillerinin Cumhurbaşkanlığı seçimi için TBMM'deki toplantıya katılmalarıyla Cumhurbaşkanlığı seçimi krizi çözülmüştür. Abdullah Gül, erken seçimden sonra Recep Tayyip Erdoğan henüz kendisini aday olarak açıklamamışken ve kulislere eşî başörtülü olmayan bakan Vecdi Gönül'ün Cumhurbaşkanı adayı olabileceği konuşuluyorken, Abdullah Gül bir açıklama yaparak Cumhurbaşkanlığıyla ilgili milletin iradesini herhalde görmezden gelemeyeceğini açıklamıştır. Abdullah Gül 11. Cumhurbaşkanı olarak 2007 yılından 2014 yılına kadar

Cumhurbaşkanlığı görevi yapmıştır. Bu dönem çalışmamızda ayrı bir bölümde ele alınmış ve Abdullah Gül'ün noter mi, nötr mü olduğu sorusuna yer verilmiştir. Bu sorudaki 'noter' ifadesiyle kendisine yapılan önüne gelen çoğu şeyi onayladığı manasındaki eleştiriye gönderme yapılmış, 'nötr mü?', ifadesi de acaba o eleştiri tam olarak doğru değil mi, Abdullah Gül aslında görevini tarafsız bir biçimde yerine getirmiş midir, manasına gelebilir. Bu çalışmada, Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilme sürecine, Cumhurbaşkanlığı yapmış olduğu çok sayıda yurt dışı gezilerine, katıldığı zirvelere dönemin tartışmalı konularına ve Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı'ndan sonraki siyasi hayatına yer verilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Hipotezi, Abdullah Gül, Türk Siyasal Hayatı'nın özgün bir aktörüdür, şeklinde olan bu çalışmada, Abdullah Gül Cumhurbaşkanlığı görevini tarafsız bir şekilde mi yapmıştır? ile Abdullah Gül'ün Recep Tayyip Erdoğan ile yolları neden ayrılmıştır? soruları irdelenmiştir. Veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

1. ABDULLAH GÜL'ÜN YAŞAMI VE AİLESİ

Abdullah Gül 29 Ekim 1950 tarihinde Kayseri'de doğmuştur. 1991 yılında ilk defa milletvekili seçilmiştir. Bu bölümde Abdullah Gül'ün ailesiyle ilgili bilgilere ve Abdullah Gül'ün doğduğu tarihten 1991 yılında milletvekili olmasına kadar olan hayatıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Abdullah Gül'ün Ailesi

Abdullah Gül, 29 Ekim 1950 tarihinde Kayseri'nin Bünyan ilçesinde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Ahmet Hamdi Gül, annesinin adı Adviyedir (Vikipedi, 2022-a).

Onüçüncü yüzyıla kadar dayanır, Abdullah Gül'ün ailesinin soyağacı. Gülük Camii, Selçukluların Kayseri'de yaptırmış olduğu bir camiidir ve Gül soyadı, bu camide imamlık yapmış olan atalarından geldiği ifade edilir. Abdullah Gül'ün dedesi olan Hayrettin Efendi İstiklal Savaşı gazisidir ve kendisi ticaret işiyle uğraşmıştır. Adviyedir, Abdullah Gül'ün annesidir. Adviyedir hanımın babası şehrin köklü bir ailesi olan Satoğlu ailesinin mensubudur. Adviyedir hanımın babası şair ve öğretmendir. Ahmet Hamdi Gül, Abdullah Gül'ün babasıdır. Ahmet Hamdi bey, Kayseri şehrinin bir sanayi tesisi olan Tayyare Fabrikası'nda çalışmıştır. Ahmet Hamdi Bey, o fabrikada ustabaşı olarak çalışmıştır. Ahmet Hamdi Bey'in sosyal hayata katkıları olmuş ve kendisi çevresi tarafından sevilen ve tanınan bir kişidir. Ailenin yetiştirmiş olduğu çok sayıda bürokrat, yazar, şair ve öğretim üyesi vardır. Ahmet Hamdi Bey, emekliliğinden sonra kendi işyerini kurmuş ve sanayi alanında faaliyet göstermiştir. Abdullah Gül'ün bir kız kardeşi ve bir de erkek kardeşi vardır. (www.abdullahgul.gen.tr) Abdullah Gül'ün babası Ahmet Hamdi Gül 7 Mayıs 2017 tarihinde vefat etmiştir (Hürriyet, 2017).

1.2. Abdullah Gül'ün Eğitimi

Abdullah Gül, ilkölu Kayseri Gazi Paşa İlkokulu'nda tamamlamış daha sonra Nazmi Toker Ortaokulu'nu bitirmiştir. Liseyi ise birçok ünlüyü yetiştirmiş olan Kayseri Lisesi'nde bitirmiştir. Abdullah Gül'ün eğitim hayatı İstanbul Üniversitesi'nin İktisat Fakültesi'nde devam etmiştir. Abdullah Gül'ün üniversite öğrencisi olduğu yıllar yoğun öğrenci hareketlerinin olduğu yıllardır. O yıllarda aktif olarak yer almıştır, öğrenci hareketlerinde. Milli Türk Talebe Birliği o zamanlar aktif öğrenci derneklerinden

birisidir. Abdullah Gül de o dernekte lider öğrenciler arasında yer almıştır, dergilere katkıda bulunmuştur ve mitinglere katılmıştır. Abdullah Gül'ün o yıllardaki arkadaşlıkları ve deneyimleri, kendisinin hayatında önemli ölçüde devam edecek izler bırakmıştır (www.abdullahgul.gen.tr). Abdullah Gül, İstanbul Üniversitesi'nde öğrenciyken, Deniz Gezmiş ve arkadaşları İstanbul Üniversitesi'nde kontrol sağlamış, Abdullah Gül ve arkadaşlarının fotoğrafları duvarlara asılıp faşist damgası vurularak hedef gösterilmiş, bu dönemde Abdullah Gül yaklaşık 6 ay boyunca üniversiteye gidememiştir (Bayhan, 2007:26).

Abdullah Gül, 1974 yılında lisans öğrenimi görmüş olduğu İstanbul Üniversitesinin İktisat Fakültesi'nden mezun olmuştur ve yine İstanbul Üniversitesi'nde İktisat alanındaki doktora eğitimini 1983'te tamamlamıştır. Abdullah Gül, doktora çalışmaları devam ediyorken, tez çalışmasıyla alakalı araştırma yapmak ve dil öğrenmek için Londra ve Exeter'e gitmiştir ve oralarda iki sene kalmıştır. Abdullah Gül, akademik çalışmaları esnasında Sakarya Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nün kuruluşu aşamasında vazife almıştır ve beş sene kadar öğrencilere ekonomi dersleri vermiştir. Abdullah Gül, 1983 senesinde İslam Kalkınma Bankası bünyesinde ekonomist olarak çalışmak için Cidde'ye gitmiştir. Abdullah Gül, orada ailesiyle beraber sekiz sene yaşamıştır. Abdullah Gül, görevi dolayısıyla tecrübe kazanmış ve farklı ülkelere geziler yapmıştır. Böylelikle Abdullah Gül, değişik yerlerdeki ülkelerin içtimai, iktisadi ve siyasi yapılarını yakından gözlemleyebilmiştir. Abdullah Gül, 1989 senesinde Doçent olmuştur, Abdullah Gül'ün doçent olduğu dal, uluslararası ekonomidir (www.abdullahgul.gen.tr).

1.3. Abdullah Gül'ün Kısa Siyasi Hayatı

Abdullah Gül, milletvekili seçilmeden önce 1983-1991 yılları arasında İslam Kalkınma Bankası'nda ekonomi uzmanı olarak çalışmıştır (Vikipedi, 2022-a).

Abdullah Gül'ün aktif siyasete girişi çok öncelerden planlanmış bir şekilde olmamıştır. Abdullah Gül, yıllık izin kullanarak 1991 senesinin yazında Kayseri'de bulunmakta iken, hemşerileri Abdullah Gül'e siyasete girmesi ve milletvekili olup ülkesine o mevkide hizmette bulunması teklifinde bulunmuşlardır. Abdullah Gül, seçime Refah Partisi'nden milletvekili adayı olarak katılmıştır ve milletvekili seçilmiştir. Abdullah Gül o dönemle birlikte Cumhurbaşkanı seçilene kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde beş dönem Kayseri milletvekili olarak bulunmuştur.

Abdullah Gül, milletvekiliyken ülkeyi de dünyayı da daha iyi tanıyabilmiştir. 1991 ile 1995 yılı arası dönemde Plan ve Bütçe Komisyonu'nun üyesi olarak görev yapmıştır. 1995 ile 1999 yılı arası dönemde Dışişleri Komisyonu'nun üyesi olarak vazife yapmıştır. 1991 yılında Avrupa Konseyi'nde parlamenter olarak yer almaya başlamıştır. 2001-2002 senelerinde NATO Parlamenterler Meclisi üyesi olarak bulunmuştur. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, insan hakları ve demokrasinin beşiği sayılabilir. Abdullah Gül, orada yakın arkadaşlıklar kurmuştur ve farklı komitelerde vazife almıştır. Abdullah Gül, kendisinin oradaki on yıllık deneyimiyle, Türkiye için Avrupa Konseyi'nin insan hakları ve demokrasi standartlarının gerekli olduğuna daha çok inanmaya başlamıştır. Abdullah Gül'ün o tecrübesinin Türkiye'de Avrupa Birliği ile ilgili reformlar yapılmasında etkisi olmuştur. 2002 yılında, Konseyin Parlamenterler Meclisi'ndeki çalışmaları dolayısıyla Abdullah Gül'e Pro merito adlı madalya ve Sürekli Onursal Üye ünvanı verilmiştir. 1996 yılında 54. Hükümet kurulmuş ve Abdullah Gül, Hükümet Sözcülüğü ve Devlet Bakanlığı yapmıştır bu hükümette. Abdullah Gül'ün, görev alanına giren bir konu Türk Dünyası ile olan ilişkileri geliştirmektir ve Abdullah Gül, bu alanda yoğun gayret sarf etmiştir (www.abdullahgul.gen.tr).

Abdullah Gül, 1999'da Fazilet Partisi'nden Kayseri Milletvekili adayı olarak seçime girmiştir ve seçilip parlamentoya üçüncü kez girmiştir. Genel Başkanlık seçimini içeren Fazilet Partisi Kongresi 14 Mayıs 2000 tarihinde yapılmış ve Abdullah Gül Genel Başkanlığa aday olmuştur. Abdullah Gül Genel Başkanlık seçimini az farkla kaybetmiştir fakat kongredeki sonuç siyasi çevreler tarafından önemli bir muvaffakiyet şeklinde değerlendirilmiştir. Fazilet Partisi kapatılmış ve Abdullah Gül Yenilikçi Hareket'e öncülük etmiştir. Yenilikçi Hareket denilen bu hareket, 2001 yılı 14 Ağustos tarihinde uzun haliyle Adalet ve Kalkınma Partisi kısaltılmışı AK Parti ismiyle tüzel kişiliğe bürünmüştür. Abdullah Gül Ak Parti'de Kurucular Kurulu üyesi olmuş ve Siyasi ve Hukuki İşlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olmuştur. Abdullah Gül ayrıca NATO'da Parlamenterler Meclisi üyeliği yapmıştır. Abdullah Gül'e Avrupa Konseyi'nin Parlamenterler Meclisindeki faaliyetlerinden ötürü Pre merito isimli madalya ve Parlamenterler Meclisi'nin sürekli onursal üyesi ünvanı verilmiştir (Kantar, 2017:60).

3 Kasım 2002 tarihinde genel seçim yapılmıştır. Seçimden sonra 18 Kasım günü Abdullah Gül'ün başbakanlığında 58. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti kurulmuştur.

(www.abdullahgul.gen.tr). AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi yasaklı olmasından dolayı, 16 Kasım 2002'de 58. Hükümeti kurma vazifesi Abdullah Gül'e verilmiştir. 18 Kasım 2002'de, Türkiye'nin 58. Hükümeti, Başbakan Abdullah Gül tarafından kurulmuştur (Wikipedi, 2022-a).

Abdullah Gül başbakanlık yaptığı sırada Kıbrıs, Irak gibi zor meselelerle karşılaşmıştır, ekonomi alanında Acil Eylem Planını Abdullah Gül, uygulamaya koymuştur. Irak Krizi esnasında mühim bir fonksiyonu olan Irak'a Komşu Devletler sürecinin başlamasında başı çekmiştir. 14 Mart 2003 tarihinde 59. Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Abdullah Gül, bu hükümette Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak vazife yapmıştır. Diğer taraftan Avrupa Birliği Müzakere Heyeti Başkanlığı, Reform İzleme Grubu üyeliği ve Terörle Mücadele Yüksek Kurulu üyeliği vazifelerini yapmıştır. Avrupa Birliği reform süreci Abdullah Gül Dışişleri Bakanı iken sürat kazanmış ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı ile ilgili müzakereler 3 Ekim 2005 tarihinde resmi olarak başlamıştır. Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı yaptığı dönemde Türkiye'nin Batı ülkeleri ile de Türk ve İslam Ülkeleri ile de ilişkileri geliştirilmiş, Türkiye'nin komşusu olan ülkelerle olan dostluk bağları güçlendirilmiş ve Türkiye milletlerarası teşkilatlarda aktif vazifeler üstlenmiştir. 2003 yılının Mayıs Ayı'nda Tahran'da İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Toplantısı yapılmış, Abdullah Gül orada bir konuşma yaparak İslam dünyası ülkelerine reform çağrısında bulunmuş ve o konuşma Batı'da da Doğu'da da ses getirmiştir (www.abdullahgul.gen.tr).

Abdullah Gül, 4 Nisan 2007'de Cumhurbaşkanı adayı olmuştur. Seçim süreci, çıkan krizden dolayı ilk başta tamamlanamamıştır. Erken seçim kararı TBMM tarafından alınmıştır. 22 Temmuz 2007 tarihinde Abdullah Gül beşinci defa Kayseri milletvekili seçilmiştir. 2007 yılında Ahmet Necdet Sezer'in vazife süresi dolmaktaydı. 11. Cumhurbaşkanı'nın seçilmesi ile ilgili olarak yapılacak seçimle ilgili o zamanlar Yargıtay Onursal Başsavcısı olan Sabih Kanadoğlu, toplantı yeter sayısı hususunda bir tez ortaya atmıştır. Ortaya atılan bu tez Cumhurbaşkanlığı seçimine damgasını vurmuştur. Bu iddia "367 Krizi" şeklinde Türk siyasal hayatında yerini almıştır ve Cumhurbaşkanı seçilememesine neden olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) TBMM'de 367 milletvekili bulunmuyordu, Deniz Baykal'ın genel başkanı olduğu Cumhuriyet Halk Partisi'nin milletvekillerinin de toplantıya iştirak etmemeleri üzerine gözler TBMM'deki diğer partiler olan Doğru Yol Partisi (DYP) ve Anavatan Partisi'ne (ANAP) çevrilmiştir. Mehmet Ağar'ın genel başkanı olduğu Doğru Yol Partisi'nin altı

milletvekili ve Erkan Mumcu'nun genel başkanı olduğu Anavatan Partisi yirmi milletvekili eklendiğinde toplantı yeter sayısı olarak iddia edilen 367 milletvekili sayısına ulaşılacaktı (Özipek, 2014: 683). Fakat Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi de toplantıya katılmama kararı alınca Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Türkiye siyaseti kilitlenmiştir. Sonrasında erken seçime gidilmiş ve AKP'nin oy oranı önemli ölçüde yükselmiştir. Fakat barajı geçen partilerin içine Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) de eklenmesinden dolayı, AKP'nin milletvekili sayısı artmamıştır. Devlet Bahçeli'nin genel başkanı olduğu MHP'nin TBMM'deki Cumhurbaşkanlığı seçiminin olduğu toplantıya katılmasıyla toplantı yeter sayısı sağlanmış ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tamamlanmış ve TBMM'nin seçmiş olduğu son Cumhurbaşkanı Abdullah Gül olmuştur (Çolak ve Uzun, 2017:204).

2007'deki genel seçimden sonra Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı adaylığı kesin bir şekilde açıklanmamıştı. AKP genel başkanı Erdoğan'ın da AKP'nin Cumhurbaşkanı adayını daha açıklamamış olduğu ve Gül'ün, Erdoğan'ın kendisinden başka isim de düşünebileceğini bildiği bir ortamda, Abdullah Gül, bir açıklama yaparak Cumhurbaşkanlığına aday olduğunu açıklamıştır.

Abdullah Gül, 2007 yılındaki Cumhuriyet mitinglerinde de Nisan 2007'deki e-muhtırada da geri adım atmamıştır. Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra Gül'ün eşinin başörtülü olmasından dolayı cumhuriyet resepsiyonları tartışma konusu olmuştur. Fakat Abdullah Gül, eşli ve eşsiz iki ayrı resepsiyon yaptırarak bu krizi aşmayı bilmiştir. Abdullah Gül, 2007-2014 arası dönemde 7 sene boyunca Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. Görev süresi boyunca çok sayıda yurt dışı ziyareti gerçekleştiren Abdullah Gül, ilk 11 Cumhurbaşkanı içinde en fazla yurt dışı seyahat gerçekleştiren Cumhurbaşkanı sıfatını kazanmıştır. Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı sırasında kendisine gelen kanunların tamamına yakınına onayladığı için eleştirilmiştir. Hatta kendisi için 'Çankaya noteri' lakabını kullananlar olmuştur. Abdullah Gül'ün masasına giden kanun sayısı 886'dır. Gül, bu kanunların yalnızca 4 tanesini veto etmiştir (Onedio, 2014).

Abdullah Gül, dönemin başbakanı ve AKP genel Başkanı Erdoğan'la zaman zaman ters düştüğü de olmuştur. Kasım 2019'da bir televizyon programına katılan dönemin bakanlarından olan Ali Babacan da Abdullah Gül'ün atamalarla ilgili bir

konuda, imza için kendisine gelmeden önce uyarıda bulunduğundan, bu şekilde gelirse onaylamayacağını ifade ettiğinden bahsetmiştir.

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde, Erdoğan'la önemli konularda ters düştüğü olmuştur. Gezi eylemleri ve polisin orantısız kuvvet kullandığı iddiası ile ilgili Abdullah Gül, "Demokrasi sadece seçim demek değildir. Barışçı gösteriler de bir parçasıdır. İyi niyetli mesajların alındığının bilinmesini isterim" ifadelerini kullanırken, Erdoğan, "Ben Cumhurbaşkanı'nın ne mesaj almakta olduğunu bilemem. Gezi darbe girişimidir polis destan yazdı" ifadelerini kullanmıştır. 17 Aralık 2013 tarihinde başlatılan yolsuzluk soruşturmasıyla ilgili olarak Abdullah Gül, "Yolsuzlukların üstü örtülmesin. Suçlular yargılsın" ifadelerini kullanırken, Erdoğan, "Yolsuzluk suçlaması bahane, bu bir darbe girişimi, arkasında 'paralel yapı' var" ifadelerini kullanmıştır. Gezi olayları sırasında Berkin Elvan isimli bir vatandaşımız başından biber gazı kapsülü yarası almış ve dokuz ay sonra vefat etmiştir. (Onedio, 2014) Abdullah Gül, Berkin Elvan'ın babası Sami Elvan'ı arayıp kendisinden istediği bir şey olup olmadığını sormuştur (Sever, 2015:141). Erdoğan ise Berkin Elvan'ın ölümünden sonra Berkin Elvan'ın anne ve babasının yaptığı açıklamaları sert ifadelerle eleştirmiştir ve AKP'nin Gaziantep'teki yerel seçim mitinginde Berkin Elvan'ın annesi yuhalanmıştır. Erdoğan ve çevresiyle ilgili yolsuzluk iddia eden ses kayıtları Twitter üzerinden paylaşılmaya başlanınca Erdoğan "Kökünü kazırım" ifadesini kullanmış ve Twitter'ı kapatma yolunu seçmiştir. Abdullah Gül ise tweet atarak, yasağı ilk delenlerden olmuştur. Yasağı küçümseyerek engellemenin imkansız olduğunu ifade etmiştir. Erdoğan, 17 Aralık ve Gezi olaylarını kendisinin dünya lideri olmasını engellemek isteyen dış kökenli komplo şeklinde yorumlamışken, Abdullah Gül, "Türkiye'yi yıkmak isteyenler gibisinden komplo iddialarına inanmıyorum" ifadelerini kullanmıştır (Onedio, 2014).

Erdoğan ve çevresiyle ilgili yolsuzluk iddia eden ses kayıtları paylaşılınca, Erdoğan, dönemin Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül'ü kastederek, "Cumhurbaşkanı'nı da dinlemişler, o da çıkacak" söylemine başvurmuştur. Abdullah Gül ise, "Bazı devlet görevlileri kanunların ötesinde dinlemeler yapmışlar. Bunlar suç. Ama bu konularla ilgili herhangi bir kaygım veya korkum söz konusu değildir" ifadelerini kullanmıştır (İnternethaber, 2014-a).

10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan Cumhurbaşkanı seçildi. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görevini teslim edeceği tarih 28 Ağustos 2014'tü. Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı bittikten sonra kuruluşuna öncülük edenlerden birisi olduğu AKP'ye geri dönmeyi düşünüyordu fakat, AKP tarihinde ilk defa 27 Ağustos 2014 tarihinde olağanüstü kongre yapılarak, AKP Genel Başkanlık seçimi yapıldı ve Ahmet Davutoğlu AKP genel başkanı seçildi. AKP'nin yeni genel başkanının seçildiği AKP'nin ilk olağanüstü kongresinin yapıldığı tarih, Abdullah Gül'ün görevi devretmesinden sadece bir gün öncesiydi. Abdullah Gül, görevi devrettikten sonra kurucularından olduğu partiye geri dönmemiştir.

Abdullah Gül, 2014 yılından sonra bir siyasi partinin içine girmedi ve herhangi bir partinin içinde aktif siyasette yer almamıştır. Abdullah Gül, 2014 yılında Cumhurbaşkanlığı görevini devrettikten sonra İslam Kalkınma Bankası bünyesindeki Başkanlık Danışma Kurulu'nun içerisinde yer almıştır. 15 Temmuz sonrasında bir Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmış ve bu kararname ile darbe girişimi ve darbe girişiminin devamı niteliğinde olan terör eylemlerine müdahalede bulunan sivillere yargı dokunulmazlığı getirilmişti. Abdullah Gül de bu Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili muğlaklık olduğundan bahsederek eleştirisini dile getirmiştir. Abdullah Gül bu konuyla ilgili ifade ettiği düşüncesiyle AKP'lilerin hedefi olmuştur. Abdullah Gül'ün 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde Cumhurbaşkanı adaylığı olup olmayacağı bir süre gündemde yer almıştır. Abdullah Gül, bir basın açıklaması yaparak geniş mutabakat sağlanamadığı için aday olmayacağını açıklamıştır. Yaptığı konuşmada, Türkiye'nin ciddi beka sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu dile getirdi ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin, hak ve hürriyetlerin, güçlü bir demokrasinin evrensel standartlarda olması gerektiğinin altını çizmiştir. Türkiye'nin içinde bulunduğu durumda kendisinin Cumhurbaşkanı adaylığı fikrinin Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu'ndan çıktığını ifade eden Abdullah Gül, yaptığı konuşmadan Cumhurbaşkanı adaylığı olmayı düşündüğü fakat kendisinin istediği ölçüde geniş mutabakat sağlanamadığı için aday olmayacağını açıklamıştır (Akça vd., 2019:6).

Uzun süre AKP'de bakanlık yapmış olan Ali Babacan, 9 Mart 2020 tarihinde Demokrasi ve Atılım Partisi'ni (Deva Partisi) kurmuştur. Ali Babacan Deva Partisi'ni kurmadan aylar öncesinden parti kuracağıyla ilgili iddialar vardı ve Abdullah Gül ile Ali Babacan'ın beraber parti kuracağı iddia edilmiştir (Euronews, 2019). Fakat Deva

Partisi kurulmadan önce konu ile ilgili açıklama yapan Ali Babacan, Abdullah Gül'ün partinin içerisinde yer almadığını ve ilişkilerinin istişari boyutta olduğunu söylemiştir. 2001 yılında AKP'nin kurucu üyesi olarak siyaset hayatına başlayan Ali Babacan, siyasete Abdullah Gül'ün daveti ile girdiğini ifade etmiştir. Ayrıca Deva Partisi genel başkanı Ali Babacan, Abdullah Bey gibi dürüst bir siyasetçiyle birlikte isminin anılmasından onur duyduğunu ifade etmiştir.

Deva Partisi kurulmadan önce Ali Babacan'ın danışmanlarından birisi Reuters'a konuşmuş, "Babacan ve Gül büyük bir ihtimalle sonbaharda parti kuracaklar." açıklamasında bulunmuştur. Reuters'ın haberine göre çalışmaların aylar öncesinden başladığı, AK Parti'ye olan desteğin yerel seçimlerde düşmesiyle birlikte hız kazandığı belirtilmiştir (Euronews, 2019).

Ali Babacan'ın parti kurmasına Abdullah Gül'ün dışarıdan destek verdiği biliniyordu fakat Deva Partisi'nin tanıtım toplantısına mesaj gönderip göndermeyeceği merak edilen bir konu olmuştur. Abdullah Gül, toplantıya mesaj göndermemiştir fakat Deva Partisi kaynaklarının vermiş olduğu bilgiye göre partinin kuruluş dilekçesi verildikten bir gün sonra parti kuruluşu dolayısıyla Ali Babacan'ı telefonla arayıp kutlamıştır. Deva Partisi kurulmadan önce Abdullah Gül'e yakın olan bazı kişiler ile Ali Babacan'ın ekibi arasında Kurucular Kurulu listesi başta olmak üzere bazı görüş ayrılıkları olduğu ve hatta köprülerin atıldığı haberleri basına yansımıştır. Bazı yorumcular, bu şekildeki haberlerle, Ali Babacan'ın partisinin özgün bir parti olduğu ve Abdullah Gül'den bağımsız olarak hareket ettiği mesajı verme gayesi güdüldüğü iddiasında bulunmuştur. Deva Partisi içindeki bazı kişiler, Abdullah Gül ile Ali Babacan arasında partinin kuruluş sürecinde bazı küçük görüş ayrılıkları yaşandığını fakat bu iki isim arasında herhangi bir sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, Abdullah Gül'ün siyasette yer almayacağını daha önce ifade ettiğini, bir ekip ya da liste dayatması şeklinde bir olayın olmadığını ifade etmişlerdir (BBC, 2020).

1.4. Abdullah Gül'e Ait Kitaplar

Abdullah Gül'ün konuşmalarından hazırlanan Abdullah Gül'e ait olan çeşitli kitaplar vardır. Abdullah Gül'e ait olan kitapların yayınevi genelde Cumhurbaşkanlığı Yayınları olmuştur. Abdullah Gül'e ait olan kitaplar şunlardır: Demokrasi ve Hukuk Yolunda, Türkiye'yi ve Dünyayı Yeniden Düşünmek, Global Perspektif, Diplomaside Erdemli Güç, Gelecek Yakın, Yeni Yüzyılda Türk Dış Politikasının Ufukları.

Demokrasi ve Hukuk yolunda kitabında, Abdullah Gül'ün 2007 yılında başlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünde yaptığı konuşmalar yer alıyor. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 2007 yılında zor ve sancılı bir süreç geçilerek Cumhurbaşkanı seçildikten sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde şu şekilde yemin etmiştir:

"Cumhurbaşkanı sıfatıyla, devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma, anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve laik cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma, milletin huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanmasını ülküsünden ayrılmayacağıma, Türkiye Cumhuriyeti'nin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma büyük türk milleti ve tarih huzurunda, namusum ve şerefim üzerine and içerim." (Gül, 2014:7)

Demokrasi ve Hukuk yolunda kitabı, yedi bölümden oluşuyor. Her bir bölümünde de Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı sıfatıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Kürsüsü'nde yaptığı konuşmalar yer alıyor. (Gül, 2014) Demokrasi ve Hukuk Yolunda kitabının 2014 yılında Cumhurbaşkanlığı Yayınları yayınevi ile yayınlanmıştır. (DR, 2020).

Abdullah Gül, 2007 yılından 2013 yılına kadar her yıl 1 Ekim tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışında tarihe not düşen konuşmalar yapmıştır. Bu konuşmalarda şu konulara dikkat çekmiştir; ekonomik güç, istikrar, toplumsal ve bireysel zihniyet değişimi, kalkınmanın temeli, kronik sorunlara rasyonel çözümler, saydamlık ihtiyacı, küresel yolculuk, fırsatlar ve riskler, Türk dünyası, Türkiye'nin yönü, bölgesinde güvenin teminatı bir yönetim, bağımsız yargı, milli birlik, acil sorunlar, meşru yollardan hak arama kültürü, Türkiye'nin farklılıklara olan ihtiyacı, hem küresel ölçekte hem de Ortadoğu'daki büyük değişimler ve büyük kaoslar, Avrupa Birliği yolculuğu, Türkiye'nin dünyadaki yeri, kendi sorunlarını çözmüş ve dünyaya katkı sağlayan güçlü bir toplum, ortak gelecek, üslup, devlet millet bütünleşmesi. 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e göre bu yolda yapılabilecek en önemli şey çağını yakalamış yeni bir anayasadır (Gül, 2014:8).

Abdullah Gül renkli ve çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Onun bu özelliği çeşitli yayınlara mülakat vermiş olmasında da kendisini göstermiştir. Abdullah Gül, Kanada'dan Japonya'ya Danimarka'dan Katar'a kadar farklı ülkelerde yer alan medya kurumlarına ve merkezi Londra ve New York olan global yayınlara bir çok röportaj

vermiştir. Abdullah Gül 7 yıl süren Cumhurbaşkanlığı görev süresi boyunca yabancı basına toplamda 112 mülakat vermiştir. Global Perspektif kitabında bu 112 mülakatın içinde yer alan 42 adet mülakat ile 2 adet makale bulunmaktadır (Küresel Kitap, 2020).

Global Perspektif kitabı 2014 yılında Cumhurbaşkanlığı yayınevi ile yayınlanmıştır. Abdullah Gül, genel olarak Batı basınında hakim olan ifadelerin zor değişebileceğini bilen deneyimli bir siyasetçidir. Global medya söylemlerini bildiğini yabancı basına vermiş olduğu röportajlarda göstermiştir. Abdullah Gül'e farklı sorular yöneltilmiş olsa da sorulara yapıcı ve açık yanıtlar vermiştir. Röportaj verirken muhataplarının bazen kışkırtıcı tavır sergilediği olmuş, kendisi bunları ustalık ve incelikle bertaraf etmeyi bilmiştir. Samimi ve açık sözlü oluşu Abdullah Gül'ün önemli özelliklerinden birisidir. Abdullah Gül Avrupa Birliği'ne üye olmanın Türkiye için stratejik bir hedef olduğuna inandığını ifade etmiş ve arkasından Avrupa Birliği üyeliğinin iktiza ettiği üst seviye demokratik standartlara ulaşabilmenin Avrupa Birliği'ne üye olmaktan daha önemli olduğunu açıkça ifade etmiştir. Abdullah Gül, bir defasında şu ifadeleri kullanmıştır: "İslamofobi ve antisemitizm yüksek bir öğrenim seviyesine ve yüksek gelire sahip Batı'nın tedavisi zor hastalıklarındandır. Doğu'nun cahillik ve fakirlik hastalığını tedavi etmekten daha zordur.". Abdullah Gül'ün kullandığı bu ifadelere bakıldığında lafını esirgemeyen yönü de görülebilir. (Pandora, 2020).

Abdullah Gül, 7 yıllık Cumhurbaşkanlığı görev süresi boyunca eğitime ayrı bir önem vermiştir. Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı görev süresi boyunca yurt içinde farklı üniversitelerde konuşmalar yapmıştır. Gelecek Yakın kitabı Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görev süresi boyunca farklı üniversitelerde yapmış olduğu konuşmaları içermektedir. Üniversiteler, dünyanın her tarafında bilimsel gelişmenin önemli noktalarıdır. Üniversitelerde hür fikirler filizlenir. Abdullah Gül, üniversitelerin vazifesinin öğrencilere sadece teorik bilgiler vermekten ibaret olmadığını ifade etmiştir. Abdullah Gül, üniversitelerin başarısının sadece bilimsel yayın miktarına bağlı olmadığını ayrıca hizmetlerini toplumla bütünleştirip hayata geçirme seviyesine de bağlı olduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül'e göre üniversiteler, ülke ve toplum gerçeklerinden soyutlanmış bir şekilde hayat sürdüremez. Abdullah Gül üniversitelerin, güncel tartışmalar ve ülke problemleriyle ilgili ortaya koyacağı fikirlerle topluma öncülük etmesi gerektiğini düşünmüştür. Abdullah Gül, kamuoyu oluşturmanın,

toplumu bilgilendirmenin, problemlerin çözümüne katkıda bulunmanın üniversitelerin temel vazifeleri arasında olduklarını ifade etmiştir (Idefix, 2020).

Türkiye’yi ve Dünyayı Yeniden Düşünmek kitabı Abdullah Gül’ün çeşitli konularda yapmış olduğu 29 konuşmayı içerir. Kelimeler ehemmiyetlidir, bir insanın kullandığı kelimelerden o insanın nasıl bir insan olduğu ile ilgili fikir sahibi olunabilir. Kelimelerin tek başlarına yalın manaları olabilir. Ayrıca kelimeler, onu kullanan insana göre derin ya da sığ mana taşıyabilir. Abdullah Gül konuşmalarında sıklıkla kullandığı kelimelerden bazıları şunlardır; hukuk, insan, diyalog, huzur, paylaşım, hakkaniyet, erdem, kültür, eğitim, demokrasi, devlet, adalet, üretim, ahlak, vicdan, sanat, fazilet, barış... Abdullah Gül’ün kullandığı kelimeler, hürriyetçi, sorumlu, hesap soran, şefkatli, hesap veren, demokratik, çoğulcu, sosyal, düzenleyici, erdemli ve hoşgörülü bir devlete işaret etmiştir. Abdullah Gül’ün demokrasi için kullandığı; “Demokrasi statik bir mükemmeliyet rejimi değildir. Dinamik toplum hayatının artan taleplerine cevap verebilmek için her zaman iyileştirmeye ve reforma ihtiyaç duyar.” kelimeleriyle demokrasinin statik değil, dinamik ve reforma ihtiyaç duyan bir rejim olduğunu ifade ediyor. Abdullah Gül, idealler ve prensipler için yeni bir anayasadan, devlet gücünü sınırlayan ve toplumun da önünü açan bir anayasadan bahsediyor. Abdullah Gül, dingin bir tarzla, kolayca anlaşılabilir bir tonda kelimelerini seslendirmiştir. Türkiye’yi ve Dünyayı Yeniden Düşünmek kitabı Abdullah Gül’ün 7 yıllık Cumhurbaşkanlığı görev süresi içerisinde, konjonktür ve günlük politika girdabına fazla girmeden, uzun vadeli ve daha analitik değerlendirmelerinin yer aldığı konuşmalarından oluşturulmuştur. Konuşmalarının bazıları Türkiye’nin içinde, bazıları Türkiye’nin dışında, bazıları gençlere, bazıları hukukçulara, bazıları yöneticilere, bazıları sanatçılara ama hepsi düşünen veya üreten insanlara karşı yapılmıştır (Kitapyurdu, 2020).

Abdullah Gül, Türkiye Cumhuriyeti’nin 59. Hükümeti’nde Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak yurtdışında ve yurtiçinde dış politikayla ilgili farklı konuşmalar yapmıştır. Abdullah Gül’ün, Yeni Yüzyılda Türk Dış Politikasının Ufukları kitabıyla, Abdullah Gül’ün Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak yurtdışı ve yurtiçinde yapmış olduğu konuşmaların büyük bölümü, okurların istifadesine sunulmuştur. Bu kitabın ilk yayınlandığı yıl 2007 yılıdır. Bu kitapta, kitabın ilk yayınlandığı tarihten önceki son dört buçuk yıldaki Abdullah Gül’ün dış politika konuşmaları, genel konular, Ortadoğu ve Irak, İslam dünyasında yenilenme, medeniyetler arası diyalog, Türk – Amerikan ilişkileri, AB ve Kıbrıs gibi başlıklar

altında, kronolojik sıraya göre derlenmiştir. Abdullah Gül'ün konuşmaları belirli bir başlık altında bulunsalar da, konuşmalarında birden fazla hususa değinmiştir. Abdullah Gül, bu kitabın bir referans kaynağı olmasından ziyade, farklı bakımlardan dolu dolu geçen ve Türk dış politikasında dönüm noktalarına şahitlik eden dört buçuk yıllık Bakanlık döneminde, Bakanlık ve hükümet olarak yaptıklarına ışık tutacak bir kaynak kitap olacağına inandığını ifade etmiştir (Gül, 2007:15)

Abdullah Gül, siyasi hayatını, eşitlikçi, herkesin refahını isteyen, adil bir anlayış üzerine inşa etmiştir. Abdullah Gül'ün bu çizgisi, dış politikada hegemonya değil de karşılıklı saygı ve anlayışa dayanan yeni bir milletlerarası sistem kurma çabası şeklinde tezahür etmiştir. Abdullah Gül, Türkiye'nin ve dünyanın geleceğiyle ilgili olan vizyonunu ifade ediyorken hem keskin hem de akla yatkın ve gerçekçi bir çizgide hareket etmiştir; Türkiye'nin ikbaliyle ilgili söylemini rekabet ve kıskançlık oluşturmaktan mümkün mertebe olumlu bir gündem etrafında oluşturmaya çalışmıştır. Abdullah Gül, 7 yıllık Cumhurbaşkanlığı görev süresi içinde yeni bir dünya düzeni oluşturulmasının önemini ifade etmiş ve bunun kurulması için de yeni bir siyaset dilinin oluşturulmasının elzem olduğuna dikkat çekmiştir. Abdullah Gül bu yoldaki hedefi doğrultusunda; “katılımcı, adil ve herkesi kucaklayan, ancak gerektiğinde Tehditleri göğüsleyebilecek güç, araç ve düzenlemelere sahip, çok kültürlü, çok boyutlu, heterojen, fakat uyumlu, ötekileştirmeyen yeni bir uluslararası düzen istiyoruz.” ifadelerini kullanmıştır. Abdullah Gül milletlerarası toplumun karşısına çıkan yabancı düşmanlığı, ırkçılık, İslamofobi ve mezhep çatışması gibi tehditlere dikkat çekmiştir ve barış içindeki bir dünya için bunlarla mücadelenin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Abdullah Gül, yeni dünya düzeninin nasıl olması gerektiğini farklı platformlarda ifade etmiştir (Kitapyurdu, 2020).

2. ABDULLAH GÜL'ÜN 1991-2007 YILLARI ARASI SİYASİ HAYATI

Abdullah Gül 1991 yılında Refah Partisi'nden Kayseri milletvekili seçilerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmiştir. 2007 yılında cumhurbaşkanı seçilene kadar 1991, 1995, 1999, 2002 ve 2007 yıllarında toplam 5 defa milletvekili seçilmiştir. Ayrıca 2002 ve 2003 yıllarında Başbakanlık ve 2003 yılından 2007 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı yapmıştır.

2.1. Abdullah Gül'ün 1. Milletvekilliği Dönemi (1991-1995)

Türk Siyasal Hayatı'nda milli görüş hareketinin önemli bir yeri vardır. 1970'li yıllardan itibaren aktif siyasete katılmıştır Milli Görüş hareketi. Bu hareketin parlamentoda farklı dönemlerde milletvekilleri bulunmuştur. Milli Görüş hareketi farklı dönemlerde farklı koalisyonlarda hükümette yer almıştır ve almış olduğu belediyelerle de etkin olduğu alan genişlemiştir. İlk olarak Millî Nizam Partisi'yle (MNP) partileşmiştir bu hareket. Daha sonra bu hareket Millî Selamet Partisi (MSP), Refah Partisi (RP), Fazilet Partisi (FP), ve nihai olarak günümüzde de aktif siyasi hayatına devam eden Saadet Partisi'yle siyasi hayatına devam etmiştir. 1980 darbesinden sonra, rejimin siyasi partilere izin vermesinden sonra Refah Partisi kurularak, bu partide siyasi hayatına devam etmiştir, milli görüş hareketi. Yaklaşım ve esas kadro itibariyle MNP ve Milli Selamet Partisi'nin devamı niteliğinde olan bu parti, bazı dönüşüm ve değişiklikleri içerisinde barındırmıştır. Milli Görüş hareketinin lideri olan Necmettin Erbakan, Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit gibi diğer liderlerle birlikte siyasi yasaklı olduğu için, Refah Partisi, Ali Türkmen'in genel başkanlığında 19 Temmuz 1983 tarihinde kurulmuştur. 1987 yılında siyasi yasaklı olan liderlerin siyasi yasaklarının kalkmasıyla ilgili referandum yapılmıştır. Halkın referandumda yasağın kalkması yönünde karar vermesiyle, daha önce siyasi yasaklı olan liderler siyasete dönmüştür. Necmettin Erbakan da referandumdan sonra Refah Partisi'nin genel başkanlığına seçilmiştir (Kara, 2019).

Dünyadaki İslami ülkeleri bir araya getirerek İslam Askeri Birliği Teşkilatları ve İslam Ekonomik İşbirliği teşkilatı ile adil yeni bir dünya kurmayı gaye edinmiştir, Milli Görüş Hareketi. AKP'nin kurulmasına öncülük eden Abdullah Gül, Recep Tayyip Erdoğan ve Bülent Arınç Milli Görüş Hareketi ile başlamışlardır siyasete. Milli Görüş Hareketi'nin partileri olan Millî Nizam Partisi, Millî Selamet Partisi, Refah

Partisi ve Fazilet Partisi kapatılmıştır. Milli Görüş Hareketi siyasete Fazilet Partisi'nden sonra kurulan Saadet Partisi ile devam etmektedir (Vikipedi, 2022-b).

Milli Görüş hareketinin partilerine bakıldığında, partide dini bilgiye sahip olmak ehemmiyetli, fakat ileri seviyede dini bilgiye sahip olmanın şart olmadığı çıkarılabilir. Particilik faaliyetleriyle ilgili yeteneklerinin, ileri seviyede dini bilgiye sahip olmanın önünde geldiği görülmüştür. Abdullah Gül gibi donanımlı ve eğitilmiş kişilerin parti içinde hızlı bir şekilde yükseldiği görülmüştür. Parti dışarıdan dini bir yapılanma olduğu gibi görünse de parti içindeki herkes dini konularda aynı ölçüde hassasiyete sahip olmayabilir (Kara, 2019).

Abdullah Gül, 1991 yılında Refah Partisi'nin Kayseri milletvekili olmuştur. İki yıl sonra 1993 yılında Refah Partisi'nin Genel Başkan Yardımcısı olmuştur. İlk olarak milletvekili seçilişinden beş yıl sonra 1996 yılında Refahyol Hükümeti içerisinde Hükümet Sözcüsü ve Devlet Bakanı görevlerine başlamıştır. Abdullah Gül 1991 yılından 1995 yılına kadar TBMM'de Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi olarak görev yapmıştır (NTV, 2002).

Birinci Irak Savaşı ve akabinde yaşanan birtakım gelişmeler dönemin önemli olaylarından. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 3 Nisan'da bir karar almış ve bu kararlar Irak'la resmi ateşkes şartları belirlenmiştir. Güvenlik Konseyi'nin bu kararında ayrıca, Kuveyt ile Irak arasındaki tampon bölgeye konuşlandırılan Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerlerinin devriye vazifesi görmesi ve Irak'tan Amerikan askerlerinin çekilmesi öngörülmüştür. Koalisyon ülkeleri 1991 yılının Temmuz Ay'ında Kuzey Irak'tan askeri güçlerini çekiyorlarken, diğer taraftan Türkiye'de konuşlandırılacak olan ve Çekiç Güç şeklinde isimlendirilen, nicelik olarak daha az miktardaki bir acil tepki gücüyle Saddam'ın muhtemel taarruzlarına karşı Kürtleri korumayı istediklerini ifade etmişlerdir. Bu şekilde, Güvenlik Konseyi'nin 688 sayılı kararıyla oluşturulmuş olan Huzur Operasyonu'nun ilk kısmı bitmiştir. Operasyonun ikinci aşaması olarak, Çekiç Güç ismiyle Temmuz 1991'den Aralık 1996'ya kadar Bağdat Yönetimi'nin Kuzey Irak halkına karşı girişebileceği bir saldırıyı caydırma ve ihtiyaç duyulduğunda müdahalede bulunmakla görevlendirilmiştir. Çekiç Güç'ün yerleştirilme süresi Temmuz Ay'ının sonuna doğru bitiyorken, bu süre Türkiye tarafından 30 Eylül'e kadar uzatılmıştır. Çekiç Güç'ün vazife süresi 30 Eylül 1991 tarihinde sona eriyorken Türkiye tarafından tekrar uzatılmıştır (Arı, 2004: 443).

Abdullah Gül, Refah Partisi Kayseri Milletvekili olarak dönemin kritik konularından biri olan Çekiç Güç ile ilgili TBMM kürsüsünden bir konuşma yapmıştır. Abdullah Gül, konuşmasında, Çekiç Güç'ün vazife süresinin bitirilmesi, uzatılmaması yönünde çağrıda bulunmuştur. Bu yapılmazsa eğer ileride Amerika'nın uygulayabileceği yaptırımlara yok diyemeyecek duruma gelinebileceğiyle ilgili uyarıda bulunmuştur. Amerika ile olan ilişkilerin ileride daha kötüye gitmesine, Türkiye'nin Amerika'yla olan ilişkilerinin daha sert ve daha bozuk bir hale gelmesine o zamandan fırsat verilmemesini ve Çekiç Güç'ün görev süresinin uzatılmayarak o işin orada bitirilmesini söylemiştir. Kuzey Irak'ta bazı tertipler yapılmakta olduğundan ve bazı Türk kamyonlarının yakılmakta olduğundan bahseden milletvekili Abdullah Gül, bunların tüm milletvekillerini etki altına almak için yapıldığını söylemiştir. Bu tertibin basit ve aleni olduğunu söyleyen Abdullah Gül, bunun TBMM'deki milletvekillerini etkilemeyecek olduğunu ifade etmiştir. Muhalefetteyken, sağlıklı düşünmenin daha iyi yapılabildiğinden bahseden Abdullah Gül, Çekiç Güç'ü Türkiye'ye getiren ANAP'ın aynı görüşlere geldiğini ifade etmiştir. Refah Partisi milletvekili Abdullah Gül, meclisi hükümetin maruz kaldığı baskıyı göğüslemeye davet etmiş ve konuşmasını şu ifadelerle bitirmiştir; "Parlamentoyu devreye biz sokalım. Mazur görelim, belki, Hükümet "hayır" diyemiyor buna; ama, bunu biz göğüsleyelim, Türk halkının ve vicdanımızın sesini dinleyerek, Çekiç Güç'ün süresinin uzatılmasına hep beraber, "hayır" diyelim." (TBMM; 24.12.1992).

1991 ile 1995 yılları arası dönemde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Gazeteci Uğur Mumcu'nun öldürülmesi, Orgeneral Eşref Bitlis'in uçağının düşmesi ve bu olayın sonucunda ölmesi, eski Başbakan ve 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın can vermesi, Ekonomi yönetiminde tarihi 5 Nisan kararlarının alınması, Demokrasi Partisi (DEP) milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılıp tutuklanmaları, Türkiye'nin ilk kadın başbakanı olarak Doğru Yol Partisi Tansu Çiller'in başbakanlığında hükümet kurulması, 1991-1995 döneminin önemli olaylarındandır (Uslubaş, 2013).

1991-1995 arası dönemin önemli olaylarından olan DEP'li milletvekillerinin tutuklanması, 2004 yılında davanın yeniden görülmesiyle yeniden gündeme gelen önemli bir gelişmedir. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yeniden görülen davayla ilgili olarak Abdullah Gül'ün, "Biz bunu çözmek istiyoruz. Bu bizim için büyük bir baş ağrısı. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararını tersine çevirmesi için ne kadar çok çalıştığımıza inanamazsınız ama mümkün olmadı" ifadeleri kamuoyuna

yansımıştır. Abdullah Gül, şahsi olarak davadan kaygı duyduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül, konuyla ilgili olarak "Leyla Zana Nobel Barış Ödülü'nü kazanan ilk Türk olursa ne yaparız? Bu nasıl görünecektir? Onlara dedik ki, lütfen hâkimlere hakaret etmeyi bırakın da sizi dışarı çıkarabilelim. Ama reddettiler" ifadelerini kullanmıştır (T24, 2011).

2.2. Abdullah Gül'ün 2. Milletvekilliği Dönemi (1995-1999)

Abdullah Gül, 1995 yılından 2001 yılına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Dışişleri Komisyonu üyesi olarak vazife yapmıştır. 1996 yılında, Necmettin Erbakan Başbakanlığı'nda kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin 54. Hükümet'inde, Hükümet Sözcüsü ve Devlet Bakanı olarak vazife yapmıştır (abullahgul.gen.tr, 2019).

Abdullah Gül, dönemin Devlet Bakanı olarak TBMM'de Kıbrıs Meselesi ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Yaptığı konuşmada, Kıbrıs meselesinin partiler üstü bir mesele olduğunu, milli bir mesele olduğunu, 30 yıldır iktidarda kim olursa olsun Kıbrıs'la ilgili yapılması gerekeni yaptığını ve bundan sonra da yapacağını ifade etmiştir. Kıbrıs'ta problemin sorumlusunun Türkiye olmadığını, Barış Gücü'nün Kıbrıs'a 1974 yılından önce gitmiş olduğunu, Birleşmiş Milletler'in resmi gözlemcilerinin çektiği fotoğraflarda yer alan toplu mezarların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde olduğunu, Kıbrıs'ın güney kesiminde Rum'lara ait bu tip toplu mezarlar olmadığını bütün dünyanın bu gerçekleri bilmesine rağmen, türlü oyunlarla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ve Türkiye'nin kazanımlarının geri alınması için çalışmalar yapıldığını fakat bu çalışmaların boşa gideceğini ifade etmiştir. Abdullah Gül konuşmasında, 1960 Antlaşmalarından doğan tüm garantörlük haklarının aynen devam ettiğini, bunların sulandırılmasına yönelik herhangi bir şeyin kabul edilmeyeceğini ve Türkiye'nin bu konuda kesin kararlı olduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül, Kıbrıs'ın güvenliğinin Türkiye için vazgeçilmez bir koşul olduğunu ifade etmiş ve "Mersin'in, Sinop'un, Edirne'nin, Kars'ın güvenliği neyse, Kıbrıs'ın güvenliği de Türkiye için aynı şekildedir. Türkiye bunu, gerektiğinde, fiilen de göstermekten hiçbir zaman geri kalmamıştır, bunu, bütün dünya da bilmektedir" ifadelerini kullanmıştır (TBMM, 21.1.1996).

Bu dönemin en önemli olaylarının başını kuşkusuz, 28 Şubat post modern darbesi çekmiştir. Bu dönemde yaşanan 28 Şubat post modern darbesiyle asker, klasik darbelerden farklı bir şekilde yönetime müdahalede bulunmuştur. 28 Şubat'ın ne

olduğuyla ilgili, muhtıra, pamuk darbe, kara darbe, post modern darbe, süreç, kanunların uygulanması gibi farklı iddialar ileri sürülmüştür. 28 Şubat için kullanılan, postmodern darbe ve süreç kavramları, 28 Şubat ile alakalı çalışmalarda sıkça kullanılmıştır. 28 Şubat 1997 tarihinde yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında alınan kararların hayata geçirilmesi için muhalefet partileri, yargı organları ve ordu ortak olarak hareket etmişlerdir (Işık, 2019: 122).

Post modern darbe olarak da isimlendirilen 28 Şubat Süreci, 28 Şubat 1997 tarihindeki Milli Güvenlik Kurulu toplantısı sonucunda ilan edilen kararlarla başlayan merkezinde bürokrasi ve ordunun bulunduğu bir süreçtir (Vikipedi, 2022-c).

Türkiye Cumhuriyeti, 1960 yılından itibaren belirli aralıklarla, defaatle askeri müdahaleyle karşılaşmıştır. Türk demokrasisinin gelişimi bu askeri müdahalelerden dolayı sekteye uğramıştır. Askeri vesayet rejimi zihniyeti, bazen sivil irade üzerinde hakimiyet kurma yoluna gitmiş ve kendisi için özerk bir alan oluşturmuştur. Bunu anayasal bir çerçeve etrafında yapabilmıştır. Bazen de yeni bir anayasa oluşturarak kendisine kurucu iktidar rolü biçmiştir. Demokrasinin kurumsallaşması, Türkiye Cumhuriyeti'nde yoğun olarak yaşanan askeri müdahalelerden dolayı geri kalmıştır. Tepeden inme yöntemiyle yapılmış olan yasa dışı askeri müdahaleler demokrasi kültürüne zarar vermiştir. Çünkü seçimle yönetime gelmiş olan kişiler her defasında, bulunduğu mevkiye atanarak gelmiş olan askerler tarafından görevlerinden uzaklaştırılmış, bu şekilde halkın iradesine ipotek konulmuştur. 28 Şubat post modern darbesinde de asker adeta kendisinde demokrasinin kurtarıcısı rolünü tanımlamıştır. 28 Şubat kararlarının hayata geçirilmesi doğrultusunda “irtica” olarak adlandırılan şeye karşı mücadele etmek için ordunun girişimde bulunmasıyla Batı Çalışma Grubu, Milli Askeri Stratejik Konsept, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi, EMASYA Protokolü gibi yapılar tesis edilmiştir (Işık, 2019: 122-123).

28 Şubat Süreci'nin ne zaman başladığı ile ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. Çünkü fiili durum bakımından süreci yayınlanmış olan muhtırayla başlatmak doğru iken, sürecin doğru anlaşılması açısından, süreci öncesinde Refah Partisi'nin birinci parti olarak çıkmış olduğu genel seçimlerle başlatmak doğrudur. 28 Şubat sürecinin bitişini açık bir olayla ilişkilendirmek de zordur. Muhtıra yaylandıktan sonra Necmettin Erbakan'ın başbakan olduğu hükümet istifaya zorlanmıştır. Üzerinden çok

bir zaman geçmeden de Refah Partisi kapatılmıştır. O dönem İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'a okuduğu bir şiirden dolayı hüküm verilmiş ve kendisi hapse atılmıştır. Bu olaylar süreçte önemli kilometre taşlarıdır fakat süreçle ilgili uygulamaların etkisi ilerleyen yıllara kadar sürmüştür (Akın, 2011:5)

28 Şubat Süreci başladıktan sonra Necmettin Erbakan Başbakanlıktan istifa etmiş ve Refahyol hükümeti dağılmıştır (Vikipedi, 2022-c). 28 Şubat Sürecinde yaşanan bazı önemli olaylar kronolojik sırası ile Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 2.1. 28 Şubat Sürecinde Yaşanan Bazı Önemli Gelişmeler(Akın, 2011: 9-11)

2 Ağustos 1996	Erbakan başbakanlığında ilk askeri şura toplandı ve bu şurada 13 subay irtica gerekçesiyle ordudan ihraç edildi.
14 Ağustos 1996	Başbakanın ilk yurtdışı gezisi İran olduğundan, bu gezi çok eleştirildi. Gazeteler bu olayı, 70 yıllık Batılı imajımız yok ediliyor şeklinde manşetlere taşıdı.
23 Ekim 1996	Aczmendiler ortaya çıktı. 113 kişi tutuklandı ve bu konu 1.sayfaya taşındı
3 Kasım 1996	Susurluk kazası yaşandı. Devlet-medya polis üçgeni gündeme geldi
7 Aralık 1996	DGM savcısı Nuh Mete Yüksel; Erbakan, çalışma bakanı Necati Çelik ve milletvekilleri hakkında suç duyurusunda bulundu.
28 Aralık 1996	Fadime Şahin olayı gündeme geldi. Müslüm Gündüz, Fadime Şahin ile Hüseyin Üzmez'in evinde basıldı.
11 Ocak 1997	Erbakan cemaat liderlerine iftar yemeği verdi.
30 Ocak 1997	Sincan'da Kudüs gecesi yapıldı.
31 Ocak 1997	Yargıtay başsavcılığı, siyasi partiler yasasına aykırı davrandığı gerekçesiyle Refah Partisini uyardı
4 Şubat 1997	Sincan'da tanklar yürütüldü.
8 Şubat 1997	Mesut Yılmaz, RP'nin silahlandığını ileri sürdü.
28 Şubat 1997	MGK toplantısı yapıldı. Alınan kararlar hükümete bildirildi. Erbakan, 5 gün direndikten sonra kararları imzaladı. MGK kararlarını uygulama komitesi kuruldu ve irtica avına çıkıldı.

Abdullah Gül, 2018 yılında Twitter'dan yaptığı paylaşım, 28 Şubat'la ilgili düşüncelerini beyan etmiştir. Abdullah Gül, yaptığı o paylaşımında 28 Şubat'ın üzerinden yirmi yıl geçtiğini, o zamanki olağanüstü dönemde mahkemelerin brifinglerle

yönlendirildiğini ve o dönemde mahkemelerin adil yargılama ilkesinden uzaklaştığını ve bir çok kişiye çok ölçüsüz cezalar verildiğini söylemiştir. O dönemde bu şekilde ceza verilenlerden yaklaşık 600 kişinin hala hapiste olduğunu, bu kişiler için yeniden yargılanma yolunun açılması durumunda, haksızlıkların telafisine geç de olsa olanak verilmiş olunabileceğini ifade etmiştir (Habertürk, 2018).

“28 Şubat Bir Müdahalenin Güncesi” isimli, Ali Bayramoğlu’nun eserinde, Abdullah Gül’le yapılmış olan bir mülakat yer almıştır. 28 Şubat süreciyle ilgili değerlendirmesinde Abdullah Gül; “Geçen dönem başımıza gelenler, Türkiye’nin gerçeklerini tam tanımadığımız için oldu... En büyük eksikliğimiz, devleti tam tanımamaktı... Hatalar yaptık. Örneğin Başbakanlık’ta yemek meselesi...” ifadelerini kullanmıştır. Abdullah Gül, devletin farklı konularda kırmızı çizgilerinin olduğunu, fakat bunu yönetime geldikten sonra öğrendiklerinden de bahsetmiştir (akt: Akın, 2011: 8).

O dönemde PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’ın Suriye’de olduğu ortaya çıkmış ve savaş söylemleri gündemde yer almıştır. Konuyla ilgili Abdullah Gül, mecliste Fazilet partisi milletvekili olarak bir konuşma yapmıştır. Abdullah Gül o konuşmasında, Türkiye’de yaşayan insanların Anadolu’yu yurt edindiğinden beri birlik, beraberlik ve kardeşlik içinde yaşamış olduklarını, ancak son 15 yılda bölücülük akımının ortaya çıkmış olduğunu ve bunu körükleyen ve en büyük destekçisinin Şam yönetimi olduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül, PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’ın on beş yıldır Suriye’de güvenlik içinde korunduğunu açıkça tüm dünyanın bildiğini söylemiştir. Abdullah Gül, Türk Milleti’nin bölücü terör örgütü PKK ile mücadelede büyük fedakarlıklarda bulunduğu bahsetmiştir. Türk milletinin yirmi binden fazla vatandaşını terörde kaybettiğini ifade etmiş, eli kanlı terör örgütünün binlerce kadını, sivili ve çocuğu acımasız ve hain yollarla katlettiğini, çok gözyaşının dökülmesine sebep olduğunu, binlerce çocuğun, binlerce genç kadının yetim kalmış olduğunu, milyonlarca insanın terör sebebiyle huzur ve güvenini kaybettiğini, köyünden, tarlasından, evinden, barkından olduğunu söylemiştir. Bu sebeple binlerce okulun kapatıldığını, binlerce köyün boşaltıldığını ifade etmiştir. 100 Milyar Dolar’ın üzerindeki bir miktarda kaynağın, halkın refah düzeyini artırmak için kullanılması gerekirken, terörle mücadele için harcanılmak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Sonuç olarak silah ve uyuşturucu ticareti ve karanlık çete ilişkilerinin arttığından bahsetmiştir. Zaman zaman terörün ikinci plana atılmış olduğundan ve irticanın ön plana çıkartılmış

olduğundan bahseden Abdullah Gül, Türkiye'nin en ciddi meselesinin bölücülük olduğunu, en büyük tehdit ve tehlikenin de bu olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin 877 kilometre sınırı olan Suriye ile savaş ortamına girmiş olduğunu, Cumhurbaşkanı'nın, komutanların, parti başkanlarının, Başbakan'ın savaşı konuştuğunu ifade eden Abdullah Gül, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 117. Maddesi'nde geçen "Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur." ifadesine atıfta bulunarak bu hükmün yokmuş gibi olduğunu ifade etmiştir. Bakanlar Kurulu'nun savaş senaryoları yazıldıktan ve tüm dünyaya açıklandıktan sonra o gün toplandığını ifade etmiştir (TBMM, 7.10.1998).

21 Mayıs 1997 tarihinde, dönemin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olan Vural Savaş, Refah Partisi'nin Laikliğe aykırı çalışma yürüttüğü gerekçesiyle, Refah Partisi'nin kapatılması, Bazı Refah Partililer ile Necmettin Erbakan'ın siyasetten yasaklanması istemiyle dava açmıştır. 16 Ocak 1998 tarihinde Refah Partisi kapatılmış, bazı Refah Partililer ve Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan siyasetten yasaklanmıştır. Refah Partisi kapatıldıktan sonra partinin devredilen mallarının içinde daha önce kayıp olduğu iddia edilmiş olan para çıkmış ve Necmettin Erbakan Kayıp Trilyon davası ile yargılanmaya başlamıştır (Engin, 2019:91).

Hürriyet Gazetesi'nde Refah Partisi'nin kapatılmasıyla ilgili ilk haber, 16 Ocak 1998 tarihinde partinin kapatılma kararı açıklandıktan bir gün sonra yayınlanmıştır. Hürriyet Gazetesi haberi manşetten "tarihi karar" başlığı ile vermiş ve haberde Anayasa Mahkemesi üyeleriyle Başkanı'nın yer aldığı bir fotoğraf kullanılmıştır. Haberde Refah Partisi'nin kapatılması kararının tarihi bir karar olduğu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Haberde Refah Partisi'nin kapatılması kararının 9 evet oyuna karşılık sadece 2 hayır oyuyla alındığından bahsedilmiş, haberde 2 hayır oyu öncesinde "sadece" kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir. Aynı gün Hürriyet Gazetesi'nde "Tutuklanabilirler" başlığıyla bir haber verilmiştir. O haberin ana konusu ise siyasetten yasaklanan Refah Partili milletvekilleri ile Necmettin Erbakan'ın tutuklanabileceğidir. Haberde Necmettin Erbakan'ın bir Cuma Namazı'ndan çıktıktan sonraki bir fotoğrafı kullanılmış ve fotoğrafın altına "Erbakan'a cuma şoku" yazısı konulmuştur. Cuma gününün Necmettin Erbakan için olan öneminin yanında, Refah Partisi'nin kapatıldığı gün olarak hatırlanması gerektiği haberin söyleminde yer almıştır. Haberde Refah Partisi'nin kapatılmasının demokratik açıdan ne kadar doğru olduğu tartışmaya

açılmamıştır. Hürriyet Gazetesi'nde habere tam sayfa yer verilmesi de gazetenin gündemindeki önem düzeyini göstermiştir. 17 Ocak 1998 tarihinde ise Refah Partisi'nin kapatılmasıyla ilgili Sabah Gazetesi'nde yayınlanan haber, manşetten “Şeriatın kestiği parmak acımaz” başlığıyla yayınlanmış ve iç sayfada da tam sayfa halinde yayınlanmıştır. Sabah Gazetesi'nin haberinde Refah Partisi'nin kapatılması kararının hukuki dayanağı ile ilgili birçok madde ve kanuna yer verilmiştir. Haberin söylemi de kapatılma kararının hukuki dayanağıyla ilgili bağlamda oluşturulmuştur. Sabah Gazetesi'nde bu karardan sonra Necmettin Erbakan'ın hapis tehlikesiyle karşı karşıya olduğu ve milletvekili olmasının hayal olduğu vurgulanmıştır. Haberde Refah Partisi'nin kapatılmasına karşı hayır oyu kullanan iki Anayasa Mahkemesi üyesi muhalif olarak nitelendirilmiş ve sadece iki kişi denilerek kararın çoğunlukla alındığı ön plana çıkarılmıştır. Haberde parti kapatmaya olumlu yaklaşan söylem kalıpları meşrulaştırılmak istenmiştir. Haberde demokrasilerde parti kapatılmasıyla ilgili hiçbir değerlendirmeye ve yoruma yer verilmemiştir. Refah Partisi'nin kapatılmasıyla ilgili, Cumhuriyet Gazetesinde 17 Ocak 1998 tarihinde bir haber yayınlanmıştır. Haber “Refah kapatıldı” başlığı ile manşetten yayınlanmıştır. Haberde partinin kapatıldığına, bazı Refah Partililer ile Necmettin Erbakan'ın siyasetten yasaklı duruma geldiğine yer verilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi'nin Refah Partisi'nin kapatılmasıyla ilgili haberinde kapatılmaya karşı hayır oyu kullanmış olan Anayasa Mahkemesi üyeleri muhafazakar olarak nitelendirilmiş ve ondan dolayı hayır oyu kullanmış oldukları ifade edilmiştir. Necmettin Erbakan'ın ellerini açmış olduğu bir fotoğraf habere eklenmiş ve fotoğrafa “RefahYol'un kara cuması” yazısı altyazı olarak eklenmiştir. Partinin kapatılmasının gerekçesinin partinin laik cumhuriyet karşıtı eylemlerinin tespit edilmiş olduğuna haberde yer verilmiştir (Gölcü, 2013).

28 Şubat'ı ve Refah Partisi'nin kapatılmasını olumlu karşılayanlardan birisi Emre Kongar'dır. Ona göre Refah Partililerin amacı Şeriat'ı getirmektir. Emre Kongar, “demokrasinin önünü açan bir gelişme” olarak bahsetmiştir, 28 Şubattan. (Mete, 2007:95). Yeni Şafak Gazetesi'nde Sabah, Hürriyet ve Cumhuriyet Gazeteleri'nden farklı bir şekilde Refah Partisi'nin kapatılması ile ilgili haber yayınlanmıştır.

Refah Partisi'nin kapatılışıyla ilgili Yeni Şafak Gazetesi'nin ilk haberi 17 Ocak 1998 tarihinde yayınlanmıştır. Haberin başlığı “RP'de strateji arayışı” şeklinde olmuştur. Haberin ana konusunu, Refah Partili kurmayların toplanıp yol haritası belirleyeceği oluşturmuştur. Haber, Necmettin Erbakan'ın düşünceli bir fotoğrafı da

kullanılarak manşetten verilmiştir. Refah partisi milletvekillerinin nasıl bir politika takip edecekleri konusu haberde ele alınmıştır. Refah Partili vekillerin yeni dönemde gerginlik politikası izlemeyecekleri öne çıkarılmıştır. Haberin yayınlandığı sayfada farklı bir başlık altında Refah Partisi'nin kapatılmasına karşı görüşler açıklamış olan siyasetçilerin açıklamalarından bahsedilmiştir. Yeni Şafak Gazetesi'nin haberinin söyleminde kapatılma kararının antidemokratik olduğu mesajı verilmek istenmiştir. Yeni Şafak Gazetesi'nin haberinde “Karar demokrasinin kamburudur” ve “Parti ancak sandıkta kapanır” cümleleri ara başlıklarda kullanılmıştır (Gölcü, 2013).

Refah Partisi kapatılmıştır ve Refah Partisi'nin mensupları Fazilet Partisi'ne geçmişlerdir. Necmettin Erbakan ve bazı Refah Partisi yöneticileri siyasetten yasaklanmışlardır. Refah Partisi'nin kapatılmasının ardından parti politikasında bir yumuşama olduğundan söz edilebilir (Kara, 2019).

2.3. Abdullah Gül'ün 3. Milletvekilliği Dönemi (1999-2002)

Refah Partisi'nin kapatılmasından sonra Fazilet Partisi'nde Batıya karşı olunmadığı gösterilmeye çalışılmış, partinin söylemlerinde insan hakları, hukuk devleti, demokrasi gibi kavramlar daha sık yer almıştır. Necmettin Erbakan siyasetten yasaklı iken Fazilet Partisi'nin genel başkanlığını yürüten Recai Kutan ilk yurt dışı gezisini ABD'ye yapmıştır. Refah Partisi'nin kapatılmasından sonra Avrupa Birliği'ne karşı olan tutum da farklı olmuştur. Avrupa Topluluğu'na ve Birleşmiş Milletler'e daha önce karşı çıkılıp, Müslüman birliğin kurulması savunulmuşken, Avrupa Birliği yanlısı bir tutum benimsenmeye başlanmıştır. Fazilet Partisi içinde yenilikçilerle gelenekçiler arasında yaşanan iktidar çekişmesi, Refah Partisi sonrası dönemdeki önemli bir gelişmedir (Kara, 2019).

Fazilet Partisi'nde Erbakan'a muhalif olanlar ile Erbakan'a sadık olanlar yenilikçiler ve gelenekçiler olarak ayrılmıştır. Gelenekçiler Erbakan'a sadık kalmış ve hassasiyetlerinden ödün verilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Yenilikçiler ise şartlara uyum sağlanması ve bazı konularda taviz verilebileceğini savunmuşlardır. Bu ayrılığın bir neticesi olarak yenilikçiler, 2000 yılındaki Fazilet Partisi Genel Başkanlık seçiminin yapıldığı parti kongresinde, Abdullah Gül'ün liderliğinde ayrı bir liste ile seçime katılmışlardır. Necmettin Erbakan'ın adaylığı girişiminde bulunulması hoş karşılanmamıştır. Bu olay yenilikçiler ile gelenekçiler arasındaki kutuplaşmayı arttırmıştır (Koçer, 2019: 53).

Fazilet Partisi'ndeki yenilikçi kanat içerisinde Bülent Arınç, Melih Gökçek, Abdullatif Şener, Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül gibi genç siyasetçilerin yanı sıra Nevzat Yalçıntaş, İsmail Kahraman gibi eski siyasetçiler de yer almıştır. ANAP'tan istifa edip Fazilet Partisi'nde siyaset yapmaya başlamış olan kişiler de yenilikçi kanat içinde yer almıştır. Yenilikçi kanat, eski rutinlerin bırakılmasını ve iktidara gelebilmek için bazı şeylerden taviz verilebileceğini savunmuştur (Engin, 2019:94).

13 Mayıs 2000 tarihindeki Fazilet Partisi Kongresindeki konuşmasında Abdullah Gül, Batı medeniyetine yenildiklerini, kendi çalışmalarının üstünlüğünü onlara ispatlayamadıklarını ve bu yenilgiyi kabul etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Gelenekçi kanat, Siyonizm, emperyalizm ve Batılı güçlere karşı sürekli mücadeleye devam etmeyi tercih etmişlerdir. Yenilikçiler ise İngiltere ve ABD ile görüşmelere başlamışlardır (Koçer, 2019: 56).

Fazilet Partisi Kongresi'nde bir ilk gerçekleşmiş, milli görüş partilerinden birinde ilk defa 2 genel başkan adayı seçime katılmıştır. Kongrede Recep Tayyip Erdoğan'ın desteklediği Abdullah Gül, Necmettin Erbakan'ın desteklediği aday olan Recai Kutan'a rakip olmuştur. Kongre'de yenilikçi kanadın adayı olan Abdullah Gül seçimi kaybetse de 521 oyla oyların yüzde 45'ini almış olması, yenilikçi kanadın ne kadar güçlü olduğunu göstermiştir. 22 Haziran 2001 tarihinde Fazilet Partisi de diğer milli görüş partileri gibi laikliğe aykırı faaliyetler dolayısıyla kapatılmış ve daha sonra iki farklı parti kurulmuştur. 20 Temmuz 2001 tarihinde gelenekçiler tarafından Recai Kutan genel başkanlığında Saadet Partisi (SP) kurulmuştur. 14 Ağustos 2001 tarihinde, yenilikçiler tarafından Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) kurulmuştur. AKP'de milli görüş partilerinden farklı olarak ANAP gibi serbest piyasacı, Batıya açık bir politika izlenmiştir (Kara, 2019).

2000 yılındaki Fazilet Partisi Genel Başkanlık seçiminde Necmettin Erbakan'ın adayı Recai Kutan 633 oyla oyların yüzde 55'ini almış, yenilikçi kanadın adayı Abdullah Gül ise 521 oyla oyların yüzde 45'ini almıştır. 2000 yılındaki Fazilet Partisi Genel Başkanlık seçimini Necmettin Erbakan'ın adayı olan Recai Kutan kazanmıştır (Koçer,2019:53)

Abdullah Gül'ün Milli Görüş Hareketi içerisindeyken, hareketin lideri Necmettin Erbakan'a karşı bayrak açması, yenilikçilerin önde gelen isimlerinden birisi olarak Recai Kutan'ın karşısında genel başkan adayı olarak milli görüş hareketi

içerisinde bir ilki gerçekleştirmesi, Abdullah Gül'ün Türk Siyasal Hayatı'nın özgün bir aktörü olduğu tezine katkı sağlayabilir. Ayrıca bu dönemde Türk Siyasal Hayatı'nın yaklaşık son 20 yılına damgasını vuran Ak Parti'nin kuruluşunda da başı çeken isimlerden birisi olması da Türk Siyasal hayatının önemli bir aktörü olduğu tezine katkı sağlayabilir.

2.4. Abdullah Gül'ün Başbakanlık Dönemi (2002-2003)

Recep Tayyip Erdoğan hapisteyken, Fazilet Partisi'nde gelenekçiler ve yenilikçiler şeklinde bir ayrışma gerçekleşmiştir. 14 Mayıs 2000 tarihindeki Fazilet Partisi Kongresi'nde yenikçiler Erbakan'ın adayı Recai Kutan'a karşı Abdullah Gül'ü desteklemişlerdir. Genel Başkanlık seçimini Recai Kutan kazanmıştır. Refah Partisi'nin devamı olduğu gerekçesi ile Fazilet Partisi kapatılmıştır. Fazilet Partisi'nin kapatılmasından sonra 14 Ağustos 2001'de yenilikçi kanat tarafından Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmuştur. 3 Kasım 2002'deki seçime kadar AKP, TBMM'de Bülent Arınç'ın başkanlığını yaptığı, farklı partilerden gelen milletvekillerinden oluşan bir grup tarafından temsil edilmiştir. AKP 3 Kasım 2002 tarihindeki seçimde 365 milletvekili çıkartarak TBMM'de çoğunluğu ele geçirmiştir (Erler, 2007:129).

14 Ağustos 2001'de Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) kurulmuş ve Bülent Arınç, Recep Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül parti yönetiminde öne çıkan kişiler olmuşlardır. Siyasi yelpazede AKP'nin yeri muhafazakar sağ olarak tanımlanmıştır. AKP'nin kurucuları ve önde gelen isimlerinin bir kısmı Fazilet Partisi kadrosundandır ve görüş ayrılıkları dolayısıyla Fazilet Partisi'nin devamı olarak görülen Saadet Partisi'ne geçmemişlerdir. AKP'nin kuruluşunda ve sonraki dönemlerinde daha önce farklı partilerde yer almış kişiler de parti içinde yer almıştır. AKP içinde yer alan kişiler Fazilet Partisi'nin devamı şeklinde gösterilmeyi reddetmişlerdir. 3 Kasım 2002 seçimlerinde yüzde 34,63 oy oranıyla en yüksek oyu alan parti Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur. Abdullah Gül Başbakanlığı'nda 58. Hükümet kurulmuştur (Yılmaz, 2007: 161).

Abdullah Gül 58. Hükümet'i kurmakla görevlendirildikten sonra Cumhurbaşkanı'nın daveti üzerine köşke geldiğini, kendisinin 58. Hükümeti kurmakla görevlendirildiğini, hayırlı olmasını dilediğini, o saatten sonra iş yapma saati olduğunu, halkın sorunlarını çözmek için gece gündüz çalışacaklarını söylemiştir. Abdullah Gül, partinin yetkili kurullarında ve genel başkanla görüşülerek bakanların belirleneceğini ve

Pazartesi Günü Bakanlar Kurulu listesinin Cumhurbaşkanı'na sunulacağını söylemiştir. Kaç adet bakan olacağıyla ilgili soruya 23+1 cevabını vermiştir. Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı'nın farklı tavsiyeleri olduğunu ve bunların ikisi arasında kalacağını ve bunlara dikkat edeceklerini söylemiştir (Hürriyet, 2002).

Abdullah Gül'e hükümet kurma vazifesi verilmiş olması, basında ve uluslar arası camiada geniş yer bulmuştur. Avrupa Birliği, hükümet kurma görevi verilmiş olan Abdullah Gül'ü kutlamıştır. Avrupa Birliği'nin dış politika temsilcisi Abdullah Gül'e Türkiye'nin AB ile savunma alanındaki anlaşmazlıkları çözmesi ve Kıbrıs konusunda cesur kararlar alması çağrısında bulunmuştur. Avrupa Konseyi de yayınladığı bir mesaj ile Abdullah Gül'ü kutlamıştır. Uluslararası haber ajansları Abdullah Gül'ün batı yanlısı bir şahıs olduğuna vurgu yapmıştır. Fransız haber ajansı, Abdullah Gül'ün ılımlı bir kişilik olduğuna dikkat çekmiştir. Reuters da Abdullah Gül'ü dış politika uzmanı ve ekonomist olarak tanıtmış, Gül'ün Türkiye'nin ABD ile yakın ilişkiler kurmasının ve Avrupa Birliği üyeliği hedefini savunan bir kişi olduğunu söylemiştir. Alman televizyon kanalları Abdullah Gül'e Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurma görevi verildiğine yer vermiştir. Avusturya ORF televizyon kanalı, Abdullah Gül'ü AKP'de Erdoğan'ın arkasındaki 2. adam şeklinde tanıtmıştır. Rus basını ise Abdullah Gül'den dış politika uzmanı ve önde gelen bir ekonomist olarak bahsetmiştir (NTV, 2002).

3 Kasım 2002 tarihindeki genel seçimlerden sonra 18 Kasım 2002 tarihinde 58. Cumhuriyet hükümetini kuran Abdullah Gül, Başbakanlık görevi yaptığı süre içinde Kıbrıs, Irak gibi zor meselelerle karşı karşıya kalmıştır. Ekonomi alanında Acil Eylem Planını uygulamaya koymuştur. Irak kriziyle ilgili önemli bir fonksiyonu olan Irak'a Komşu Ülkeler Süreci'nin başlamasına öncülük etmiştir. (TCCB, 2019).

AK Parti'nin Genel Başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan yasaklı olduğundan dolayı milletvekili olamamış, Abdullah Gül'e hükümet kurma vazifesi verilmiştir. Bülent Ecevit Abdullah Gül'e Başbakanlık görevini devretmiş ve Irak'ta savaşa girmemesiyle ilgili, Kıbrıs'ta Karpaz'ı vermemesiyle ilgili, ekonomik programı sürdürmesiyle ilgili tavsiyelerde bulunmuştur. Bülent Ecevit daha sonra Abdullah Gül'ün kendisini dikkatle dinlediğini, kaygılarını paylaştığı izlenimi aldığını, dikkatli olacaklarını söylediğini ifade etmiştir. Ecevit, Erdoğan'ın Kıbrıs planıyla ilgili önceki konuşmalarının kendisini kaygılandırıldığını fakat KKTC'ye gidiş dönüşünden sonraki beyanlarının makul olduğunu kaygılarının azaldığını Abdullah Gül'e iletildiğini ifade

etmiştir. Ecevit, Abdullah Gül'ün devlet adamı vasıflarını taşıyan, dikkatli, çok kibar, çok beyefendi birisi olduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül, Başbakanlık devir teslim töreni ve Ecevit ile görüşmesi ile ilgili, Ecevit'in nezaketini vurgulamış, onu yararlanarak dinlediğini, Türkiye'nin menfaatleri için gayet dikkatli olacaklarını zaman zaman kendilerini ziyaret edip görüş ve önerilerini almak istediğini belirttiğini ifade etmiştir (Bila, 2002).

Irak Krizi sırasında Başbakan Abdullah Gül, Hürriyet'in haberine göre 1 saat 35 dakika süren bir görüşme gerçekleştirmiş, görüşmeye Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Uğur Ziyal de katılmıştır. Başbakan Abdullah Gül, bir taraftan barışçıl çözüm arayışında olduklarını bir yandan da en kötü senaryolara karşı Türkiye'yi hazırlamaları gerektiğini, savaş kapıyı zorlamadan önce tedbir almak mecburiyetinde olduklarını ifade etmiştir. Abdullah Gül, 5 Şubat 2003 tarihinde ABD'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne Irak'la ilgili kanıtlarını sunması sonrası Meclis'i toplayıp yetki almak istediklerini ifade etmiştir. Abdullah Gül, düşük ihtimalli de olsa barış imkanının hala var olduğunu düşündüğünü ve dünyada savaş çıkmaması ve sorunun sulh içerisinde çözülmesi için en çok çaba sarf eden ülkenin Türkiye olduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül, ilki İstanbul'da yapılan ve altı ülkenin katıldığı Irak'a Komşu Ülkeler Zirvesi'nin ikincisi için hazırlıkların başladığını ve bu zirvenin devlet başkanları ve başbakan seviyesinde gerçekleşebileceğini ifade etmiştir (Hürriyet, 2003).

Irak Krizi esnasında AKP Hükmeti, 1991 Krizi'nden farklı olarak kendi milletvekillerine ve muhalefet partisine bilgi vermiştir. AKP Hükümeti öncesindeki dönemlerde, iktidar partileri muhalefete bilgi verme yoluna pek gitmemişlerdir. Türkiye'yi ziyarete gelen yabancı devlet temsilcileri de bu durumu bildiklerinden dolayı iktidar partileri ile görüşüp ziyaretlerini sonlandırmışlardır. Ancak AKP Hükümeti döneminde ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal bilgilendirilmiştir (Aytulu, 2005 :53).

Başbakan Abdullah Gül, Irak Krizi'nin barış içinde çözülmesi için ellerinden geleni yaptıklarını, Türkiye'nin orta ve uzun vadeli menfaatlerini koruma mecburiyetinde olduklarını ifade etmiştir. Dışişleri Konutu'nda Başbakan Abdullah Gül gazetelerin Ankara temsilcileriyle birlikte bir toplantı yapmış, toplantıya Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül ve Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış da katılmış ve 1 saat 15 dakika boyunca devam eden toplantıda gazetecilere Irak konusunda gelinen son durumla ilgili

bilgi verilmiştir. Başbakan Abdullah Gül, Irak'ta barış umutlarının kalmadığını, Türkiye'nin milli menfaatleri doğrultusunda ABD'nin yanında yer alacağını ifade etmiştir. Abdullah Gül, Irak'ta savaş çıkmaması için en fazla çaba sarf eden ülkenin Türkiye olduğunu, kendileri kadar barış için her türlü yolu deneyen dünyada başka bir ülke olmadığını, artık kendilerinden günahın gittiğini, Türkiye'nin endişelerinin göz ardı edilemeyeceği kanaatinde olduğunu, Irak'ta Türkiye'nin hoşuna gitmeyen yapıların ortaya çıkmasının kimsenin hoşuna gitmeyeceğini ifade etmiştir. Başbakan Abdullah Gül, Türkiye'nin barış için elinden geleni yaptığını, barış için yapabilecek bir şey kalmadığını, bir noktadan sonra Türkiye'nin çıkarlarının söz konusu olduğunu ifade etmiştir (Yeni Şafak, 2003).

Büyük Ortadoğu Projesi'nin en azından görünen amaçlarının, AKP'nin hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan hakları gibi değerler karşısındaki duruşuyla benzerlik göstermesi dolayısıyla Türkiye bu projeye destek vermiştir. Türkiye içinde hukukun üstünlüğünü, insan haklarını, demokrasiyi yerleştirmeye çalışan AKP, bunların Ortadoğu'ya yerleşmesini de desteklemiştir. AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ekonomik, politik ve sosyal nedenlerden dolayı 1 Mart Tezkeresi'ni desteklemiş fakat gerekli oy çokluğu sağlanamadığı için tezkere meclisten geçmemiştir (Göz, 2016:33).

Türkiye'de 2001 yılında yaşanan kriz sonrasında 2002 yılında AKP iktidarı ele aldığı anda ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı öne çıkarmıştır. Bu doğrultuda, girişimcilik ve yatırımla ilgili prosedürleri azaltmaya, dünya pazarlarına açılmaya ve sermayeye karşı olumlu bir izlenim oluşturmaya çalışmıştır. AKP iktidarı Milli Görüş geleneğindeki, anti-kapitalist, devletçi görüşü ve adil düzen sloganını bir kenara bırakıp özel girişimi öne çıkarmaya çalışmıştır. AKP iktidarı, işsizliği azaltmayı ve rekabetçi piyasa oluşturmaya ana hedef olarak görmüş ve devlete ait iktisadi teşebbüslerin özelleştirilmesini kabul etmiştir. AKP Hükümeti, kendisinden önceki dönemlerde yapılan hataları tekrar etmemek için, Merkez Bankası'nın özerkliğini korumayı ilke olarak benimsemiştir. 2001 yılındaki ekonomik kriz Türkiye'ye büyük bir darbe vurmuş, bankaların batması ile insanlar paralarını dolara dönüştürmeye başlamış, Türk Lirası büyük bir değer kaybına uğramış ve bir çok işyeri kapanmıştır. AKP iktidara geldiğinde ekonomik programını uygulaması ve bu doğrultuda çıkarılması gereken yasaları çıkarması pek de basit olmamıştır. AKP'nin IMF ile olan ilişkilerinin gerginleşmesi ve bürokraside yerleşmiş olan devletçi düşüncenin devam ediyor olması

planlanan ekonomik reformu geciktirmiştir. Yine de AKP Hükümeti programına uymuş ve başarılı olmuştur. AKP Hükümeti, dış politikayı iç politikanın desteği ve bir sonucu olarak gördüğü için, AKP Hükümeti'yle Türkiye'nin dış politikası yeni bir boyut kazanmıştır. İktidarının güçlenmesini güçlü ve başarılı bir dış politikaya bağlayan AKP Hükümeti, ekonomik kalkınmanın barış ve huzur ortamında gerçekleşebileceğine inanmıştır. Türkiye'nin Dış İlişkilerindeki gelişmelerin büyük bir kısmı AKP Hükümeti Döneminde yaşanmıştır. (Karpat, 2012: 257)

3 Kasım 2002 seçiminde Recep Tayyip Erdoğan siyasi yasaklı olduğu için milletvekili seçilememiş ve Başbakan olamamıştır. 3 Kasım 2002 seçiminden sonra Başbakanlık görevini bir süreliğine Abdullah Gül ifa etmiştir. O seçimden bir süre sonra dönemin ana muhalefet partisi CHP'nin desteğiyle bir anayasa değişikliği yapılmış ve bu Anayasa değişikliği ile Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi yasağı kaldırılmıştır. Daha sonra Siirt'teki milletvekili seçimi yenilenmiş ve Siirt'teki milletvekilliği seçiminde Recep Tayyip Erdoğan milletvekili seçilerek TBMM'ye girebilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakan olabilmesi için Abdullah Gül'ün Başbakanı olduğu 58. Cumhuriyet Hükümeti 11 Mart 2003 tarihinde istifa etmiştir. Ardından Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer hükümet kurma vazifesini Recep Tayyip Erdoğan'a vermiştir. Ardından 15 Mart 2003 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlığı'nda 59. Cumhuriyet Hükümeti kurulmuştur (Yılmaz, 2007: 161).

2.5. Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı Dönemi(2003-2007)

Abdullah Gül'ün Başbakanlığı'ndaki 58. Cumhuriyet Hükümeti'nin istifası sonrası Recep Tayyip Erdoğan Başbakanlığı'nda 59. Cumhuriyet Hükümeti kurulmuştur(Özdemir, 2012:199). Abdullah Gül bu hükümette Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapmıştır.

Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı döneminde yaşanan önemli olaylardan birisi, 1994 yılında tutuklanmış olan Demokrasi Partisi (DEP) Milletvekilleri'nin yeniden yargılanması olmuştur. AP-TBMM Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkanı Joost Lajendik eski DEP Milletvekilleri'nin yeniden yargılandığı davayı izlemek için Türkiye'ye gelmiştir. Lajendik dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek ve dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ile görüşmüş ve Avrupa Parlamento'sunun eski DEP milletvekillerininin serbest bırakılmasını arzu ettiğini gündeme getirmiştir. Hollanda

Dışışleri Bakanı Ben Boot, İrlanda Dışışleri Bakanı Brian Cowen, AB Konseyi Genel Sekreteri ve Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana, AB Komisyonu genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen 8 Mart günü Ankara'ya gelip Dışışleri Bakanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile görüşmüş ve 11 senedir tutuklu bulunan eski DEP Milletvekilleri'nin serbest bırakılması gerektiğini ifade etmişlerdir (TİHV Raporu, 2004).

Tutuklanan DEP milletvekilleri Leyla Zana, Orhan Doğan, Selim Sadak ve Hatip Dicle ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararı gereği Türkiye'de yeniden yargılama başlatılmıştır (Evrensel, 2004).

Eski DEP Milletvekilleri'nin yeniden yargılanmasının yapıldığı dava, 21 Nisan günü sonuçlanmıştır. Eski DEP Milletvekilleri duruşmaya katılmamış ve mahkeme ilk kararında direnmiş ve tahliye talebini reddetmiştir. Ardından Avrupa Birliği Komisyonu tarafından bir açıklama yapılmış ve mahkemenin bu karardan derin üzüntü duyulduğu ifade edilmiştir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, milletlerarası platformlarda Eski DEP Milletvekilleri'nin cezaevinde bulunmasının ve Kıbrıs Sorunu'nun kendi önlerine getirildiğinden bahsetmiş ve asıl kendilerine sorulması gerekenin kanuni ve anayasal değişikliklerin ne derecede olduğunun olması gerektiğini ifade etmiştir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, AB Üyesi ülkelerin eski DEP Milletvekilleri'nin yeniden yargılanmasını istediklerini ve yeniden yargılamanın yapıldığını, mahkemenin aynı kararda direndiğini, kuvvetler ayrılığı prensibi gereği yargıya müdahale edemeyeceklerini, fakat AB uyum paketleri doğrultusunda kanuni düzenlemelerle ilgili son hazırlıkların yapıldığını ifade etmiştir (TİHV Raporu, 2004).

Abdullah Gül'ün Dışışleri Bakanlığı yaptığı dönemde Kıbrıs Sorunu ile alakalı Annan Planının uygulamaya geçirilememiş olması, önemli gelişmelerden biri olmuştur. (Gül, 2007: 296) Annan Planı'nın onaylanmasıyla ilgili yapılan referanduma Türk kesiminden %65 civarı evet oyu çıkarken Rum Kesimi'nden %75 civarında hayır oyu çıkmıştır. Türk kesimine uzun süredir yapılan yaptırımların kaldırılması, ekonomik olarak destek verilmesi vaatlerinin havada kaldığı görülmüştür. Annan Planı'yla ilgili referanduma %75 civarında hayır oyu kullanarak çözüme yanaşmayan Rum kesimine Avrupa Birliği ve birçok ülke tarafından tecrit veya herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Annan Planının görüşüldüğü dönemde, Rum yönetimi uluslararası ilişkiler açısından dünya genelinde tek temsilci olarak kabul edilmiştir. Bu kazanım

Rum Yönetimi'ne Avrupa ülkeleri ve Birleşmiş Milletler tarafından verilmiştir. Rum tarafı zaten avantajlı durumda olduğu için, adadaki yönetim açısından Türklere hak verilmesini desteklemiş, adada kurulması ve tek temsilci olarak tanınması öngörülen Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasını ve yönetimin Türklere paylaşılmasını istemiştir. Rum kesimi ve Yunanistan açısından Türk halkı adada yaşayan azınlık bir grup olarak görülmüştür. Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği üyeliği için Kıbrıs Sorunu'nun çözülmesine destek vermeleri ön şart olarak sunulmamış ve Rum Kesimi de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni dışlamayı tercih etmiştir. Avrupa Birliği Türkiye'nin üyeliği için ön şart olarak sunduğu adalet, hukuk temelini savunan Kopenhag kriterlerini Rum Kesimi için sunmadan Rum Kesimi'ni Avrupa Birliği üyeliğine kabul etmiştir. Türkiye Avrupa Birliği üyeliği yolunda başarılı politikalar sergilese de Avrupa Birliği tarafından yetersiz karşılanmıştır. Kıbrıs Sorunu Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği için Türkiye'nin karşısında bir bariyer olarak durmuştur (Maral, 2014:104-105).

Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı döneminde 2006 yılında Filistin'de seçimler yapılacaktı ve Hamas bu seçimlerde ilk kez bir seçime katılacaktı. Fakat seçimlerden önce bilhassa bazı Avrupa ülkeleri, Hamas'ın terör faaliyetlerinde bulunduğu gerekçesiyle seçimlere katılmasına karşı çıkmıştır. Filistin seçimlerinden önce NATO ülkelerinin Dışişleri Bakanları'nın katılımıyla bir toplantı gerçekleşmiş ve Filistin seçimlerine Hamas'ın katılması konusu bu toplantının önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül bu toplantıda Hamas'ın seçimlere katılması gerektiğini ve bunun önemli olduğunu, Hamas'ı terörden uzaklaştırmanın yolunun seçimlere katılmasından geçtiğini, Hamas'ın seçimlere katılmasının engellenmesi halinde şiddete başvurması için güçlü bir argüman elde edeceğini ifade etmiştir. Toplantıda uzun süren tartışmalar sonrasında ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, Abdullah Gül'ün görüşü doğrultusunda tavır koymuş ve Hamas'ın Filistin seçimlerine katılmasına NATO'dan destek kararı çıkmıştır (Sever, 2015: 68).

17 Temmuz 2005 tarihinde yapılması öngörülen Filistin genel seçimleri ertelenmiştir. Filistin'deki genel seçimlerin 25 Ocak 2006 tarihinde yapılacağı dönemin Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas tarafından açıklanmıştır (Hürriyet, 2005).

Filistin’de 2006 yılında yapılan seçimlere katılan Hamas, seçimleri kazanmıştır. Hamas’ın Filistin seçimlerini kazanması sonrası Abdullah Gül, Arap Medyasını çağırıp Hamas’ın takip etmesi gereken yol ile ilgili Hamas’a mesajlar vermiştir. Abdullah Gül, açıklamasında Hamas’a seçimi kazandıklarını ve artık siyasette yeni bir aktör olduklarını, şiddetten uzak durmalarını, yanlış yola girmemeleri mesajını vermiştir. Abdullah Gül’ün bu mesajının Arap medyasında yer alması sonrası Hamas’ın Siyasi Büro Şefi Halid Meşal, Ankara’ya ilk yurtdışı seyahatini Türkiye’ye yapmak istediğini ve Türkiye’den davet beklediğini bildirmiştir. Hamas’a davetin hükümet tarafından yapılmasının diplomatik olarak doğuracağı sonuçlar göz önünde bulundurularak, davetin AK Parti tarafından yapılmasına karar verilmiştir (Sever, 2015: 68).

Dönemin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Namık Tan, Hamas Heyeti’nin 16 Şubat 2006 tarihinde Türkiye’ye ziyarette bulunduğunu, ziyaretin Hamas tarafının isteği üzerine yapıldığını ifade etmiştir. Namık Tan, Hamas Heyeti ile yapılan temasların Türkiye’nin Ortadoğu Barış Süreci ile ilgili prensipli ve saydam politikası çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2006).

AK Parti’nin daveti üzerine Hamas’ın Siyasi Büro Şefi Halid Meşal, yanındaki heyetiyle beraber 16 Şubat 2006 tarihinde Ankara’ya gelmiştir. Abdullah Gül Halid Meşal’i AK Parti Genel Merkezi’nde ağırlamıştır. Abdullah Gül ile Halid Meşal baş başa görüşme yapıyorken, Abdullah Gül Halid Meşal’e görüş ve önerilerini anlatmaya başlayınca Meşal araya girerek kendisi için bir mahzuru yoksa heyetindeki arkadaşlarının da gelip kendisini dinlemelerini ifade etmiş, Abdullah Gül’ün kabul etmesi sonrası Meşal’in heyeti gelip masada yerlerini aldıktan sonra Abdullah Gül konuşmaya devam etmiştir. Abdullah Gül konuşmasında, Halid Meşal ve heyetindekilere, demokratik bir şekilde iktidara geldiklerini, bunun çok mühim bir gelişme olduğunu, bundan sonra yalnızca Hamas’a oy verenleri temsil etmediklerini, tüm Filistin halkını temsil ettiklerini, bunun büyük bir sorumluluk olduğunu, bu yüzden Filistin’deki bütün partilerle dayanışma içinde olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Abdullah Gül, Hamas ile ilgili milletlerarası arenada bir tedirginlik olduğunu bunu gidermenin kendilerinin faydasına olacağını, sulhün herkes için önemli olduğunu, kendilerinin Filistin’de en iyi muhatap olduğunu dünyaya ispat etmeleri gerektiğini, dünya’nın kendilerini muhatap olarak kabul etmesine yönelik adımlar atmaları gerektiğini, yeni bir Hamas olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Abdullah Gül, bu fırsatın kaçırılması halinde yazık olacağını, Filistinlilerin kendi topraklarında örnek bir şekilde

yaşamaları gerektiğini, gereken siyasi adımların atılmaması halinde daha sonra büyük zorluklarla karşılaşacaklarını, İsrail vatandaşlarının yarısının Hamas'ı muhatap olarak kabul etme arzusunda olduklarını, bu oranı arttırmaya çalışmaları gerektiğini, sonradan tutsağı olacakları hatalara düşmemeye çalışmaları gerektiğini, çıkmaz sokaklara girmemeleri ve gerçekçi olmaları gerektiğini, kendilerine daha sert tutum sergilemelerini söyleyenlerin kendilerinin yalnızlık içerisinde bulunduğunu unutmamaları gerektiğini ifade etmiştir. Abdullah Gül, Hamas'ın şiddeti reddettiğini, İsrail'le komşu ülkeler olarak iki bağımsız devlet halinde yaşama gayesinde olduklarını, Road Map'e sahip çıktığını ortaya koyması halinde bunun kendilerine büyük bir kuvvet kazandıracağını, başlangıcı böyle yapmaları halinde dünyanın Hamas'ın yanına geçtiğini görececeklerini ifade etmiştir (Sever, 2015: 68-69).

Hamas Siyasi Büro Şefi Halid Meşal'ın Türkiye ziyareti ile ilgili Hamas Lideri İsmail Heniye, bu ziyaretin siyasi deneyimlerden faydalanmak açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Heniye, ziyaretin faydalı bir ziyaret olduğunu, Abdullah Gül ile görüşüldüğünü, Türkiye'nin görüş ve öğütlerinin dinlendiğini ifade etmiştir (Yenişafak, 2006).

Abdullah Gül, Hamas'lı Halid Meşal ve heyetine, askeri güçten daha önemli olan yumuşak güç zeminine geçmeleri gerektiğini, bunun için vizyonlarının ve isteklerinin olumlu çerçevelere oturtulması gerektiğini, dünyadaki güç dengelerini göz önünde bulundurmaları ve reel politikanın gerektirdiği şekilde hareket etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Abdullah Gül, Hamas'ın bunları yapmaması halinde ve yeni bir Hamas'a dönüşmemesi halinde seçimlere neden katıldıklarının sorgulanacağını, Hamas'ın Avrupa ve Amerika'yı yanına almadan başarılı olamayacağını, bu hataların ceremesini Filistin halkının çekeceğini ifade etmiştir (Sever, 2015: 69).

Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı döneminde Türkiye'nin Rusya ile olan ilişkileri gelişmiştir. Türkiye'nin 2000 yılında toplam ticaretinin %5 oranında olan Rusya ile olan ticareti, Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanlığı yaptığı son yıl olan 2007 yılında, %10.2 oranına 28.2 Milyar Dolar'a yükselmiştir. Ancak bu ticaretin 23.5 Milyar Dolar'ı Rusya'dan doğalgaz ve petrol ithalatı şeklinde gerçekleştiği için büyük ölçüde Rusya lehine olmuştur. Türkiye Rusya ilişkileri sadece ekonomik alanda gelişmekle kalmamış siyasi alanda da gelişmiştir. 2004 yılında Abdullah Gül Dışişleri Bakanı olarak Rusya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir

Putin, bu ziyaret sonrasında Ankara'ya gelmiş ve Türkiye ile çok yönlü ortaklık ve dostluk antlaşması imzalamıştır. Böylelikle Türkiye Rusya ilişkileri daha da derinleşmiştir (Karpat, 2012: 279).

2007 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı görevini ifa eden Abdullah Gül, 2007 yılında Cumhurbaşkanı adayı olmuştur. Abdullah Gül'ün eşi başörtülü olduğu için CHP meclise girmemiş ve dönemin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu'nun Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde TBMM'deki toplantı yeter sayısının 367 olduğu tezini ortaya atmış ve Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olması engellenmeye çalışılmıştır (Şan, 2018: 333). Sonrasında erken seçime gidilmiş ve seçimden sonra MHP milletvekillerinin seçime katılmasıyla sorun çözülmüş ve Abdullah Gül Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olmuştur.

Abdullah Gül, gerek Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemde gerekse de Cumhurbaşkanlığı öncesinde her zaman Recep Tayyip Erdoğan'ın her söylediğine "Evet efendim, öyledir efendim" diyen birisi olmamış, Erdoğan'ın görüş ve düşüncelerine her zaman katılan bir tavır sergilememiştir. Abdullah Gül'ün Başbakanlık yaptığı süre zarfı içinde TBMM'de yapılan ve TBMM'den geçmeyen önemli 1 Mart Tezkeresi oylaması öncesi Abdullah Gül'ün sergilediği tavır bunun bir örneğidir. 1 Mart Tezkeresi oylaması öncesi Recep Tayyip Erdoğan tezkerenin TBMM'den geçmesini istemiştir. Fakat Abdullah Gül, oylama öncesi yapılan son AKP Grup toplantısı öncesi yaptığı konuşmada milletvekillerine, daha önce başkalarının yaptığı gibi kendilerinin oylarını cebine koyup onlara hangi oy kullanacakları talimatı vermeyeceğini, kendilerine bilgilendirmenin yapıldığını, oylarını vicdanlarının seslerine göre vermelerini söyleyerek hem Recep Tayyip Erdoğan'dan farklı bir tavır sergilemiş hem de Türk Siyasal Hayatı'nda alışlagelmişin dışında bir tavır sergileyerek özgün bir tavır sergilemiştir.

3. ABDULLAH GÜL'ÜN CUMHURBAŞKANLIĞI DÖNEMİ (2007-2014)

NOTER Mİ, NÖTR MÜ?

1991 yılında milletvekili seçilerek TBMM'ye giren Abdullah Gül 2007 yılına kadar milletvekilliği yapmıştır. 1991 yılından 2007 yılına kadar toplam beş kez milletvekili seçilmiştir. 2007 yılında Cumhurbaşkanı adayı olan Abdullah Gül, ilk etapta çıkan krizden dolayı Cumhurbaşkanı seçilememiştir. Aynı yıl erken genel seçime gidilmiş ve seçim sonrası TBMM'deki partilere göre milletvekili dağılımı değişmiş MHP milletvekilleri Cumhurbaşkanlığı seçimi oylaması oturumlarına katılmış ve bu şekilde kriz aşılarak Abdullah Gül Cumhurbaşkanı olarak seçilebilmiştir. Böylesine sancılı bir süreçten seçilerek Cumhurbaşkanı seçilen Abdullah Gül'ün Türk siyasal hayatının özgün bir aktörü olduğu söylenebilir.

Sever (2015:31)'in aktardığına göre, 2007 genel seçiminden sonra kulislere Abdullah Gül'ün yerine eşinin başı açık olan Vecdi Gönül'ün aday gösterileceği, askerlerin de bu isme sıcak baktığı kulislere yayılmaya başlamıştır. AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, genel seçimden sonra AKP'nin Cumhurbaşkanı adayının kim olacağını açıklamamışken, Abdullah Gül'ün basın açıklaması yapıp “meydanların ve milletimin iradesini görmezden gelemem” diyerek Cumhurbaşkanı adaylığı ile ilgili açıklama yapması ve bunu Recep Tayyip Erdoğan'a kısa bir süre önce haber vermesi verisi de Abdullah Gül'ün Türk siyasal hayatının özgün bir aktörü olduğu tezine katkı sağlayabilir.

3.1. Cumhurbaşkanı Seçilme Süreci

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilme süreci Türk Siyasal Hayatı'nın önemli dönüm noktalarından birisi olmuştur. 16 Mayıs 2007 tarihinde, 2000 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı görevini yürütmekte olan 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görev süresi dolmaktaydı. Cumhurbaşkanlığı seçimi için 25 Nisan 2007 adaylığa son başvuru tarihi, 27 Nisan 2007 tarihi ise birinci tur oylamanın yapılacağı tarih olarak belirlenmiştir. Bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilebilmesi için Anayasa madde 102'ye göre ilk iki turda 367 oyla nitelikli çoğunluğun oyunu, son iki turda ise salt çoğunluk olan 276 oy alması gerekiyordu. 26 Aralık 2006 tarihinde dönemin Yargıtay Başsavcısı olan Sabih Kanadoğlu, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan yazısında, 367'nin hem karar yeter sayısı hem de toplantı yeter sayısı olduğu görüşünü ortaya atmıştır. Sabih Kanadoğlu'ya göre Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılacağı toplantıda en az 367

milletvekilinin bulunmaması halinde sonuç geçersiz olacaktı. O dönem Genelkurmay Başkanlığı görevini yürüten Yaşar Büyükanıt da Cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgili, Cumhuriyetin esas temellerine gerçekten sahip olan bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilmesini temenni ettiğini ifade etmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı adayı olmasının uzun süre tartışılması sonrasında Recep Tayyip Erdoğan aday olmamaya karar vermiştir. Dönemin Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, Yaşar Büyükanıt'ın Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili açıklamasından birkaç gün sonra AK Parti Grup Toplantısı'nda, yaptıkları değerlendirmeler sonucunda o zamana kadar beraber yol aldıkları ve hareketi beraber kurdukları Abdullah Gül'ün AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı olduğunu açıklamıştır (BBC, 2019).

11. Cumhurbaşkanlığı seçimi için ilk tur oylama 27 Nisan 2007 tarihi'nde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılmıştır. Bu oylamada toplam 361 oy kullanılmış ve Abdullah Gül 357 oy almıştır. Aynı gün CHP oylamanın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştur. Aynı günün akşamında Genelkurmay Başkanlığı internet sitesinden süreçle ilgili e-muhtıra olarak da adlandırılan bildiri yayınlanmıştır (Vikipedi, 2022-d).

27 Nisan 2007 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nin ilk tur oylaması yapılmıştır. O dönem TBMM'de grubu bulunan iki parti vardı, onlar da CHP ve AKP idi. CHP'li milletvekilleri oylamaya katılmadı. İlk tur oylamasının akabinde CHP toplantı yeter sayısının 367 olması gerektiği ve toplantı yeter sayısının sağlanmadığını iddia ederek seçimin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Yine aynı tarihte akşam saatlerinde Genelkurmay Başkanlığı'nın resmi internet sitesinden sonraları e-muhtıra olarak kabul edilen bir basın açıklaması yayınlanmıştır. Genelkurmay Başkanlığı'nın bu açıklamasında laikliğe aykırı olarak ifade edilen olaylar sıralanmış ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde laikliğin tartışma konusu haline gelmesinin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kaygıyla izlendiği ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçiminde laikliğin tartışma konusu haline geldiğine ve Genelkurmayın bu hususta taraf olduğuna yer verilmiştir (BBC, 2019).

Cemil Çiçek Genelkurmay Başkanlığı internet sitesinden yayınlanan e-muhtırayla ilgili hükümet sözcüsü olarak bir açıklama yapmış, açıklamasında on birinci Cumhurbaşkanı seçimi sürecinde hem de gece yarısında böyle bir metnin yayınlanmış

olmasının son derece dikkat çekici olduğunu ifade ederek, bunun Anayasa Mahkemesi eksenli tartışmaların yapıldığı sırada ortaya çıkmasının yargıyı etkilemeye yönelik bir girişim olarak algılanacağını ifade etmiştir (Dailymotion, 2012). Muhtıra metninin son kısmında muhtıra ile Ak Partili ve eşi başörtülü bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilmesinin engellenmesi amacı güdüldüğü kanaatini pekiştirecek ifadeler yer almıştır. “Cumhurbaşkanlığı seçimi süreci, laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumdadır. Bu durum, Türk Silahlı kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur” ifadelerinin yer aldığı e-muhtıranın, başörtüsünü laiklik karşıtı olarak gören bir kurum olan Genelkurmay Başkanlığı’nın, eşi başörtülü bir Cumhurbaşkanı’na da karşı olacağını açık bir beyanı olduğu, diğer bir deyişle Genelkurmay Başkanlığı’nın eşi başörtülü olan Cumhurbaşkanı adayını Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanı seçilmesine karşı olduğu şeklinde yorumlanmıştır. E-muhtıra olarak anılan bildiri genel olarak Cumhurbaşkanlığı konusuyla ilgili olmuş ve bildiride yer alan “Türk Silahlı Kuvvetleri yapılmakta olan tartışmaların ve olumsuz yöndeki yorumların kesin olarak karşısındadır, gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir” ifadeleriyle Genelkurmay Başkanlığı açıkça nasıl bir Cumhurbaşkanı seçilmesi gerektiğini ifade etmese de Cumhurbaşkanı’nın nasıl olmaması yönündeki görüşü hususunda iktidarı ve TBMM’yi açıkça ihtar etmiştir (Devran ve Özcan, 2016:16).

Türkiye’de Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Cumhurbaşkanlığı seçimine müdahil olması durumu ilk defa 11. Cumhurbaşkanlığı seçimi sırasında olmamıştır. 10. Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde de öncelikle dönemin Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu’nun dönemin Başbakanı Bülent Ecevit’e Cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgili “Biz bu işte yokuz.” gibi bir mesaj gönderdiği iddiası medyada yer almıştır. Ardından Genelkurmay Başkanlığı Genel Sekreterliği tarafından gayet manidar bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride ilgili haberlerin kamuoyunu yanlış bilgilendirici içeriğe sahip olduğu, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin ülke sorunlarının dışında olmadığı, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin yasalar ve Anayasa çerçevesinde ülkenin geleceği ve çıkarlarıyla ilgili konularda fikir ve tavsiyelerini yasalara uygun bir şekilde ilgili makamlara iletmekte olduğu, Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle ilgili hiçbir değerlendirme ve fikrinin olmadığını düşünölemeyeceği, Cumhurbaşkanı olacak kişinin sahip olması istenilen nitelikleri ve prensipler bazında değerlendirmelerinin olduğu ifade edilmiştir.

Bu bildiri yayımlandıktan sonra dönemin Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu tarafından dönemin Meclis başkanı Yıldırım Akbulut'a ve dönemin Başbakan'ı Bülent Ecevit'e ziyaretler gerçekleştirilmiş ve özel görüşmeler yapılmıştır. 10. Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, Genelkurmay Başkanlığı'nın Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili bildiri yayınlamasından sonra yaptığı bir açıklamada, Türk Silahlı Kuvvetleri ile Cumhurbaşkanı seçimi arasında mühim bir ilişki olduğunu, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Cumhurbaşkanı seçimiyle yakından ilgilenmesinin normal olduğunu ifade etmiştir. Dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, rejim krizi olmaması için siyasi parti liderleriyle temaslar kurmuş ve ardından TBMM'de temsil edilen tüm siyasi partilerin onayıyla dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer ortak aday olmuştur. Bu gelişmeler sonrasında Ahmet Necdet Sezer Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. Cumhurbaşkanı seçilmiştir (Kahraman, 2007: 160).

CHP 27 Nisan 2007 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk tur oylamasının iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi ilk tur oylamasından 4 gün sonra kararını açıklamış ve ilk tur oylamasının iptaline ve Cumhurbaşkanlığı seçimi yapılabilmesi için TBMM'de toplantı yeter sayısının 367 olduğuna karar vermiştir (Vikipedi, 2022-d).

1 Mayıs 2007 tarihinde Anayasa Mahkemesi'nin TBMM'de Cumhurbaşkanlığı seçiminin 1. Tur oylaması ile ilgili Meclis Genel Kurulu'nda toplantı yeter sayısı için asgari 367 milletvekilinin olması gerektiğine karar vermiş ve TBMM'de yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin 1. Tur oylamasını iptal etmiştir. Karar metninde 27 Nisan günü Cumhurbaşkanlığı seçimi 1. Tur oylamasının yapıldığı TBMM'nin 96. Birleşimindeki toplantı yeter sayısı ile ilgili kararın içtüzük değişikliği niteliğinde görüldüğü, bunun da Anayasa'ya uygun olmadığına ve içtüzük değişikliği niteliğinde kabul edilen TBMM'nin ilgili kararının yürürlüğünün durdurulmasına oy çokluğuyla karar verildiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Sacit Adalı karşı oy kullanmıştır. 6 Mayıs 2007 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yapılan iki yoklamaya da CHP milletvekilleri katılmamış ve toplantı yeter sayısı sağlanmadığı için 11. Cumhurbaşkanı seçilememiştir (BBC, 2019).

Anayasa Mahkemesi'nin Cumhurbaşkanlığı seçimi oylamasını iptal kararından sonra 22 Temmuz 2007 tarihinde erken genel seçim yapılması kararı alınmıştır. Yapılan

genel seçimde AKP geçerli oyların %46,6'sını almış ve 341 milletvekili çıkarmıştır (Vikipedi, 2022-d).

2007 yılındaki erken genel seçimde MHP de barajı aşarak Meclise girebilmiş ve Mecliste grubu bulunan 3. Parti olmuştur. AKP oyunu artırmış ve seçimden birincilikle çıkmış olsa da AKP'nin toplam milletvekili yine 367'nin altında kalmıştır. Fakat MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili, AKP'nin istediği kişiyi aday gösterebileceğini, MHP'nin Meclis'e gireceğini ifade etmiştir. Abdullah Gül canlı yayında Cumhurbaşkanlığı seçimine aday olduğunu açıklamış ve AKP'nin Cumhurbaşkanı adayı tekrar Abdullah Gül olmuştur. Abdullah Gül, yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylamasında 341, ikinci tur oylamasında 337 oy almıştır. 448 milletvekilinin katıldığı Cumhurbaşkanlığı seçimi üçüncü tur oylamasında Abdullah Gül 339 oy alarak 11. Cumhurbaşkanı seçilmiştir (BBC, 2019).

Başbakan Erdoğan'ın Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı adayları olduğunu açıklamasından sonra, Gül'ün daha önce laikliğe aykırı eylemleri iddiasıyla kapatılan Fazilet ve Refah Partilerinin yönetimlerinde yer almış olması ve milli görüş geleneğinden gelmesi Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili tartışmaları şiddetlendirmiştir. 27 Nisan 2007 tarihindeki Cumhurbaşkanlığı seçiminin 1. Tur oylamasında toplantı yeter sayısı sağlanmadığı iddiasıyla CHP Anayasa Mahkemesi'ne itiraz etmiş, aynı günün akşamı Genelkurmay Başkanlığı resmi internet sitesinden yayınlanan e-muhtıra ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin laiklik tartışmalarında taraf olduğu ve kesin olarak laikliğin savunucusu olduğu açıklanmıştır. Anayasa Mahkemesi itirazı kabul etse de oluşan kriz, erken seçime gidilerek ve seçim sonrası MHP'nin TBMM'deki Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasıyla çözülmüştür. TBMM'nin yeni döneminde 28 Ağustos 2007 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde Abdullah Gül on birinci Cumhurbaşkanı seçilmiş ve bu görevi 2014 yılına kadar sürdürmüştür (Akça vd., 2019:6).

22 Temmuz 2007 tarihli seçim sonuçları, Genelkurmay tarafından yayınlanan 27 Nisan 2007 tarihli bildiriye kamuoyunun tepkisi olarak yorumlanmıştır. Bir önceki seçimde aldığı %34 oy oranını %46,5'a çıkararak Ak Parti sandıktan güçlenerek çıkmış ve Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesinin önü açılmıştır. Bazı gazeteler bu seçim sonuçlarıyla ilgili askeri literatürdeki bazı kavramları kullanarak başlık atmaya tercih etmişlerdir. Bu seçim sonucu ile ilgili, Akşam Gazetesi "Üçüncü Halk İhtilali",

Sabah Gazetesi “Halk Bildirisi”, Radikal Gazetesi “Halkın Muhtırası”, Bugün Gazetesi “Halk Muhtırası”, Vakit Gazetesi “Halk Muhtırası”, Takvim Gazetesi “Ak İhtilal” başlıklarını atmıştır. Posta, Zaman ve Star Gazeteleri ise daha sivil bir dil kullanmayı tercih etmişler. Star Gazetesi “Sandığın Cevabı”, Posta Gazetesi “Halk, Ak Parti Dedi”, Zaman Gazetesi ise “Son Sözü Millet Söyledi” başlığını atmıştır (Devran, 2007: 117).

Resim 3.1. Abdullah Gül 'ün yemin töreninden bir kare (İnternethaber, 2014)

Resim 1’de Abdullah Gül’ün yemin töreninden bir kare yer almaktadır. Abdullah Gül’ün yemin törenine Abdullah Gül’ün ailesinden hiç kimse katılmamıştır. Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları da Abdullah Gül’ün yemin törenine katılmamış, Abdullah Gül’ün yemin töreni esnasında CHP sıraları da boş kalmıştır. Ordudaki üst düzey görevlilerin Cumhurbaşkanı’nın yemin törenine katılmaması durumu 2014 yılında Recep Tayyip Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı seçildikten sonra TBMM’deki yemin töreninde değişmiştir. 2014 yılındaki Recep Tayyip Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı seçildikten sonraki yemin törenine Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları katılmıştır (İnternethaber, 2014-b)

3.2. Cumhurbaşkanı Olarak Yaptığı Ziyaretler, Katıldığı Zirveler ve Verdiği Mülakatlar

Abdullah Gül Cumhurbaşkanı iken, yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda ziyaret gerçekleştirmiştir. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı iken yurt dışına yaptığı ziyaretler Tablo 2'de yer almaktadır:

Tablo 3.1. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı Olarak Yurt Dışına Yaptığı Ziyaretler

02 Ekim 2007	Fransa	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Başkanı Rene van der Linden'in resmi davetlisi olarak 2 - 4 Ekim tarihleri arasında Strasbourg'a giden Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, AKPM Genel Kurulu'na hitap etti.
06 Kasım 2007	Azerbaycan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in davetlisi olarak 6 Kasım'da dost ve kardeş Azerbaycan'ı ziyaret etti.
20 Kasım 2007	Gürcistan	20 - 21 Kasım'da Gürcistan'ı ziyaret eden Cumhurbaşkanı Gül, Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili ile yaptığı görüşmelerin ardından Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı Temel Atma Töreni'ne katıldı.
25 Kasım 2007	Fransa	25 Kasım'da Fransa'ya ziyaret gerçekleştiren Cumhurbaşkanı Gül, İzmir'in EXPO 2015 adaylığı çerçevesinde Paris'te Uluslararası Sergiler Bürosu (BIE) Genel Kurulu'na hitap etti.
02 Aralık 2007	Pakistan	Pakistan İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Pervez Müşerref'in daveti üzerine 2 - 3 Aralık tarihleri arasında Pakistan'a resmi ziyaret gerçekleştiren Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, dost ve kardeş iki ülkenin ortak çıkarlarını ilgilendiren bölgesel ve uluslararası konuları görüştü.
05 Aralık 2007	Türkmenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Gurbangulu Berdimuhammedov'un davetlisi olarak 5 - 7 Aralık'ta Türkmenistan'a resmi ziyaret gerçekleştirdi.

12 Aralık 2007	Kazakistan	Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in davetlisi olarak 12 - 15 Aralık tarihleri arasında Kazakistan'a ziyarette bulunan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kazakistan'da yaşayan vatandaşlarımız ve iş adamlarımızla da bir araya geldi.
07 Ocak 2008	ABD	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Başkan George W. Bush'un davetlisi olarak 7 - 11 Ocak tarihlerinde Amerika Birleşik Devletleri'ne ziyaret gerçekleştirdi.
14 Ocak 2008	Mısır	Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in davetine icabetle 14 - 16 Ocak tarihleri arasında Mısır Arap Cumhuriyeti'ne resmi ziyaret gerçekleştiren Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kahire'deki görüşmelerinin yanı sıra, Arap Ligi Merkezi'nde temaslarda bulundu.
19 Ocak 2008	Suriye	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 19 Ocak'ta, Suriye Arap Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın daveti üzerine, Şam Yılı Arap Ligi Kültür Başkenti etkinliklerinin açılış törenine katılmak üzere Suriye'ye gününbirlik ziyarette bulundu.
05 Şubat 2008	Katar	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Katar Devleti Emiri Şeyh Hamad Bin Khalifa Al Thani'nin davetine icabetle 5 - 7 Şubat tarihleri arasında Katar'a resmi ziyarette bulundu.
02 Mart 2008	Romanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 2 - 4 Mart tarihlerinde, üst düzey heyet ve iş adamları ile birlikte Devlet Başkanı Traian Basescu'nun davetlisi olarak Romanya'ya resmi ziyaret gerçekleştirdi.
13 Mart 2008	Senegal	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 13 - 14 Mart tarihleri arasında Dakar'da düzenlenen İslam Konferansı Örgütü 11. Zirve Konferansı'na katıldı. Zirvede Türkiye, Senegal, Mısır ve Filistin ile Başkanlık Divanı'nda yer aldı.
31 Mart	Fransa	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, EXPO 2015'in ev sahibinin belirleneceği Uluslararası Sergiler Bürosu'nun

2008		Genel Kurul Toplantısı'na katılmak ve aday şehrimiz İzmir'e destek vermek için 31 Mart'ta Paris'e gitti, oylama sonrasında aynı gün Ankara'ya döndü.
02 Nisan 2008	Romanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 2-4 Nisan'da Bükreş'te düzenlenen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'ne katıldı.
01 Mayıs 2008	Makedonya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Branko Crvenkovski'nin davetine icabetle 1 - 3 Mayıs tarihlerinde Makedonya'da (Ohri) düzenlenen 15. Orta Avrupa Ülkeleri Cumhurbaşkanları Zirvesi'nin özel konuğuydu.
04 Temmuz 2008	Kazakistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Astana'nın başkent ilân edilmesinin 10. yıldönümü törenlerinin onur konuğu olarak, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in daveti üzerine, 4-6 Temmuz tarihlerinde Kazakistan'a gitti.
06 Eylül 2008	Ermenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın davetlisi olarak, Erivan'da oynanan ve Milli Takımımızın 2-0 galip geldiği Türkiye-Ermenistan Dünya Kupası Grup Elemesi Futbol karşılaşmasını izlemek üzere 6 Eylül Cumartesi günü Ermenistan'a gitti.
10 Eylül 2008	Azerbaycan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, gününbirlik bir çalışma ziyareti için 10 Eylül Çarşamba günü Azerbaycan'a gitti.
20 Eylül 2008	ABD	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Birleşmiş Milletler 63. Genel Kurulu Genel Görüşmeleri'ne katılmak ve temaslarda bulunmak üzere 20 - 29 Eylül tarihleri arasında ABD'ye gitti.
07 Ekim 2008	Finlandiya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Finlandiya Cumhurbaşkanı Tarja Halonen'in davetlisi olarak 7 - 9 Ekim tarihlerinde Finlandiya'ya gitti.

09 Ekim 2008	Estonya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 9-11 Ekim tarihlerinde Estonya Cumhurbaşkanı Toomas Hendrik Ilves'in davetlisi olarak Estonya'ya resmi ziyarette bulundu. Cumhurbaşkanı Gül, 10 Ekim Cuma günü Estonya Cumhurbaşkanı Ilves tarafından resmi törenle karşılandı.
14 Ekim 2008	Almanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, ülkemizin onur konuğu olduğu 60. Frankfurt Kitap Fuarı'nın açılışına katılmak üzere, 14 - 15 Ekim 2008 tarihlerinde Almanya Federal Cumhuriyeti'ne gitti
13 Kasım 2008	Azerbaycan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Bakü'de düzenlenen Enerji Zirvesi'ne katılmak üzere, 13 - 14 Kasım 2008 tarihlerinde Azerbaycan'a gitti.
28 Kasım 2008	Türkmenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguli Berdimuhammedov'un davetlisi olarak, 28 - 29 Kasım 2008 tarihlerinde Türkmenistan'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.
18 Ocak 2009	Mısır	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 18 Ocak günü Mısır'da gerçekleştirilen, Gazze'deki sorunun ele alındığı çok uluslu zirveye katıldı.
03 Şubat 2009	Suudi Arabistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Suudi Arabistan Kralı Abdullah'ın davetlisi olarak, resmi bir ziyaret için 3 - 6 Şubat 2009 tarihlerinde Suudi Arabistan'a gitti.
12 Şubat 2009	Rusya Federasyonu	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'in daveti üzerine, 12 - 15 Şubat 2009 tarihlerinde Rusya Federasyonu'na bir devlet ziyaretinde bulundu.
20 Şubat 2009	Kenya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 20 - 22 Şubat 2009 tarihleri arasında Cumhurbaşkanı Mwai Kibaki'nin davetlisi olarak Kenya Cumhuriyeti'ne resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
22 Şubat	Tanzanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 22 - 23 Şubat 2009 tarihlerinde, Cumhurbaşkanı Jakaya Kikwete'nin

2009		davetlisi olarak Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti'ne resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.
10 Mart 2009	İran	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Tahran'da düzenlenen 10. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Zirvesine katılmak üzere 10-11 Mart 2009 tarihlerinde İran'a ziyaret gerçekleştirdi.
23 Mart 2009	Irak	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin davetlisi olarak 23 - 24 Mart 2009 tarihlerinde Bağdat'a resmi bir ziyarette bulundu.
25 Mart 2009	Belçika	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, "Avrupa İş Zirvesi"ne katılmak ve çeşitli temaslarda bulunmak üzere, 25 - 27 Mart 2009 tarihlerinde Belçika'ya gitti.
03 Nisan 2009	Almanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 3-4 Nisan 2009 tarihlerinde Almanya ve Fransa'nın ortak ev sahipliğinde düzenlenen NATO'nun 60. Yıl Dönümü Zirvesi'ne katılmak için Almanya'ya gitti.
14 Nisan 2009	Bahreyn	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Bahreyn Kralı Hamad bin İsa El-Halife'nin davetlisi olarak 14 - 15 Nisan 2009'da Bahreyn'e ziyaret gerçekleştirdi.
24 Nisan 2009	Bulgaristan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Bulgaristan Cumhurbaşkanı Georgi Parvanov'un davetlisi olarak, 24 - 25 Nisan 2009 tarihlerinde Sofya'da düzenlenen "Avrupa İçin Doğal Gaz: Güvenlik ve Ortaklık" başlıklı Enerji Zirvesi'ne katıldı.
29 Nisan 2009	Çek Cumhuriyeti	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Vaclav Klaus'un davetlisi olarak, 29 - 30 Nisan 2009 tarihlerinde AB Dönem Başkanı Çek Cumhuriyeti'ne resmi bir ziyarette bulundu.
07 Mayıs 2009	Çek Cumhuriyeti	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Güney Koridoru Zirvesi'ne katılmak üzere, 7-8 Mayıs 2009 tarihlerinde Çek Cumhuriyeti'ne bir ziyarette bulundu.

15 Mayıs 2009	Suriye	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın daveti üzerine 15-17 Mayıs 2009 tarihlerinde Suriye Arap Cumhuriyeti'ne resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.
26 Mayıs 2009	Kırgızistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Kurmanbek Bakiev'in davetlisi olarak, 26 - 28 Mayıs 2009 tarihlerinde Kırgızistan'a resmi ziyaret gerçekleştirdi.
28 Mayıs 2009	Tacikistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman'ın davetlisi olarak resmi bir ziyarette bulunmak üzere, 28 - 30 Mayıs tarihlerinde Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'ye gitti.
23 Haziran 2009	Çin Halk Cumhuriyeti	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Devlet Başkanı Hu Jintao'nun davetlisi olarak resmi bir ziyaret için 23 - 29 Haziran tarihlerinde Çin Halk Cumhuriyeti'ne gitti.
15 Temmuz 2009	Mısır	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 15 Temmuz 2009'da 15. Bağlantısızlar Hareketi (NAM) Zirvesi dolayısıyla Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in davetlisi olarak "Bağlantısızlar Hareketi Özel Konuğu" sıfatıyla Şarm El Şeyh'e gitti.
22 Eylül 2009	Suudi Arabistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Suudi Arabistan Kralı'nın davetlisi olarak Kral Abdullah Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nin açılışına katılmak üzere 22-24 Eylül 2009 tarihlerinde Suudi Arabistan'a gitti.
02 Ekim 2009	Nahçıvan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 2 - 3 Ekim 2009 tarihlerinde Nahçıvan'da düzenlenen 9. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi'ne katılmak üzere Azerbaycan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.
07 Ekim 2009	Fransa	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, "Türkiye Mevsimi" vesilesiyle, Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin resmi davetlisi olarak, 7-9 Ekim 2009 tarihlerinde Fransa'yı

		ziyaret etti.
25 Ekim 2009	Sırbistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Boris Tadiç'in davetlisi olarak, 25 - 27 Ekim tarihlerinde Sırbistan'a resmi ziyaret gerçekleştirdi.
01 Kasım 2009	Slovakya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Slovakya Cumhurbaşkanı Ivan Gašparoviç'in davetlisi olarak, 1-3 Kasım 2009 tarihlerinde, Slovakya'ya resmi bir ziyarette bulundu.
01 Aralık 2009	Ürdün	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kral II. Abdullah'ın davetlisi olarak, 1 - 3 Aralık 2009 tarihlerinde Ürdün'e resmi ziyarette bulundu. Ürdün Kralı II. Abdullah, 1 Aralık Salı günü Cumhurbaşkanı Gül'ü Kraliyet Sarayı'nda resmi törenle karşıladı.
10 Aralık 2009	Arnavutluk	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Arnavutluk Cumhurbaşkanı Bamir Topi'nin davetlisi olarak, 10 - 11 Aralık 2009 tarihlerinde Arnavutluk'a resmi ziyarette bulundu.
11 Aralık 2009	Karadağ	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Karadağ Cumhurbaşkanı Filip Vujanovic'in davetlisi olarak, 11 - 12 Aralık 2009 tarihlerinde, Karadağ'a resmi bir ziyarette bulundu.
21 Aralık 2009	Kuveyt	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 21 - 22 Aralık tarihlerinde resmi ziyarette bulunmak üzere Kuveyt'e gitti.
07 Şubat 2010	Hindistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 7 - 12 Şubat 2010 tarihleri arasında Hindistan'a resmi ziyarette bulundu.
12 Şubat 2010	Bangladeş	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 12-13 Şubat 2010 tarihlerinde Bangladeş'e resmî bir ziyarette bulundu.
14 Mart 2010	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 14-16 Mart 2010 tarihlerinde Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ne resmî bir ziyarette bulundu.

16 Mart 2010	Kamerun	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 16-17 Mart 2010 tarihlerinde Kamerun'a resmî bir ziyarette bulundu.
30 Mart 2010	Pakistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Pakistan Cumhurbaşkanı Asif Ali Zardari'nin davetlisi olarak, 30 Mart - 2 Nisan 2010 tarihlerinde Pakistan'a resmî ziyaret gerçekleştirdi.
12 Nisan 2010	Oman	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Sultan Qaboos Bin Said Al Said'in davetine icabetle 12-14 Nisan 2010 tarihlerinde Oman Sultanlığı'na resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
23 Mayıs 2010	Kazakistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in davetlisi olarak, 23-26 Mayıs 2010 tarihlerinde Kazakistan'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
14 Haziran 2010	Güney Kore Cumhuriyeti	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Güney Kore Cumhuriyeti Devlet Başkanı Lee Myung-bak'ın davetlisi olarak, 14-16 Haziran 2010 tarihlerinde Seul ve Busan'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
04 Temmuz 2010	Kazakistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Astana'nın kuruluş yıl dönümü ve Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 70. doğum günü kutlamalarına katılmak üzere 4-6 Temmuz tarihlerinde Kazakistan'ı ziyaret etti.
07 Temmuz 2010	Nijerya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Gelişen Sekiz Ülke (D-8) Devlet ve Hükümet Başkanları Yedinci Zirvesi'ne katılmak ve Nijerya'ya resmî ziyarette bulunmak üzere, Cumhurbaşkanı Goodluck Ebele Jonathan'ın davetlisi olarak, 7-9 Temmuz 2010 tarihlerinde Abuja'ya gitti.
14 Temmuz 2010	Slovenya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Slovenya Cumhurbaşkanı Danilo Türk'ün davetlisi olarak, 14-15 Temmuz 2010 tarihlerinde Slovenya'ya resmî ziyarette bulundu.
20	Mısır	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 20-21 Temmuz 2010

Temmuz 2010		tarahleri arasında Mısır'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.
16 Ağustos 2010	Azerbaycan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye ile Azerbaycan arasında düzenli olarak gerçekleştirilmekte olan üst düzey ziyaretler çerçevesinde, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in davetlisi olarak, 16-17 Ağustos 2010 tarihlerinde Azerbaycan'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
02 Eylül 2010	Bosna Hersek	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı Silajdi ve konsey üyelerinin davetlisi olarak, 2-3 Eylül 2010 tarihlerinde Bosna-Hersek'e resmî bir ziyarette bulundu.
17 Eylül 2010	ABD	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Birleşmiş Milletler 65'inci Genel Kurul Genel Görüşmeleri ve BM Binyıl Kalkınma Hedefleri Zirvesi'ne katılmak üzere ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.
06 Kasım 2010	İngiltere	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth tarafından takdim edilen 2010 yılı "Chatham House Ödülü" nü almak ve bazı temaslarda bulunmak üzere 6-9 Kasım tarihlerinde İngiltere'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.
11 Kasım 2010	Türkmenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye ile Türkmenistan arasında düzenli olarak gerçekleştirilmekte olan üst düzey ziyaretler çerçevesinde, Devlet Başkanı Gurbanguli Berdimuhamedov'un davetlisi olarak, 11-12 Kasım'da Türkmenistan'ın Türkmenbaşı şehrine ziyaret gerçekleştirdi.
19 Kasım 2010	Portekiz	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'ne katılmak üzere 19-20 Kasım tarihlerinde Portekiz'in başkenti Lizbon'a gitti.
25 Kasım	İsviçre	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, İsviçre Konfederasyonu Başkanı Doris Leuthard'ın davetlisi olarak, 25-26

2010		Kasım'da İsviçre'ye bir devlet ziyareti gerçekleştirdi.
30 Kasım 2010	Kazakistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, AGİT Zirvesi'ne katılmak ve çeşitli temaslarda bulunmak üzere 30 Kasım – 2 Aralık tarihlerinde Kazakistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.
10 Ocak 2011	Yemen	Cumhurbaşkanı Gül'ü Yemen Dışişleri Bakanı Abubakr Al Qırbi, İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanı Kemal el-Jabri ve Türkiye'nin San'a Büyükelçisi Mehmet Dönmez San'a Havalimanı'nda karşıladı.
24 Ocak 2011	Fransa	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin (AKPM) Strazburg'ta gerçekleştirilen 2011 Genel Kurulu'nun Kış Oturumu'na konuk Devlet Başkanı sıfatıyla katılmak ve 25 Ocak günü Genel Kurul'a hitap etmek üzere 24–26 Ocak 2011 tarihlerinde Strazburg'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.
13 Şubat 2011	İran	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ın davetlisi olarak, 13-16 Şubat 2011 tarihlerinde İran'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
25 Şubat 2011	Kuveyt	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kuveyt Emiri Şeyh Sabah el-Ahmad el-Jaber el-Sabah'ın davetlisi olarak, Kuveyt'in bağımsızlığının 50'nci, Irak işgalinden kurtuluşunun 20'nci ve Emir Şeyh Sabah'ın göreve başlamasının beşinci yıl dönümü kutlamalarına katılmak üzere 25-26 Şubat 2011 tarihlerinde Kuveyt'e bir ziyaret gerçekleştirdi.
03 Mart 2011	Mısır	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Mısır Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi Başkanı Mareşal Mohammed Husseyin Tantawi'nin davetlisi olarak, 3 Mart Perşembe günü Mısır'a gününbirlik bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.
23	Gana	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 23–24 Mart 2011

Mart 2011		tarihlerindeki Gana'ya resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
24 Mart 2011	Gabon	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 24–26 Mart 2011 tarihlerinde Gabon'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
25 Nisan 2011	Sırbistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan Devlet Başkanları Üçlü Balkan Zirvesi Toplantısı'nın ikincisine katılmak üzere 25–26 Nisan 2011 tarihlerinde Sırbistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.
02 Mayıs 2011	Avusturya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Avusturya Cumhurbaşkanı Heinz Fischer'in davetlisi olarak, 2-4 Mayıs 2011 tarihlerinde Avusturya'ya resmî bir ziyarette bulundu.
30 Mayıs 2011	Türkmenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye ile Türkmenistan Cumhurbaşkanları arasında düzenli olarak gerçekleştirilmekte olan üst düzey temaslar çerçevesinde Türkmenistan'a 30 Mayıs Pazartesi günü gününbirlik çalışma ziyaretinde bulundu.
05 Haziran 2011	Polonya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Polonya Cumhurbaşkanı Bronislaw Komorowski'nin davetlisi olarak, 5-7 Haziran 2011 tarihlerinde Polonya'ya resmî ziyarette bulundu.
10 Temmuz 2011	Bulgaristan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Georgi Parvanov'un davetlisi olarak, 10–12 Temmuz 2011 tarihlerinde Bulgaristan'a resmî bir ziyarette bulundu.
13 Ağustos 2011	Suudi Arabistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Oxford Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren "Oxford Centre for Islamic Studies"nin üyesi olduğu Mütevelli Heyeti'nin Cidde'de yapılan toplantısına katılmak için 13-15 Ağustos 2011 tarihlerinde Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.
08 Eylül 2011	Rusya Federasyonu	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'in davetlisi olarak, Yaroslavl kentinde bu yıl üçüncüsü düzenlenen Küresel

		Politika Forumu'na katılmak üzere Rusya Federasyonu'na günü birlik bir ziyaret gerçekleştirdi.
18 Eylül 2011	Almanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 18–21 Eylül 2011 tarihleri arasında, Almanya Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Christian Wulff'un davetlisi olarak eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte Almanya'ya devlet ziyareti gerçekleştirdi.
20 Kasım 2011	İngiltere	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 20–24 Kasım 2011 tarihleri arasında, Kraliçe II. Elizabeth'in davetlisi olarak eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte İngiltere'ye bir devlet ziyareti gerçekleştirdi.
30 Kasım 2011	Kırgızistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kırgız Cumhuriyeti'nde 30 Ekim 2011 tarihinde düzenlenen seçimlerde Almazbek Atambayev'in Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine katılmak üzere 30 Kasım - 1 Aralık 2011 tarihlerinde Bişkek'i ziyaret etti.
08 Aralık 2011	Avusturya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Avusturya Cumhurbaşkanı Heinz Fischer'in davetlisi olarak, Viyana'da düzenlenen Dördüncü Dünya Siyaset Konferansı'nın açılış oturumuna katılmak üzere 8–9 Aralık 2011 tarihlerinde Avusturya'ya bir ziyarette bulundu.
29 Ocak 2012	Birleşik Arap Emirlikleri	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Devlet Başkanı ve Abu Dabi Emiri Şeyh Halife bin Zayed El Nahyan'ın davetlisi olarak, 29 Ocak – 1 Şubat 2012 tarihlerinde BAE'ye resmî bir ziyarette bulundu.
07 Mart	Tunus	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Tunus Cumhurbaşkanı Munsif Merzuki'nin davetlisi olarak, 7–9 Mart 2012

2012		tarihlerinde Tunus'a resmî ziyarette bulundu.
16 Nisan 2012	Hollanda	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kraliçe Beatrix'in davetlisi olarak, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte, 16–19 Nisan 2012 tarihlerinde Hollanda'ya devlet ziyaretinde bulundu.
18 Mayıs 2012	ABD	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte 18–27 Mayıs tarihlerinde gittiği ABD'de, NATO Chicago Zirvesi'ne katıldı ve San Francisco'da çeşitli temaslarda bulundu.
13 Ağustos 2012	Suudi Arabistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Mekke'deki 4. Olağanüstü İslam Zirvesi'ne katılmak üzere 13–16 Ağustos 2012 tarihleri arasında Suudi Arabistan'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
22 Ağustos 2012	Kırgızistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türk Konseyi 2. Zirvesi'ne katılmak ve resmî temaslar gerçekleştirmek üzere 22–23 Ağustos 2012 tarihlerinde Kırgızistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.
05 Şubat 2013	Mısır	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin davetlisi olarak, 5-7 Şubat 2013 tarihlerinde Kahire'de düzenlenen 12. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Zirvesi'ne katıldı ve ayrıca Mısır'a resmî ziyarette bulundu.
11 Mart 2013	İsveç	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte İsveç Kralı Carl XVI. Gustaf'ın davetlisi olarak, 11-13 Mart 2013 tarihlerinde İsveç'e bir devlet ziyareti gerçekleştirdi.
01 Nisan 2013	Letonya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte Cumhurbaşkanı Andris Berzins'in davetlisi olarak, 1-3 Nisan 2013 tarihlerinde Letonya'ya resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
03 Nisan	Litvanya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte Cumhurbaşkanı Dalia Grybauskaitė'nin davetlisi

2013		olarak 3-4 Nisan 2013 tarihinde Litvanya'ya resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.
05 Mayıs 2013	Portekiz	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte, Portekiz Cumhurbaşkanı Anibal Cavaco Silva'nın davetlisi olarak, 5-8 Mayıs 2013 tarihlerinde Portekiz Cumhuriyeti'ne bir devlet ziyaretinde bulundu.
29 Mayıs 2013	Türkmenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte, Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbangulu Berdimuhamedov'un davetlisi olarak 29-31 Mayıs tarihleri arasında Türkmenistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.
14 Ağustos 2013	Azerbaycan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'ın kurucu üyesi olduğu Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) III. Zirvesi'ne katılmak üzere 14-16 Ağustos 2013 tarihlerinde Azerbaycan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.
20 Eylül 2013	ABD	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu 68. Genel Kurulu genel görüşmelerine katılmak üzere eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte, 20 - 29 Eylül 2013 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri'ne bir ziyaret gerçekleştirdi.
13 Ekim 2013	Suudi Arabistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Suudi Arabistan Kralı Abdullah bin Abdülaziz'in davetlisi olarak, Hac farızasını yerine getirmek ve çeşitli temaslar gerçekleştirmek üzere 13-17 Ekim 2013 tarihlerinde Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.
01 Kasım 2013	İskoçya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 1-3 Kasım 2013 tarihlerinde Türk-İngiliz Tatlıdil Forumu'nun üçüncü toplantısı dolayısıyla İskoçya'nın başkenti Edinburgh'u ziyaret etti.
28 Ocak	İtalya	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eşi Hayrünnisa Gül ile beraber, Cumhurbaşkanı Giorgio Napolitano'nun

2014		davetlisi olarak, 28-31 Ocak 2014 tarihleri arasında İtalya'ya bir devlet ziyareti gerçekleştirdi.
17 Mart 2014	Danimarka	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Danimarka Kraliçesi II. Margrethe'in davetlisi olarak, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte 17-19 Mart 2014 tarihlerinde Danimarka'ya bir Devlet Ziyareti gerçekleştirdi.
23 Mart 2014	Hollanda	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Nükleer Güvenlik Zirvesi Üçüncü Toplantısına katılmak üzere 23-25 Mart 2014 tarihlerinde Hollanda'ya bir ziyaret gerçekleştirdi.
26 Nisan 2014	Türkmenistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbangulu Berdimuhamedov'un davetlisi olarak, Aşkabat'ta düzenlenen Atçılık Bayramı kutlamalarına katılmak üzere, 26-27 Nisan 2014 tarihlerinde Türkmenistan'ı ziyaret etti.
05 Mayıs 2014	Gürcistan	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Gürcistan Cumhurbaşkanı Giorgi Margvelaşvili'nin davetlisi olarak, 5-7 Mayıs 2014 tarihlerinde Gürcistan'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi ve 6 Mayıs Çarşamba günü Tiflis'te düzenlenen Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan Üçlü Zirvesi'ne katıldı.
28 Mayıs 2014	ABD	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve eşi Hayrünnisa Gül, oğulları Mehmet Emre Gül'ün Harvard Üniversitesi'nden mezuniyet törenine katılmak ve çeşitli temaslarda bulunmak üzere 28-31 Mayıs 2014 tarihlerinde Türk Hava Yolları'nın tarifeli uçağıyla ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.
19 Temmuz 2014	KKTC	Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu'nun davetlisi olarak, 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı'nın 40. yıl dönümü tören ve etkinliklerine katılmak üzere 19-20 Temmuz 2014 tarihlerinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.

Kaynak: <http://www.abdullahgul.gen.tr/sayfa/ziyaretler/yurtdisi/> (Erişim Tarihi: 20.4.2020).

Abdullah Gül'ün yapmış olduğu yurt dışı ziyaretleri ayrı ayrı anlama ve öneme sahip olabilir. Fakat Abdullah Gül'ün en çok göze çarpan yurt dışı ziyaretlerinden birisi, 6 Eylül 2008 tarihindeki Ermenistan'a yapmış olduğu ziyarettir. Abdullah Gül, 6 Eylül 2008 tarihinde Türkiye ile Ermenistan arasında oynanan ve Türkiye'nin 2-0 galip geldiği Dünya Kupası Grup Elemesi futbol müsabakasını izlemek için o tarihte dönemin Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın davetlisi olarak Ermenistan'a gitmiştir. Abdullah Gül, bu ziyaretle Türkiye tarafından Ermenistan'a yapılan ilk resmi ziyareti gerçekleştiren kişi olmuştur. 2008 yılının Şubat ayında yapılması planlanan Ermenistan seçimlerinde Serj Sarkisyan'ın çok yüksek bir ihtimalle Cumhurbaşkanı seçileceği düşünülüyor iken Abdullah Gül'ün Dışişleri Başdanışmanı Gürcan Türkoğlu, Abdullah Gül'e Sarkisyan'a kutlama mesajı göndermeyi düşünüp düşünmediğini sormuştur. Abdullah Gül, bu soruya olumlu cevap vermiş, hatta mesajın sıradan bir mesaj değil içerikli bir mesaj olmasını istemiştir. Abdullah Gül'ün talimatı doğrultusunda Dışişleri Bakanlığı tarafından içerikli bir mesaj hazırlanmıştır. Seçilir seçilmez kutlama mesajı gönderilmiş ve Sarkisyan'ı ilk kutlayan yabancı devlet adamı Abdullah Gül olmuştur. Abdullah Gül'ün bu jesti sonrası Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan da onu 6 Eylül 2008 tarihindeki Türkiye ve Ermenistan Milli Futbol takımları arasındaki müsabakayı izlemek üzere Ermenistan'a davet etmiştir. Dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan ve Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ bu ziyarete mesafeli olsa da Cumhurbaşkanı Abdullah Gül bu ziyareti gerçekleştirerek Türkiye Cumhuriyeti adına Ermenistan'a ilk resmi ziyareti gerçekleştiren devlet adamı olmuştur (Sever, 2015:90).

Azerbaycan Hükümeti'ne Abdullah Gül'ün Ermenistan'a ziyareti ile ilgili önceden bilgi verilmiş ve bu ziyarete Azerbaycan Hükümeti tarafından büyük çaplı bir olumsuz tepki gösterilmemiştir. Fakat bu ziyaret Azerbaycan siyasetçileri ve basınının bir kısmı tarafından eleştirilmiştir. Bu ziyaret sonrası Azerbaycan'da yapılan bir kamuoyu araştırmasının sonucuna göre ziyareti olumsuz bulanların oranı %88 çıkmıştır. Abdullah Gül, Ermenistan ziyaretinden döndükten 4 gün sonra Azerbaycan'a gidip İlham Aliyev'le görüşmüş, bu ziyaretin olumsuz bulunmaması gerektiğini, Türkiye'nin menfaatlerini feda edip Azerbaycan'a güçlü destek verdiğini orada ifade etmiştir. Abdullah Gül'ün bu ziyareti Batılı kamuoyları tarafından gayet olumlu karşılanmış, Ermeni diasporasının medyası bile ölçülü bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Fakat, bu ziyaret sonrası Ermenistan kamuoyunda Türkiye ile ilgili olan olumsuz düşüncelerde büyük bir değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir (Lütem, 2015: 254-255).

Abdullah Gül'ün Ermenistan'a ziyaretinden 1 sene sonra da Sarkisyan Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirerek, Türkiye'ye resmi ziyaret gerçekleştiren ilk Ermenistan Cumhurbaşkanı olmuştur.

Resim 3.2. Gül ve Sarkisyan, Bursa'da maç izlerken (BBC,2009).

Türkiye-Ermenistan arasında diplomatik ilişkiler kurulması ve ilişkilerin geliştirilmesiyle ilgili iki protokol parafe edilmiş, parlamentoların onaylaması halinde, diplomatik ilişkilerin kurulması ve sınırların açılması kararlaştırılmıştır. 10 Ekim 2009 tarihinde İsviçre'nin arabuluculuğu ve ABD, Rusya, Fransa ve AB'nin şahitliğinde Zürih'te Türkiye ve Ermenistan arasında protokoller imzalanmış, fakat daha sonra Türkiye'nin Karabağ sorunun çözülmesi koşulunu öne sürmesiyle süreç krize dönüşmüş ve 12 Ocak 2010 tarihinde de Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin açıkladığı protokollerin geçerli olması için diplomatik ilişkilerin kurulması ve sınırın açılmasının gerektiği kararı sonrası Türkiye Ermenistan ilişkilerinde büyük bir ilerleme olmamıştır (Demirağ, 2015: 76).

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı sırasında yaptığı bir başka önemli ziyaret İran'a gerçekleştirilmiştir. 2005 yılından itibaren İran'ın nükleer programıyla alakalı olan uluslararası sorun İran Türkiye ilişkilerinde de önemli bir konu olmuştur. Türkiye sorunun diplomatik yollardan çözülmesi taraftarı olmuştur ve sorunun bu şekilde çözülmesine yönelik arabulucu rolüne soyunmuştur. Bu konu Abdullah Gül'ün İran ziyaretinde de gündeme gelmiş, Abdullah Gül bu konuyla ilgili, İran'ın nükleer programıyla ilgili Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu ile tam bir işbirliği halinde hareket etmesini Türkiye'nin desteklediğini ifade etmiştir. Bu ziyaret sırasında çok

önemli kararlar alınmamıştır. Bu ziyaret iki ülke arasında ilişkilerin ekonomik ilişkiler üzerinden ilerlediğini göstermiştir (Sinkaya, 2011:27).

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı sıfatıyla katıldığı zirveler Tablo 3'te kronolojik sıra ile yer almaktadır. Bu zirvelerin dışında Abdullah Gül, çok sayıda mülakat, resepsiyon, ödül töreni ve toplantıya katılmıştır.

Tablo 3.2. Abdullah Gül'ün katıldığı zirveler

18.08.2008	Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi
24.04.2010	Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan Devlet Başkanları Üçlü Zirve Toplantısı
07.06.2010	CICA Zirvesi
23.06.2010	GDAÜ Kültürel Koridorlar Zirve Forumu
07.07.2010	D-8 Zirvesi İçin Nijerya
15.09.2010	Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi
23.09.2010	BM Güvenlik Konseyi, “Barışı Koruma, Barışı İnşa” konulu zirve
05.11.2010	NATO Zirvesi Hazırlık Toplantısı
19.11.2010	NATO Zirvesi Lizbon'da Toplandı
30.11.2010	AGİT Zirvesi Kazakistan
09.12.2010	Avrupa Konseyi 2006-2015 Özürlüler Eylem Planı Ara Değerlendirme Konferansı
23.12.2010	ECO Dönem Başkanı
24.12.2010	İstanbul'da Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirve Toplantısı
25.01.2011	AKPM'ye Hitap
08.03.2011	(CACCI) 25. İş Zirvesi
26.04.2011	Türkiye - Bosna Hersek - Sırbistan Üçlü Balkan Zirvesi
09.05.2011	Birleşmiş Milletler En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) 4. Konferansı
08.09.2011	Üçüncü Yaroslavl Küresel Siyasi Forumu
01.11.2011	Türkiye-Afganistan-Pakistan 6. Üçlü Zirvesi
09.12.2011	4. Dünya Siyaset Konferansı, Viyana
21.05.2012	NATO Zirvesi
26.06.2012	KEİ Zirvesi
15.08.2012	4. Olağanüstü İslam Zirvesi, Suudi Arabistan
23.08.2012	Türk Konseyi 2. Zirvesi Bişkek
12.12.2012	Yedinci Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirvesi
06.02.2013	12. İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi Kahire
15.05.2013	Türkiye - Bosna Hersek - Sırbistan Devlet Başkanları Üçlü Zirvesi

Kaynak: <http://www.abdullahgul.gen.tr/sayfa/faaliyetler/zirveler/> (Erişim Tarihi: 3.5.2020).

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı sırasında yurt dışı basınında yer alan çok sayıda mülakatı olmuştur. Çalışmamızda bunlardan birkaç tanesine yer verilmiştir.

2 Mart 2012 tarihinde Abdullah Gül, Reuters'a verdiği Suriye savaşı ve Rusya'nın tutumu ile ilgili mülakatta, Rusya'nın Suriye rejiminin yükünü ne kadar üstlenebileceğini bekleyip görececeklerini, kişisel fikrinin bu sürenin çok uzun olmayacağı olduğunu, soğuk savaş döneminde kapalı çevrede gerçekleşen bu tip şeylerin artık açık bir biçimde yapıldığını, Rusya'nın Suriye Rejimi'ne desteğinin kötüye kullanıldığını Rusya'nın da zamanla göreceğini, ağır silahların Suriye halkına karşı kullanılmasının Rusya için de hoşgörü ile karşılanabilecek bir şey olmadığını ifade etmiştir (<http://www.abdullahgul.gen.tr/>).

Abdullah Gül İngiliz Haber Ajansı Reuters'a verdiği mülakatta Esed'i destekleyen İran ve Rusya'nın hata yaptıklarını ifade etmiştir. Abdullah Gül bu mülakatta Suriye'deki muhalefetin yönetime gelmek için hazır olmadığını da ifade etmiştir (Trt Haber, 2012).

Abdullah Gül 2010 yılında The Wall Street Journal'e Birleşmiş Milletler'in Genel Kurulu sırasında İran'a uygulanan ambargo ile ilgili mülakat vermiş ve bu mülakatta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin İran'a yönelik yaptırımlarına Türkiye'nin katılacağını belirtmiştir. Ancak Abdullah Gül, bu tarz ekonomik yaptırımların pek verimli olmadığını bu şekildeki yaptırımların milletler arasında husumet ve nefret duygularının gelişmesine neden olma ihtimali olduğunu belirtmiştir. Abdullah Gül, Türkiye'nin, ekonomisinin büyümesi için komşu ülkelerle arasını iyi tutmaya çalıştığını, Mayıs ayında İran'ın uranyum stokunun bir kısmını Türkiye'ye sevk edebileceği bir anlaşma üzerinde çalıştıklarını fakat bu girişimin Avrupa ülkeleri ve ABD'yi tatmin etmediğini, İran'a yönelik yeni yaptırım kararları alındığını, Brezilya ve Türkiye'nin aleyhte oy kullandığını belirtmiş ve İran'ın nükleer silaha sahip olması halinde öncelikle tehdit altında olacak ülkelerden birinin Türkiye olduğunu, Türkiye'nin hem Irak ile hem de İran ile ortak sınırının bulunduğunu, Türkiye'nin bölgede barış istediğini, Irak Savaşı'nın Türkiye'ye bir maliyetinin olduğunu, benzer bir tablonun İran'da yaşanmasını istemediğini ifade etmiştir (<http://www.abdullahgul.gen.tr/>).

Abdullah Gül 2010 yılında ABD'nin önde gelen gazetelerinden The Wall Street Journal ile yaptığı söyleşide İran'a yönelik yaptırımlarla alakalı konuşmuştur. Abdullah Gül, İran'la yaşanan Nükleer silahlanmayla alakalı gerginlik konusunda diplomatik bir

çözüm için Türkiye'nin baskı yaptığını, Türkiye'nin ABD ve İran'ın nükleer silahlanmasını önlemeye çalışan başka ülkelerle aktif bir işbirliği içinde olduğunu ifade etmiştir (Hürriyet, 2010).

Abdullah Gül'ün yurtdışı basınına verdiği mülakatlardan biri de 2010 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda Euronews'e verdiği mülakattır. Bu mülakatta Abdullah Gül'e Türkiye'nin Avrupa Birliği ile müzakere fasıllarının yarısından çoğunun bloke edildiğini ve Türkiye'de AB'ye desteğin düştüğü ifade edilmiş ve Türkiye'nin AB üyeliğine inancını koruyup korumadığı sorulmuştur. Abdullah Gül, Türkiye'nin AB üyeliği konusunun bir devlet politikası olarak yürütüldüğünü, bu konunun çok stratejik bir mesele ve partiler üstü bir konu olduğunu ve bu konuda çok kararlı olduklarını ifade etmiştir. 2005 yılında müzakerelerin başladığını ve müzakerelere imza atan liderlerin bir kısmının görev başında ve neredeyse tamamının da hayatta olduğunu belirtmiş ve Türkiye'yi AB standartlarında bir ülke yapma hedeflerinin olduğunu adaptasyon sürecinin devam ettiğini, bu konuda Türkiye adına üzerlerine düşeni yapmakta kararlı olduklarını ifade etmiştir (<http://www.abdullahgul.gen.tr/>).

3.3. Cumhurbaşkanlığı Süresi İle İlgili Tartışmalar

Abdullah Gül, Kayseri Milletvekili iken 28 Ağustos 2007 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan oylamalar sonucu Cumhurbaşkanı seçilmiştir. 31 Mayıs 2007 tarihinde TBMM'de kabul edilen 5678 sayılı Kanun'da Cumhurbaşkanı'nın görev süresi 5 yıla düşürülmesi ve bir kişinin en fazla iki kez Cumhurbaşkanı seçilebileceği hükmü yer almıştır. Cumhurbaşkanı'nın görev süresinde değişiklik hükmü yer alan 5678 Sayılı Kanun TBMM'de kabul edildikten sonra 16 Haziran 2007 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu tarihte bu kanun henüz yürürlüğe girmemiştir, Kanun'un yürürlüğe girmesi için halkoylaması ile kabul edilmesi gerekmiştir. 21 Ekim 2007 tarihinde yapılan halkoylaması ile 5678 sayılı Kanun kabul edilmiş, 31 Ekim 2007 tarihinde ilgili halkoylamasının Resmi Gazete'de yayımlanması ile Cumhurbaşkanlığı görev süresiyle ilgili anayasa hükmünde değişiklik yapılması hükmü yer alan bu kanun yürürlüğe girmiştir. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçildiği tarihte, Anayasa'ya göre Cumhurbaşkanı görev süresi yedi yıldır. Fakat Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı görevinde iken Anayasa değişikliği yapılmış, Cumhurbaşkanı görev süresi beş yıla düşürülmüştür. Bu Anayasa değişikliği sonrası

Abdullah Gül'ün yedi yıl mı yoksa beş yıl Cumhurbaşkanlığı görevi yapacağı konusu bir sorun olmuş ve sorun farklı açılardan değerlendirilip tartışılmıştır (Doğanoğlu, 2011).

CHP Parti Sözcüsü Birgöl Ayman Güler ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Abdullah Gül'ün vazife süresinin 5 sene olduğu yönündeki açıklamalarından sonra TBMM'de gazetecilerle yaptığı sohbet sırasında açıklamalarda bulunan AKP Grup Başkanvekili Mustafa Elitaş, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün görev süresinin 7 sene olduğunu, bu sürenin anayasa değişikliği ile bile düşürülemeyeceğini, bunu yapmanın bir çeşit darbe olacağını belirtmiş ve Cumhurbaşkanlığı mevkisinin tartışmaya açılmasının tehlikeli bir şey olduğunu, Abdullah Gül'ün seçildiği andaki yürürlükte olan kanuna göre Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin 7 sene olduğunu ve o kanunun Abdullah Gül'ün görev süresi için geçerli olması gerektiğini ifade etmiştir (Milliyet, 2011-a).

Dönemin Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Bülent Arınç, 2007 yılının Temmuz ayında nasıl ki AKP Hükümeti 5 yıllığına seçilmişken 2007 yılının Ekim ayındaki referandumla görev süresi 4 yıla düşürüldüyse, bunun Cumhurbaşkanlığı görev süresi için de uygulanabileceğini söyleyerek, Abdullah Gül'ün görev süresinin 5 yıl olabileceğine işaret etmiştir (Milliyet, 2011-b). Bülent Arınç ayrıca mevcut Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün görev süresinin kaç yıl olacağıyla ilgili kararı YSK değil Meclis'in alması gerektiğini, Meclisin bu işe el atması gerektiğini ifade etmiştir (Cnnturk, 2011).

Prof. Dr. Ergun Özbudun da Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görev süresinin 5 sene olması gerektiğini, yürürlükteki kuralın 5 sene olduğunu TBMM'nin de vazife süresinin 4 yıl olduğunu, kendisinin 5+5'i savunan hukukçular arasında olduğunu, Deniz Baykal'ın rejim krizi açıklamasının mübalağalı olduğunu, Anayasa hükmünün açık olduğunu, tartışmalara gerek olmadığını ifade etmiştir. Yargıtay Onursal Başsavcısı Sabih Kanadoğlu ise kendisinin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün vazife süresini 5 yıl olarak kabul ettiğini, 2007 yılındaki Anayasa değişikliğinden dolayı Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görev süresinin 5 yıl olması gerektiğini, bu konunun çok tartışılacak bir konu olmadığını, bu tartışmayı o güne taşımanın gündem değiştirme çabasından kaynaklandığını ifade etmiştir (Milliyet, 2011-b).

2007 yılının Ekim ayındaki Anayasa değişikliği halk oyuyla seçilen Cumhurbaşkanı'nın görev süresini düzenlemiştir ve bu değişiklik Abdullah Gül'ün TBMM tarafından 7 yıllığına Cumhurbaşkanı seçildikten sonra yapılmıştır. 28 Ağustos 2007 tarihinde Abdullah Gül'ü TBMM 7 yıllığına Cumhurbaşkanı seçmiştir. Abdullah Gül halk oylamasıyla 5 seneliğine değil, TBMM'deki oylamayla 7 seneliğine Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Kazanılmış hak kavramı da hesaba katıldığında Abdullah Gül'ün görev süresinin 7 yıl olması gerektiği ve bir sonraki Cumhurbaşkanlığı seçiminin 2014 yılında yapılmasının hukuki bir sıkıntı içermediği görüşü de savunulmuştur (Acar ve Çelebi, 2012).

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı vazife süresinin beş yıl olması gerektiğini söyleyenler Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ikinci döneminde yaşanan bir olaya atıfta bulunmuşlardır. 1923 yılında ikinci meclis göreve başladığında yürürlükte olan 1921 Anayasası'na göre görev süresi iki yılmiş. Bu meclis görevdeyken 1924 yılında Anayasa değişmiş ve 1924 Anayasası'na göre meclisin görev süresi dört yıl olarak öngörülmüştür. 1923 yılında göreve başlayan ikinci meclis dört yıl boyunca göreve devam etmiştir. Bazı kişiler de bu olaya atıf yaparak Abdullah Gül'ün de görev süresinin yedi yıl değil beş yıl olması gerektiğini savunmuşlardır (Doğanoğlu, 2011).

Abdullah Gül'ün görev süresini yedi yıl olarak öngören Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanunu, CHP'li Milletvekilleri Akif Hamzaçebi ve Emine Ülker Tarhan'ın da bulunduğu 115 milletvekili tarafından iptal edilmesi talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi raportörü Ali Rıza Çoban bu dava ile ilgili görevlendirilmiş ve Ali Rıza Çoban hazırladığı raporla Abdullah Gül'ün görev süresinin yedi yıl olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin toplantısı devam ederken Cumhurbaşkanı Abdullah Gül gazetecilere "Mahkeme kararı neyse odur" şeklinde kısa bir açıklama yapmıştır. Anayasa Mahkemesi üyelerinin raporu incelemesinden sonra yapılan oylamada 4'e karşı 12 oyla iptal isteminin reddi yönünde karar alınmıştır. Anayasa Mahkemesi Abdullah Gül'ün görev süresinin yedi yıl olması yönünde karar almıştır. Bu kararla birlikte, 2012 yılı Ağustos ayında seçim yapılmamış, Cumhurbaşkanlığı seçimi 2014 yılının Ağustos ayında yapılmıştır (Hürriyet, 2012).

Cumhurbaşkanlığı görev süresiyle ilgili Anayasa hükmünde değişiklik öngören ve halkoylaması ile kabul edilen 5678 sayılı kanunla ilgili Gözler (2007), bu kanunun yürürlüğe girip girmediğinin, yürürlüğe girdiyse ne zaman yürürlüğe girdiğinin

tartışmalı olduğunu ifade etmiştir. Bir kanunun yüksek seçim kurulu kararıyla yürürlüğe girmesini normal karşılamayan Gözler, Türkiye ile benzer bir hukuk sistemine sahip olan Fransa’da referandum ile kabul edilen anayasa değişikliği yasalarının, referandum sonucunun resmi olarak yayınlanmasından sonra Cumhurbaşkanı tarafından bir kez daha resmi olarak yayınlandığını ve değişikliklerin Cumhurbaşkanı tarafından yapılan son yayınlanma ile yürürlüğe girdiğini ifade etmiştir.

3.4. Cumhurbaşkanlığı Döneminin Önemli Olayları

11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’e görevi devam ederken noter gibi çalıştığı yönünde eleştiriler yapılmıştır. Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi tarafından bu husus ile ilgili bir yazılı açıklama gelmiştir. Yazılı açıklamada, bir gazetede Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanlığı yaptığı 126 günde 986 imza attığına yer verildiğine ve noter gibi çalıştı denildiğine yer verilmiştir. Cumhurbaşkanlarının normal uygulamalarının göz ardı edildiği ifade edilmiş ve 9’uncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in ilk 126 günde 830 işleme imza attığı ve 10’uncu Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in ilk 126 günde 1061 işleme imza attığı ifade edilmiş ve 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile ilgili yapılan söz konusu değerlendirmenin haksız olduğu ifade edilmiştir. Abdullah Gül’ün ilk 126 günde attığı 986 imzanın bir kısmının özürlü ve izinli bakanlara vekalet edilmesiyle alakalı olduğu, bir kısmının kararnamelerin imzalanmasından oluştuğu, bir kısmının da kanunların yayınlanmasıyla alakalı olduğu ve bu işlemlerin hukuki niteliklerinin farklı olduğu ayrıca bu imzaların içinde başkalarından farklı olarak Cumhurbaşkanı’nın tek başına yaptığı işlemlere atılan imzaların yer aldığı ve burada yetkinin tamamen Cumhurbaşkanı’na ait olduğu ifade edilmiştir. İlgili gazetede yer alan yazıda Cumhurbaşkanı’nın kendisine gelen tüm kanunları onayladığı ifade edilerek eleştiride bulunulduğu oysa ki bunun onay değil yayımlama yetkisi olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi tarafından yapılan yazılı açıklamada kanunların onaylanmasıyla ilgili de önceki Cumhurbaşkanlarının ilk 126 günde kendilerinin önüne kaç kanun gelip kaç tanesini onayladıkları bilgisine yer verilmiş, 9. Cumhurbaşkanı ilk 126 günde kendi önüne gelen 4 kanundan 4’ünü onaylamış, 10. Cumhurbaşkanı aynı süre içinde kendi önüne gelen 24 kanundan 24’ünü onaylamış, Abdullah Gül’ün ise önüne gelen 39 kanundan 1’inin işleminin devam ettiği 38’ini onayladığı bunların 21’inin uluslar arası antlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasıyla alakalı olduğu ifade edilmiştir. Önceki Cumhurbaşkanları ilk 126 günde onayladığı kanun sayılarına oransal olarak bakıldığında önlerine gelen kanunları

onaylama oranları %100'dür ve bu oran da Abdullah Gül'ün o sürede önüne gelen kanunları onaylama oranı ile hemen hemen aynıdır, ilgili açıklamada da büyük fark bulunmadığı ifade edilmiştir. Açıklamada, 10'uncu Cumhurbaşkanı'nın imzaladığı Bakanlar Kurulu Kararı sayısının 541 olduğu, 9'uncu Cumhurbaşkanı'nın imzaladığı Bakanlar Kurulu Kararı sayısının 359 olduğu, Abdullah Gül'ün imzaladığı Bakanlar Kurulu Kararı sayısının 461 olduğu, aynı süre içinde 9'uncu Cumhurbaşkanı'nın imzaladığı müşterek kararname sayısının 383, 10'uncu Cumhurbaşkanı'nın imzaladığı müşterek kararname sayısının 313, Abdullah Gül'ün imzaladığı müşterek kararname sayısının 369 olduğu ifade edilmiştir. 10'uncu Cumhurbaşkanı ilk 126 günde hiçbir Bakanlar Kurulu Kararı'nı geri göndermemiş, 9'uncu Cumhurbaşkanı ise aynı süre zarfında 1 Bakanlar Kurulu Kararı'nı iade etmiştir. 10'uncu Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilen müşterek kararname sayısı 5, 9'uncu Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilen müşterek kararname sayısı 9, Abdullah Gül tarafından geri gönderilen kararname sayısı 2 olmuştur. Yine 126 günlük süre içinde 10'uncu Cumhurbaşkanı tarafından imzalanan vekalet tezkeresi sayısı 111, 9'uncu Cumhurbaşkanı tarafından imzalanan vekalet tezkeresi sayısı 47, Abdullah Gül tarafından imzalanan vekalet tezkeresi sayısı ise 108 olmuştur. İlgili açıklamada 9'uncu 10'uncu ve 11. Cumhurbaşkanı tarafından yapılan işlem sayılarının birbirine yakın olduğu, bu 3 Cumhurbaşkanı tarafından iade edilen kararname sayıları arasında da çok bir fark olmadığı, Abdullah Gül'ün kararnameleri hukuki açıdan incelediği ve gerektiğinde tavsiyede ve ikazda bulunduğu ifade edilmiştir (Cnnturk, 2008).

Abdullah Gül Cumhurbaşkanı iken TBMM tarafından kabul edilen kanun tasarılarının tamamına yakını onaylamıştır. Fakat Recep Tayyip Erdoğan'la Twitter yasağı, Gezi parkı eylemleri ve 17-25 Aralık Yolsuzluk Soruşturmaları konularında ayrıştıkları olmuştur (Akça vd., 2019:6).

3.4.1. Erbakan'ın Cezasının Kaldırılması

Cumhuriyet (2008) Haber Sitesi'nde yer alan habere göre Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kayıp Trilyon davasında mahkum olan kapatılan Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın ev hapsi cezasını sürekli hastalığı sebebiyle kaldırmıştır. Dönemin Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan da milli görüş camiası olarak kararı memnuniyetle karşıladıklarını ifade etmiştir.

Hürriyet haber sitesinde yer alan habere göre, Abdullah Gül Cumhurbaşkanı iken daha önce kapatılmış olan Refah Partisi eski Genel Başkanı Necmettin Erbakan'a verilmiş olan hapis cezasını kaldırmıştır. Eski Başbakan Necmettin Erbakan'a verilmiş olan hapis cezasının kalan kısmı sağlık durumu nedeniyle Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanlığı tarafından konuyla ilgili bir açıklama yapılmış, ilgili açıklamada Adli Tıp Kurumu'na bağlı bir kurul tarafından Necmettin Erbakan'ın muayenesinin yapıldığı ve Necmettin Erbakan'ın sağlık durumundan dolayı mahkumiyetinin bitmesi gerektiği yönünde rapor hazırlanmış ve dosya Adalet Bakanlığı tarafından 15 Ağustos 2008 tarihinde Cumhurbaşkanlığına iletilmiş ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Necmettin Erbakan'ın durumunun Anayasa'nın 104. Maddesi'nde bahsedilen 'sürekli hastalık' kapsamında olduğunu göz önünde bulundurarak Necmettin Erbakan'ın kalan hapis cezasını kaldırdığı ifade edilmiştir (Hürriyet, 2008).

3.4.2. Gezi Parkı Eylemleri

2013 yılında İstanbul'a bağlı Beyoğlu ilçesindeki Topçu Kışlası ve Taksim Gezi Parkı'nın Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında yeniden inşa edilmesini engellemeye yönelik Gezi Parkı Protestoları başlamıştır. Gezi Eylemleri gelişimi ve başlayışı beklenmedik bir biçimde olmuştur. Gezi Eylemleri ile ilgili yazılan yazılar iki farklı kutupta değerlendirilebilir. Bunlardan birisi muhalif yaklaşım diğeri de iktidar odaklı yaklaşımdır. Muhalif yaklaşım Gezi Eylemlerini genel olarak olumlu bu eylemleri bir devrim gibi görmüş ve bu eylemleri Türkiye'deki antidemokratik uygulamalara karşı bir direniş olarak algılamıştır. İktidar odaklı yaklaşım ise Gezi eylemlerini antidemokratik olarak bulmuş, Gezi eylemlerinin devlete karşı asi olan ihanet içinde olan insanların işi olduğu ve dış güçlerin Türkiye üzerindeki oyunundan ibaret olduğu şeklinde değerlendirmiştir. Muhalif yaklaşım Gezi eylemlerini Türkiye'deki polis şiddetine, hükümetin eğilimlerine, Türkiye'de polisin değişen yeri ve yapısına karşı eylemler olarak değerlendirmiştir. İlk başta Gezi Parkı'nı muhafaza etmek için kurulan küçük bir grup dışında pek fazla kimse bu olayla ilgilenmemişken, 27 Mayıs 2013 tarihinde ağaçları kesmek için iş makinelerinin parka girmesiyle meselenin boyutu değişmiştir. Olayların yayılmasında sosyal medya etkili olmuştur. Facebook ve Twitter başta olmak üzere sosyal medya mecralarında parka iş makinelerinin girdiği, parktaki bazı insanların buna karşı kenetlendiği ve etraftan geçenleri de etkileyebilecek şekilde yapılmış olan polis müdahalesi haberleri kısa süre içinde yayılınca Türkiye'yi etkileyecek olaylar silsilesi başlamıştır (Yurdigil, 2014:19).

Hürriyet haber sitesinde yer alan bir metne göre Dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan Gezi Parkı Eylemleri ile alakalı olarak, birkaç tane çapulcunun meydanda insanları tahrik etmesi karşısında hareketsiz kalamayacaklarını, insanların kendilerine tarihlerine sahip çıkması için oy verdiklerini ifade etmiş, üç yüz ile beş yüz aralığında insan oraya gitti diye köprü yapılması çalışmasını durduralım mı diye sormuş, o insanların tüp geçit ve tünellere de karşı çıktığını, o insanların taş üstüne taş koymadıklarını, kendisine diktatör dediklerini, kendisinin bu halkın efendisi olmadığını, diktatörlüğün yasada olmadığını, kendisinin bu halkın hizmetkarı olduğunu, diktatör arayan insanlar mevcutsa Ankara'da, Taksim Meydanı'nda veya başka bir yerde kendi geçmişlerine bakmalarını söylemiş, esnafın camını kıranların ne adına bunu yaptıklarını, bunun hak mücadelesi ile demokrasi ile hukuk ile bir ilgisinin olup olmadığını, bunların parasını kimin vereceğini sormuş, orada tüyü bitmemiş yetimin hakkı olduğunu, verilen o zararları yine hükümetin karşılayacağını ifade etmiştir (Hürriyet, 2013-a).

Abdullah Gül, Gezi eylemi sırasında hem göstericilere hem de hükümete sağduyu çağrısı yapmıştır. Çantak (2019) bunu Abdullah Gül'ün göstericilerle hükümeti eşit tuttuğu şeklinde değerlendirmiştir. Abdullah Gül ayrıca göstericilere mesajın alındığını söylemiş ve demokrasinin sadece seçim demek olmadığını ifade etmiştir (Çantak, 2019).

Dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan ayrıca Gezi Parkı Eylemleri ile ilgili olarak, o insanların üç beş gün orada kaldıklarını, kendisi yurt dışından geldikten sonra o insanların hala orada durduğunu, tahammül noktasının aşıldığını, bizzat kendisinin İçişleri Bakanı'na 24 saat içinde anıtı, meydanı ve Atatürk Kültür Merkezi'ni temizleme ve sonrasında Gezi Parkı'nı temizleme talimatı verdiğini ifade etmiş, polise kimin talimat verdiğinin sorulduğunu, bu talimatın kendisi tarafından verildiğini ifade etmiş, işgal güçlerini mi seyredeceklerini, Dünya'daki başka ülkelerin sevinmesi için bunu mu izleyeceklerini soru cümleleriyle ifade etmiştir (Amnesty, 2013).

Resim 3.3. Gezi eylemleri sırasında çekilen görüntüler (Akşam, 2013).

11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Gezi Parkı Eylemleri sürecinde insanların kendi ülkelerinde kendilerini geniş bir biçimde hür hissetmeleri gerektiğini, demokrasilerde seçimlerle halkın iradesi ile bir şeylerin ortaya çıktığını, ancak demokrasinin sadece seçim demek olmadığını, vatandaşların sağ duyu içinde davranış sergileyeceklerine inandığını, verilen tüm fikirlerin, görüldüğünü, okunduğunu, not edildiğini ve mesajların da alındığını, tüm vatandaşlara sevgilerini sunduğunu, Türkiye'nin hukukun üstünlüğüne ve demokrasiye inanan bir ülke ve demokrasinin kurallarını uygulayan bir ülke olduğunu, mahkemelerin kararlarına itiraz yollarının olduğunu alt mahkemenin kararına üst derece mahkemelerde itiraz edilebilen bir ülke olduğunu, tüm bu kuralların batıdaki demokratik ülkelerdeki standartlara uygun olduğunu, kendisinin öncelikle bunun bilinmesini istediğini, Türkiye'de tüm insanların fikir ve düşüncelerinin saygıdeğer olduğunu, son zamanlardaki gelişmeleri, kendisinin bu minvalde gördüğünü, iyi niyetli biçimde olan mesajların alındığını, bu mesajların gereğinin vakti geldiğinde gereğinin yapılacağını, bunun işaretinin görüldüğünü düşündüğünü, artık daha temkinli olunması gerektiğine inandığını, kendilerinin deneyimlerine göre o şekildeki toplumsal olaylarda yasadışı yapılanmaların devreye girip, çok yanlışlara soktuklarını, buna izin verilmemesi gerektiğini, kendisinin vatandaşlara seslendiğini, tüm insanların sağduyulu olması gerektiğini, tüm insanların kurallara uyması gerektiğini, itirazları veya düşünceleri olanlar varsa barışçı bir şekilde

ifade etmelerinin gerektiğini ve bunun yapıldığını, Türkiye'nin imajlarına zarar verebilecek hareketlere hiç izin verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir (Hürriyet, 2013-b).

Abdullah Gül'e bir gazeteci toplumsal olaylarla ilgili sessiz kaldığıyla ilgili eleştirilerin bulunduğunu hatırlatmıştır. Abdullah Gül, kendisinin nerede sessiz kaldığını, en büyük olaylar olan Gezi olayları sırasında kendisine sorulan ilk soruya "Bununla büyük bir gurur duyuyorum." dediğini, herkesin şaşırıldığını, Türkiye'nin sorunlarının boyutunu değiştirmiş olduklarını, daha önce insan hakları için sokağa çıkılıyor olduğunu, o zaman ise insanların çevre duyarlılığı için ağacın kesilmemesi için sokağa çıktığını Türkiye'nin bu yönden ABD'ye ve İngiltere'ye benzer hale dönüştürüldüğünü, sonrasında bu olayların iyi yönetilemeyince terör örgütlerine olanak çıktığını, bilinen acı olayların, vandallıkların yaşandığını, kendisinin birçok tutumunun anlaşılmamış olabileceğini, kendi topluluklarının da anlamamış olabileceğini, daha sonra, "demokrasi sadece seçim değildir" dediğini, kendisine o vakit kendi camialarından bazı kişilerin ulusal irade dersi vermeye kalktığını, ulusal iradenin ne olduğunu anlattığını, demokrasinin yalnızca seçim olmadığını, seçimin ötesi olduğunu söylediğini, bunları söylerken bu kadar tatsız siyasi atmosferde bunları tekrar konuşmak istemediğini, tutuklu yargılamalarla alakalı yaptığı açıklamalara bakılmasını, bireysel başvuru hakkının nasıl çıktığının Haşim Kılıç'a gidilip sorulmasını söylemiştir (Euronews, 2020).

Gezi eylemleri esnasında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, milletin 10 ay sonra sandıkta bunun hesabını soracağını ifade etmiş, Recep Tayyip Erdoğan'ın bu ifadesinden sonra dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, "Demokrasilerde her şey seçim demek değildir" ifadesini kullanmıştır (Selvi, 2019).

Gezi Parkı Eylemleri ile ilgili Mustafa Varank, olayların 27-28 Mayıs civarı başladığını ifade etmiştir. O dönem CHP 1 Haziran günü Kadıköy'de miting yapmayı planlamış, daha öncesinde ağaçlar için gösteri yapmak yaygınlaşmaya başlamış, Taksim Meydanı'nda kalabalıklar toplanmaya başlamış, göstericilerin meydana girmesine polis tarafından izin verilmemiştir. CHP 1 Haziran günü Kadıköy'de yapmayı planladığı mitingi iptal etmiş aynı gün Taksim'de miting yapacağını ilan etmiştir. Varank bu mitingin amacının meydana giremeyen toplulukların meydana girmesini sağlamak olduğu, bunun hazırlığının yapıldığı yönünde görüş beyan etmiştir. Varank, Recep

Tayyip Erdoğan'ın Taksim Meydanı'nın göstericilere açılmaması talimatı verdiğini, bunu çok kimsenin bilmediğini, İçişleri Bakanı'nın meydanın açılmasıyla ilgili Erdoğan'a soru sorduğunu, Erdoğan'ın göstericilerin meydana girmesi halinde bir daha oradan ayrılmayacaklarını söylediğini, o gün Abdullah Gül'ün Erdoğan'ı arayıp rica etmesi sonrası Erdoğan'ın talimat verdiğini ve göstericilerin meydana girebildiğini, meydanın 2 ay boyunca göstericiler tarafından işgal altında kaldığını, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde vandallık, yakma, yıkma, eylemlerinin arttığını, sokakların terör alanına dönüştürüldüğünü, Türkiye'nin 2 ay kilitlenmiş olduğunu, Abdullah Gül'ün gurur duyduğu olayların müsebbibinin kendisi olduğunu, o vakitleri düşündüğünde, ortada bir danışıklı dövüş olup olmadığı ile ilgili kendisine sorduğunu ifade etmiştir (Varank, 2020).

3.4.3. 17-25 Aralık

2013 yılının Aralık ayında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bir operasyon düzenlenmiş ve bu operasyon hükümete karşı yürütülen operasyonların başlangıcı olarak kabul edilmiştir. 17 Aralık 2013 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından rüşvet, altın kaçakçılığı ve kara para aklama suçlaması iddialarıyla yürütülen 3 ayrı soruşturmada 66 kişi gözaltına alınmış, içinde Barış Güler, Salih Kaan Çağlayan ve Rıza Sarraf'ın da bulunduğu 14 kişi tutuklanmıştır. 25 Aralık 2013 tarihinde ise o dönem özel yetkili savcı olan daha sonra meslekten ihraç edilen Muammer Akkaş, dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın da içinde bulunduğu 96 kişi için gözaltı kararı aldırılmış, fakat polisler bu gözaltı kararını uygulamamıştır (AA, 2017).

Selvi (2019) yıllar sonra yayınlanan bir yazısında 17-25 Aralık sürecinde Abdullah Gül'ün Erdoğan'ın arkasında durmadığını, kendisinin veremeyeceği bir hesabının olmadığını ifade etmesiyle Erdoğan'a okların yönelmesini sağladığını ifade etmiştir.

Aljazeera (2014) sitesindeki bir yazıda ise Abdullah Gül'ün Gezi Parkı Eylemlerinde Recep Tayyip Erdoğan'dan farklı bir tutum sergilediği fakat, 17 Aralık sonrası Erdoğan'ın çizgisine yaklaşan bir tutum sergilediği ifade edilmiştir. Erdoğan ve Abdullah Gül'ün 2013 yılındaki Gezi Eylemleri sırasında farklı tutumlar sergilediklerini fakat Recep Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül'ün 17 Aralık operasyonu sonrası aynı noktaya geldikleri ifade edilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın Gezi Eylemlerini darbe

teşebbüsü olarak gördüğü, Abdullah Gül ise Gezi Eylemlerinden Türkiye'nin lehine çıkarımlarda bulunduğu ifade edilmiştir. Abdullah Gül, Meclis açılışında bir konuşma yapmış ve bu konuşmada Gezi Eylemlerinde yer alan gençlerden övgüyle bahsetmiş, Gezi Parkı'nda gençlerin çevre duyarlılığı ile hareket ederek barışçıl eylem yapmalarının, Türkiye'nin demokratik gelişmişliğinin göstergesi olduğunu ifade etmiştir. Abdullah Gül'ün Erdoğan'la olan düşünce ayrılığının 17 Aralık'tan sonra yerini birlikteliğe bıraktığı ifade edilmiştir. Abdullah Gül, bir devlet içinde ayrı bir devletin ve ayrı yapılanmaların olmayacağını, kamu görevlilerinin kurum haricinden bir yerden talimat almaları veya kurumla ilgili olayları, bilgileri dışarıdaki bir yere taşımalarının söz konusu olamayacağını, bu konuyla alakalı iddiaların araştırılıp, iddialar doğruysa bunlara kesinlikle izin verilmeyeceğini ifade etmiştir. Fakat Abdullah Gül ayrıca 17 Aralık sonrası "Yolsuzlukların üzerine gitmek ve vicdanları rahatlatmak gerekir" açıklamasında da bulunmuştur. Abdullah Gül, kamu görevlilerinin de dini, politik, ideolojik görüşlerinin olabileceğini fakat, devlet vazifesi mevzu bahis olduğunda, bağlılıklarını yasalar, anayasa ve amirleri dışında bir yere yapıp, farklı bir dürtüyle hareket edilirse bunun kabul edilemeyeceğini, hiçbir devlet tarafından da buna izin verilmeyeceğini ifade etmiştir.

Hürriyet Haber Sitesi'ndeki bir metne göre Fehmi Kuru tarafından iktidar ile Fethullah Gülen arasında iletişim sağladığı bir Pennsylvania ziyareti gerçekleştirilmiş, Erdoğan'ın ilk başta çözümü müzakerede aradığı bu sırada Abdullah Gül'ü de yanına aldığı iddia edilmiş, Gülen'in ise dersanelerin kapatılmasıyla ilgili kanunu pazarlık ögesi olarak ortaya attığı iddia edilmiş fakat müzakerenin yansıdığı mektubun ilgiliye ulaşmasının üzerinden çok geçmeden 25 Aralık operasyonu yapılmıştır. Fehmi Kuru 25 Aralık'ta yapılan operasyonun Gülen'den habersiz başlatıldığı düşüncesinde olmuştur (Hürriyet, 2016).

3.4.4. Sosyal Medya Yasakları

Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı sırasında sosyal medyayı aktif olarak kullanmış, takipçileriyle düzenli olarak iletişim kurmuş, bu şekilde insanlar Cumhurbaşkanının gündemle alakalı fikirlerini öğrenebilmiştir. Basınla ilişki açısından da Abdullah Gül'ün sosyal medya kullanımı önemli bir rol oynamıştır. Abdullah Gül'ün sosyal medyadan yaptığı paylaşımlar basın tarafından haberleştirilmiş ve bu şekilde geniş kitlelere yayılmıştır. Abdullah Gül'ün Twitter'daki takipçilerinin

Facebook'takilerden fazla olduğu bir araştırmaya göre saptanmıştır (Akdoğan, 2015:132)

İnternetin yaygınlaşması ile birlikte ülkelerin yönetimleri bu alanı da kontrol altına alma eğiliminde olmuşlardır. Türkiye'de de 5651 Sayılı İnternet Kanunu'nda düzenlemeler yapılmış ve bu alan kontrol altına alınmaya çalışılmıştır (Binark vd., 2014:23). AKP iktidarı ile ilgili yolsuzluk haberlerinin internet ortamında sosyal medyada hızlı bir şekilde geniş kesimlere yayılması neticesinde, AKP iktidarı bu alanı kontrol altına almaya çalışmış ve bu alanda daha baskıcı bir yol izlemeye başlamıştır. Bu konuyla ilgili olarak 5651 Sayılı İnternet Kanunu'nda değişiklik yapılması nerilmış, ilgili kanunda değişiklik öngören kanun teklifi, ifade hürriyetini kısıtlayabileceği bakımından eleştirilmiştir (zdemir, 2014).

İnternet Yasası ile ilgili Kanun tasarısını Abdullah Gül, hukukçulara incelettirmiş ve Anayasa'ya aykırı iki nokta tespit edilmiş, Ulaştırma Bakanı Ltfi Elvan'dan bu noktaların düzeltilmesini istemiştir. Bu yasa ile ilgili Abdullah Gül'den veto beklentisi vardı, fakat Abdullah Gül veto etmek yerine Anayasa'ya aykırı noktaları düzelttirmek istemiştir. Abdullah Gül'e hükümet tarafından, kendisinin yasayı onaylaması halinde başka bir yasa ile istediği düzenlemelerin yapılacağı sözü verilmiştir (Sever, 2015:150-151).

İnternet Yasasında yapılan değişiklikler 18 şubat 2014 tarihinde, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah tarafından onaylanmış ve Abdullah Gül'n Twitter hesabı üzerinden ilan edilmiştir. Bu değişiklikten sonra Telekomünikasyon İletifim Başkanlığı'na geniş yetkiler tanınmış olmuştur. Bu geniş yetkiler kullanılarak Twitter ve Youtube erişime kapatılmıştır. Bu uygulamaya sivil toplum örgütleri tepki göstermiştir (zdemir 2014).

Twitter'a erişim engellenmesi sonrası Abdullah Gül'n ruh hali kötü olmuş ve Abdullah Gül, bu yasağı kendisinin deleceğini ifade etmiş ve Twitter'dan paylaşımlar yaparak bu yasağı bizzat kendisi delmiştir. Abdullah Gül Twitter hesabından yaptığı paylaşımlarda, sosyal medya kanallarının tamamen kapatılmasının kabul edilemez olduğunu, teknolojinin geldiği noktada bu platformların tamamen kapatılmasının zaten mümkün olmadığını, bu uygulamanın uzun srmemesini umduğunu ifade etmiştir (Sever, 2015:151).

Resim 3.4. Twitter yasaklarından sonra Abdullah Gül'ün paylaştığı tweetler (T24, 2014)

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde kendisi ile ilgili “Çankaya Noteri” eleştirisi yapılmıştır, taraflı Cumhurbaşkanlığı yaptığı yönünde eleştirilmiştir. Abdullah Gül Cumhurbaşkanlığı görev süresi içinde kanun tekliflerinin veya kanun tasarılarının yalnızca 4'ünü veto etmiş, tamamına yakınına ise onaylamıştır. Bu yönden AKP Hükümeti ile çok fazla bir ayrılık olmadığı söylenebilir fakat yalnızca buna bakılarak taraflı hareket ettiği söylenemeyebilir.

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemin önemli olaylarına bakıldığında Abdullah Gül'ün tam olarak taraflı hareket etmediği söylenebilir. Çünkü Abdullah Gül'ün Gezi Parkı Eylemleri sırasındaki, 17-25 Aralık olayları ile ilgili ve sosyal medya yasakları ile ilgili tavırlarına bakıldığında dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan'dan farklı tavır sergilediği görülebilir. Recep Tayyip Erdoğan, sosyal medya ile ilgili yasakların kaldırılmasıyla ilgili Anayasa Mahkemesi'nin kararına saygı duymadığını ifade ederken Abdullah Gül, Anayasa Mahkemesi ile gurur duyduğunu

ifade etmiştir. Bu verilere bakılarak Abdullah Gül'ün tam olarak taraflı bir Cumhurbaşkanlığı yapmadığı söylenebilir.

4. CUMHURBAŞKANLIĞI SONRASI ABDULLAH GÜL'ÜN SİYASİ HAYATI (2014-2022): DERİN BİR FİKRİ AYRILIK MI YOKSA BASİT BİR SİYASİ ANLAŞMAZLIK MI?

Abdullah Gül Gül'ün görev süresi Ağustos 2014'te dolmaktaydı. 2014 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Abdullah Gül en çok konuşulan siyasi aktörlerden birisi olmuştur (Tablo 4).

Tablo 4.1. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde en çok konuşulan aktörler (Göksu, 2015: 323)

No	Siyasi İsimler	Toplam haber adedi	Yazılı basın	TV	Online medya
1	Recep Tayyip Erdoğan	225.201	30.410	18.135	176.656
2	Ekmeleddin İhsanoğlu	95.270	12.364	10.046	72.860
3	Selahattin Demirtaş	33.978	3.795	4.418	25.765
4	Kemal Kılıçdaroğlu	32.856	4.022	2.875	25.959
5	Abdullah Gül	31.344	4.070	3.292	23.982

Abdullah Gül TBMM'nin seçmiş olduğu son Cumhurbaşkanı olmuştur. 2014 yılında Cumhurbaşkanlığı görevini halk oyuyla seçilen Recep Tayyip Erdoğan'a teslim etmiştir. 21 Ekim 2007 tarihinde gerçekleşen Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi Anayasa'ya geçmiş, o tarihte uygulamada olmamış olsa da kanuni açıdan yarı başkanlık sistemine geçilmiş, 2014 yılında halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı'nın göreve başlamasıyla Türkiye'de uygulamada yarı başkanlık sistemine geçilmiş, 16 Nisan 2017 tarihindeki anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçilmiştir (Turan, 2018:56)

2014'ten sonra aktif siyasette yer almayan Abdullah Gül, İslam Kalkınması'na bağlı Başkanlık Danışma Kurulu'nda yer almıştır (Akça vd., 2019:6)

Abdullah Gül'e Cumhurbaşkanlığı'nı bıraktıktan 1 yıl sonra, o 1 yılının nasıl geçtiği, siyasetten uzak olup olmadığı sorulmuş, Abdullah Gül, siyasi hayatının milletvekilliği ile başlamadığını, önceki yaşamının üniversite, lise yıllarının vatan millet konularıyla alakalı olduğunu, hayatının hemen hemen tamamının siyaset, devlet işleriyle alakalı olan bir kişinin bir anda siyasetle ilgilenmeyi bırakmasının imkansız

olduğunu, 1 yıl boyunca kamuoyu karşısında aktif bir biçimde bulunmamış olmasa da ilgisini kaybetmediğini, dışarıda çeşitli toplantılara davet edildiğini, içeride yeni ofisler ve yeni düzeni kurmanın basit olmadığını, dostları ve misafirleriyle millet, devlet konularını konuşmaya devam ettiğini, ifade etmiştir. Türkiye'nin mevcut sorunlarının içerideki gerekçelerden kaynaklandığını, kendisinin komplo teorilerine çok itibar etmediğini, Türkiye'nin 10 yılda köklü reformlar, ekonomik ve politik reformlar yaptığını, dünyada itibarlı bir ülke haline geldiğini, bunun hep birlikte yapıldığını, bu politikalara yeniden hızla dönülebileceğini ifade etmiştir. Kendisine o tarihten sonraki siyasi hayatını nasıl tanımladığı sorulmuş ve kendisi de cumhurbaşkanlığının ötesinde siyasi bir kariyerin olmadığına, kendisinin hiçbir zaman ihtiraslı bir politikacı olmadığına, mutlaka kendisi olsun diye bir politika tarzının olmadığını, ihtirasın kendisinin hiçbir zaman motivasyonu olmadığını, cumhurbaşkanlığından sonra o zamanki koşullar içerisinde kendisinin aktif siyasette olmasının doğru olmadığını ifade ettiğini, Cumhurbaşkanlığından ayrılmış olsa da kendisinin gecesini ve gündüzünün memleket meseleleriyle geçtiğini ifade etmiştir. Abdullah Gül, kendisine siyasete nasıl devam edeceği sorulması üzerine, kendisinin orada oturmadığını, içeride ve dışarıda toplantılara katıldığını, düşüncelerini daha açık ifade etmeye devam edebileceğini, kendisinin politikayı mevki makam ve hırs için yapmadığını, ihtiyaç olursa kendisinin yapabileceği bir şey olursa ona bakacağını, kendisinin pozisyonundaki bir kişinin doymamış gibi bir politika merakı içinde olamayacağını, bir ihtiyaç mevzu bahis olursa onun ayrı olduğunu, bütün arzusunun arkadaşlarının muvaffak olması olduğunu ifade etmiştir (NTV, 2015).

15 Temmuz 2016'dan sonra bir Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmış, bu KHK ile darbe teşebbüsü ve bu teşebbüsün devamı mahiyetindeki terör faaliyetlerine müdahale eden sivil vatandaşlara yargı dokunulmazlığı getirilmiştir. Abdullah Gül bu uygulamayı eleştirmiş ve sonrasında AKP'lilerin hedefi olmuştur (Akça vd., 2019:6).

2015 yılındaki genel seçimlerden sonraki normal seçim tarihi 2019 yılının Kasım ayında iken AKP'ye 15 Temmuz sonrası farklı konularda destekte bulunan MHP lideri Devlet Bahçeli'nin erken seçim çağrısı sonrası seçim tarihi öne alınıp 24 Haziran 2018 tarihinde erken seçim yapılmıştır. Devlet Bahçeli, seçim tarihine 18 ay 17 gün kalmış olsa da ülkeyi kaosa sokmaya çalışan odakların faaliyetlerinin sürat kazandığını, bölgesel tehlikelerin mevcut olduğunu, ulusal güvenliğe saldırı planının devreye alınmış

olduğunu, Türkiye'ye yapılan ekonomik ve siyasi hareketlerin ivme kazandığını, bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin Kasım 2019'daki normal seçim tarihine kadar istikrarlı bir biçimde ve denge halinde kavuşmasının zor görüldüğünü ifade ederek erken seçim yapılması gerektiğini ifade etmiş, Bahçeli'nin bu çağrısı sonrası Erdoğan da "Türkiye'nin gündemindeki iç ve dış gündemin yoğunluğu, erken seçim kararının açıklanmasıyla ortaya çıkacak belirsizliğin bir an önce ortadan kaldırılmasını zorunlu kılıyor" sözlerini kullanarak erken seçim yapılmasına olumlu yaklaşmıştır (Miş, 2018: 325).

2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Öncesinde Abdullah Gül'ün muhalefetin çatı adayı olarak Erdoğan'ın karşısına rakip olarak çıkıp çıkmayacağı merak edilmiş ve gündeme oturmuştur. Konu ile ilgili olarak seçimlerden önce Abdullah Gül kuvvetler ayrılığı ilkesinin, demokrasinin, hak ve hürriyetlerin batılı standartlara uygun olması gerektiğini ifade ettiği konuşmasında aday olmayacağını açıklamıştır (Akça vd., 2019:6).

MHP lideri Devlet Bahçeli 2018 yılında erken seçim çağrısı yapmış ve sonrasında TBMM'de AKP ve MHP milletvekillerinin oylarıyla erken seçim kararı alınıp seçimler normal tarihinden bir yıl önce yapılmıştır. Erken seçim öncesinde Recep Tayyip Erdoğan Saadet Partisi'ne medya üzerinden ittifak teklifi yapmıştır. Recep Tayyip Erdoğan Saadet Partisi ile ittifakın daha ötesinde bir bütünleşme istediğini açıklamıştır. Sonrasında AKP milletvekili Mustafa Şentop Saadet Partisi ile görüşme gerçekleştirmiş fakat nihai olarak Saadet Partisi ile AKP arasında ittifak konusunda anlaşma sağlanamamıştır. Saadet Partisi'nin AKP ile ittifakta anlaşamaması sonrasında İyi Parti ve CHP'li yetkililerin demeçleri sonrasında bu iki partiyle Saadet Partisi arasında ittifak konusuyla ilgili görüşme gerçekleşmiştir. Yeni seçim kanunu partilerin kendi isimleri ve logolarıyla bir ittifak içerisinde seçime girmesine imkan tanımıştır. Saadet Partisi seçime İyi Parti ve CHP ile ittifak yaparak girmeye karar vermiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimi için de Saadet Partisi başta Abdullah Gül'ün aday olmasına yönelik çalışma yürütmüş fakat MHP'deki Devlet Bahçeli'ye muhalif olanlar tarafından kurulan İyi Parti'nin Genel Başkanı Meral Akşener'in aday olmaktan vazgeçmemesinden dolayı Abdullah Gül Cumhurbaşkanı adayı olmamıştır (Engin, 2019:106).

2018 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçiminden önce Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan AKP Düzce İl Kongresi'nde isim vermeden Abdullah Gül'ü hedef almıştır. Erdoğan, isim vermeden Abdullah Gül'ü hedef aldığı o konuşmasında; "Türkiye yanarken, İslam dünyası yanarken, insanlık inim inim inlerken sesleri çıkmayan kişiler bir anda sahaya inmeye, olur olmaz konuşmaya başladılar. Bir anda bu tepkisellik nereden çıktı? Bu bozgunculuk merakı nedir?" ifadelerini kullanmıştır (Cnntürk, 2017).

2018 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi Türkiye'de Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı adayı olup olmayacağı merak ediliyordu. Abdullah Gül seçimden önce bir Cumartesi bir basın açıklaması yaparak aday olmadığını açıklamış, o basın açıklamasında Abdullah Gül, kendi isminin Cumhurbaşkanlığı adaylığı ile ilgili anılmaya başlanması sürecinin kendisinin isteği veya inisiyatif olarak başlattığı bir süreç olmadığını, Saadet Partisi lideri Temel Karamollaoğlu'nun ismini anmasıyla başlayan hareketliliğin kendisinin dışında geliştiğini, sürecin kendisinin deneyimine, bilgisine, devlet yönetim anlayışına itimat eden kişilerin isteğiyle ortaya çıktığını, kendisiyle aynı camiadan kişilerin yanı sıra farklı camialardan insanların da böyle bir talep içerisinde olduğunu, kendisinin geniş anlaşma sağlanması halinde arkadaşlarıyla beraber üzerine düşeni yapabileceğini, bir taraftan toplumun geleceğiyle ilgili endişe içindeyken diğer taraftan büyük bir kesimden kendisiyle ilgili böyle bir talep varken buna uzak durmak gibi bir sorumsuzluk göstermeyeceğini, Temel Bey'in dindar siyaset anlayışıyla bilindiğini, onun gayretlerini takdir ettiğini, Temel Karamollaoğlu'nun konuyla ilgili yaptığı görüşmelerden sonra, geniş bir mutabakatın olmadığını gözüküğünü, bundan dolayı adaylığının söz konusu olmadığını, kendisinin vicdani olarak rahat olduğunu, kendisiyle ilgili pek çok şey söylendiğini, fakat bunlarla ilgili kendisinin çok konuşmak istemediğini, seçim kampanyası tartışmalarının kendisinin siyaset anlayışına çok uymadığını, zaman zaman türlü manipülasyonlarla zaman zaman da kasıtlı olarak kendisiyle alakalı şeyler söylendiğini, AKP'den bazı kişilerin de kendisiyle alakalı sözler sarf ettiğini, kendisinin AKP'nin kuruluşunda yer aldığını ve o ilkeleri desteklediğini, kendileriyle alakalı kişisel bir sıkıntısının olmadığını, kendisiyle alakalı saygısızca ifadelerde bulunanlara da ellerini başlarına koyup sözlerini muhasebe etmelerini, seçim sürecinin ayrıştırıcı bir havada geçmemesi arzusunda olduğunu, seçimlerin sona erip kendi gerçekleriyle baş başa kalacaklarını, yürütülen kampanyaların daha yapıcı olmasını herkese tavsiye ettiğini, Türkiye'nin istikbalinin,

kuvvetler ayrılığı ilkesinden, hak ve hürriyetlerin evrensel standartlarda uygulanmasından, kuvvetli bir demokrasiden geçtiğini, Türkiye'nin seçimden sonra bunları gerçekleştirmesini umduğunu, demokrasinin bir gereğinin ayrılıklar olduğunu, çoğulculuğun düşmanlık demek olmadığını ifade etmiştir (Sözcü, 2018).

Abdullah Gül ile Recep Tayyip Erdoğan arasındaki ayrılığın görünürdeki sebebi, 15 Temmuz darbe teşebbüsü ve devamındaki terör eylemlerini bastırmada rol alan sivil vatandaşlara yargı muafiyeti getiren 696 sayılı KHK gibi görünmüş olsa da yorumcular ikili arasındaki kırılmanın çok daha önce başladığı görüşünde olmuşlardır. AKP kulislerine göre Abdullah Gül ile Recep Tayyip Erdoğan arasındaki ayrılık 2013 yılındaki Gezi eylemleri ve 17-25 Aralık sürecinde derinleşmiş, Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişle alakalı olan 16 Nisan 2017 tarihindeki halkoylamasında gerilim artmıştır. Abdullah Gül'e yakın olan kişiler tarafına göre ise Gül ile Erdoğan arasındaki kırılmanın başlangıcı, 2014 yılında Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı sona eriyorken Abdullah Gül'e AKP Genel Başkanlığı ve başbakanlık yolunun kapatılması olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan 2014 yılında kendisinden sonra Abdullah Gül'ün değil Ahmet Davutoğlu'nun başbakan olmasını istemiş ve tercihini bu yönde kullanmıştır. Abdullah Gül ise davetlere katılmayarak ve AKP'ye tekrar üye olmayarak tepki göstermiştir. KHK tartışması da iki tarafta da bardağı taşıran son damla olarak değerlendirilmiştir (BBC, 2018-b).

Abdullah Gül'ün yaklaşık olarak 12 yıl boyunca danışmanlığını yapan Ahmet Sever, Abdullah Gül ile 12 Yıl adlı kitabında, Abdullah Gül'ü 7 yıllık Cumhurbaşkanlığı görev süresi boyunca en fazla üzen ve kıran şeylerden birisinin, vazife süresinin yaklaşık 5 sene boyunca belirsiz kalması ve sonra da yeniden Cumhurbaşkanı adaylığının yolunun kapatılmaya çalışılması olduğunu ifade etmiştir. Sever, Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçildiğinde vazife süresinin 7 yıl olduğunu, sonradan Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı görev süresinin 5 yıla düşürüldüğünü, Abdullah Gül'ün vazife süresinin 5 yıl mı 7 yıl mı olacağı konusunda alakalı belirsizliğin yaklaşık 5 yıl sürdüğünü, Abdullah Gül'ün görev süresinin kaç yıl olduğuyla alakalı sorularla karşılaştığını ve cevabını kendisinin de bilmediği bu sorularda zorlandığı kadar başka hiçbir soruda o kadar zorlandığını hatırlamadığını ifade etmiştir. Sever, Abdullah Gül'ün bu konuyla alakalı olarak bir defasında kendisiyle konuştuğunu, kendisinin yurtdışı gezilerinde Türkiye'nin ne kadar öngörülebilir bir ülke olduğunu anlattığını ama kendisinin vazife süresini bilmediğini,

bu soru kendisine sorulsa nasıl cevap vereceğini bilemediğini söylediğini ifade etmiş, Sever Abdullah Gül'e dönemin Başbakanı olan Erdoğan ile bu konuyu hiç konuşup konuşmadıklarını sorması üzerine, Abdullah Gül'den "Ben kendi durumumla ilgili konuşmam." cevabını almıştır. Sürekli görüşmeler de bu mevzu aralarında hiç konuşulmuyormuş. 2012 yılı başlarında Cumhurbaşkanı seçim yasası taslağı hazırlanmış ve taslakta Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı vazife süresi 7 sene olarak öngörülmüş ve ayrıca daha önce Cumhurbaşkanlığı yapanların tekrar Cumhurbaşkanı seçilemeyecekleri hükmü yer almıştır. Abdullah Gül, bu durumdan haberdar olduktan sonra Adalet Bakanı Sadullah Ergin'e bir mesaj iletmış ve bu konunun kendi aralarında konuşularak halledilebileceğini, kanuna gerek olmadığını ve bunun yanlış anlaşılmalara neden olabileceğini ve bu şekildeki bir kanunun kendisini incitebileceğini ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili Sadullah Ergin, Erdoğan'la görüştüğten sonra olumsuz bir yanıtla dönüş yapmıştır (Sever, 2015:122-123).

Erdoğan, Abdullah Gül'ün tekrar seçilememesine yönelik olan kanun maddesinin geçmesinde ısrarcı olmuştur. İlgili kanun tasarısı 19 Ocak günü TBMM'den geçmiş, Abdullah Gül'ün kendi partisindeki arkadaşlarının bu tavrı kendisinin çok ağrına gitmiş ve buna çok incinmiştir. Kendisinin tekrar Cumhurbaşkanı seçilmesine yasak koyan ilgili kanun tasarısı kendi önüne geldiğinde veto etmemiş ve Anayasa Mahkemesi'ne iptali için götürmemiş tereddüt etmeden onaylamıştır. Ahmet Sever, Abdullah Gül'e neden veto etmediğini sorması üzerine, Abdullah Gül, "Kimseye benim için koltuk meraklısı dedirtmem." demiştir (Radikal, 2015).

Abdullah Gül, kendisinin tekrar Cumhurbaşkanı seçilmesini yasaklayan kanun maddesini Anayasa Mahkemesi'ne götürmese de CHP Mart 2012'de kanunun iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş ve Anayasa Mahkemesi de kanunun Abdullah Gül'ün tekrar Cumhurbaşkanı seçilmesini yasaklayan kısmını Anayasa'ya aykırı bularak bu kısmı iptal etmiştir (Sever, 2015:123).

Abdullah Gül'ün uzun süre boyunca danışmanlığını yapmış olan Ahmet Sever Abdullah Gül ile ilgili anılarına ve şahit olduğu şeylere yer verdiği Abdullah Gül ile 12 Yıl adlı bir kitap yazmıştır. Abdullah Gül daha önceki cumhurbaşkanlarının basın müşavirlerinin vazife süreleri sonrasında da deneyimleriyle ilgili kitaplar yazıldığını, uzun süre boyunca danışmanlığını yapmış olan Ahmet Sever'in de benzer şekilde şahitliklerine, gözlemlerine ve izlenimlerine dayanan bir kitap kaleme aldığını ve bu

kitabın farklı yerlere çekilmeye çalışıldığını üzülererek görmekte olduğundan bahsetmiştir. Abdullah Gül konuyla ilgili yazılı açıklamasında Ahmet Sever'in Abdullah Gül ile 12 Yıl kitabının kendisi tarafından yazdırıldığı, kendisi tarafından onaylandığı ve kendisinin görüşlerini bire bir olarak yansıttığı gibi doğru olmayan bir algının insanlar üzerinde oluşturulmasına yönelik gayret sarfedenler olduğunu, kitabın hazırlanması aşamasında kendisinin müdahalesinin veya yönlendirmesinin olmadığı gibi Ahmet Sever'in bu kitabı yazmasına sıcak bakmadığını kendisine iletmediğini ifade etmiştir (BBC, 2015).

Ahmet Sever'in Abdullah Gül ile 12 Yıl ve İçimde Kalmasın kitaplarıyla ilgili Erkan Çav Milat Gazetesi internet sitesinde yayınlanan yazısında eleştirel bir yaklaşımda bulunmuştur. Yazar, kitaplardaki eleştiri şeklinin Türkiye'deki muhalefet ve düşünce yaklaşımları bakımından ipuçları verdiğini, kitaplarda entelektüel bir gayenin öncelikli olmadığını, kitaplardaki yazıların Erdoğan'sız Türkiye Projesi için düşünülmüş yazılar olduğunu, Abdullah Gül ile ilgili yapılan karşılaştırmalarda Erdoğan'ın yıpratılmaya çalışıldığını, kitabın Abdullah Gül iyi Erdoğan ise kötü olduğuyla ilgili bir sübliminal mesaj ile yazıldığını, devlet yönetimiyle alakalı bazı olumlu şeylerin Erdoğan karşıtlığı için harcandığını, Türkiye'nin 2003 ile 2015 yılları arasındaki görünümü tasvir edilirken bardağın boş tarafından bakıldığını, Ahmet Sever'in Erdoğan'a karşı köklü bariyerlerinin olduğunu ve bundan dolayı vicdanlı ve adaletli yazamadığını ifade etmiş, Gül'ün kitapta yer alan olumlu şeyleri tek başına mı başardığını, Gül'ün zorlukları aşmasında Erdoğan'ın hiç mi katkısı olmadığını sormuş ve bunların gerçekleşmesinde Erdoğan'ın payının olmadığını söylemenin AK Parti gibi gelenekli siyasal hareketlerin doğasına uygun olmadığını ve bunu Siyasal Bilgiler mezunu Ahmet Sever'in bilmiyor olmasının imkansız olduğunu ifade etmiştir. Yazar Erkan Çav, Ahmet Sever'in kitabını okuyanların Abdullah Gül'ün Türkiye'yi Erdoğan'a rağmen demokratikleştirdiğini zannedebileceğini ifade etmiştir (Çav, 2018).

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı süresi boyunca en çok üzüldüğü şeylerden birisinin görev süresiyle ilgili uzun süre belirsizlik olması konusuyla ilgili olduğu, Ahmet Sever tarafından aktarılmıştır. Abdullah Gül'ün başka bir kırıldığı nokta da Erdoğan'ın bir ifadesine olmuştur. Erdoğan, "10 Ağustos'ta, Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi, bir tarihin, vesayetler tarihinin bu ülkede kapatılmasıdır." ifadesini kullanmış ve Abdullah Gül bu ifadede yok sayılmış, kırılmış ve üzülmüştür. Ahmet Sever, bunun ağır bir söz olduğunu, bu sözün Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı

yaptığı sürede de Çankaya'nın vesayet altında olduğu manasına geldiğini ifade etmiş ve Abdullah Gül'ün duruşu sayesinde vesayetın 2007 yılında sona erip ermediğini, Erdoğan'ın Abdullah Gül'den vesayetten arınmış bir Cumhurbaşkanlığı devir alıp almayacağını ve bunun Abdullah Gül'e yönelik bir haksızlık olup olmadığını sormuştur. Sever, verdiği mücadelenin Erdoğan tarafından yok sayılmasının ve kurucusu olduğu partideki insanların bunun karşısında sessiz kalmasının Abdullah Gül'ü kırdığını ve üzdüğünü ifade etmiştir (Sever, 2015:168).

Abdullah Gül ile Erdoğan'ın yollarının ayrılmasında 11 Ağustos 2014 tarihi çok önemli bir tarih ve 11 Ağustos 2014 tarihinde toplanan AK Parti Merkezi Karar ve Yürütme Kurulu'nda (MKYK) alınan bir karar önemli bir kırılma noktası olarak değerlendirilebilir. 10 Ağustos 2014 tarihi'nde halkoylaması ile Cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmış ve AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan bu seçimde Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Abdullah Gül'ün Erdoğan'a Cumhurbaşkanlığı devir teslim tarihi 28 Ağustos 2014'tü. Ahmet Sever, o günlerde AK Parti'nin yeni Genel Başkanı'nın seçilmesi için yapılacak olan AK Parti Olağanüstü Kongresinin 27 Ağustos 2014 tarihinde yani Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görevini tesliminden bir gün önce yapılmasının söz konusu olduğunu, bunun Abdullah Gül'ün devre dışı bırakılması manasına geldiğini ifade etmiş ve bu konuyla ilgili karar MKYK'dan çıkmadan önce Ahmet Sever Abdullah Gül'e bir çıkış yapması, bir işaret vermesi gerektiğini söylemiştir. Sever, Gül'ün bunu yapmakta isteksiz olduğunu fakat hiçbir açıklama yapmaması halinde ileride eleştirilere maruz kalabileceğini, 11 Ağustos 2014 tarihinde ilgili MKYK'nın toplandığı saatlerde muhabirlerin Cumhurbaşkanlığı Köşk'üne davet edildiğini, haberlerini çabuk geçebilmeleri için cep telefonlarının kapıda bırakılmadığını ifade etmiştir. Gül, muhabirlerle bir arada olduğu sırada kendisine görev süresi bittiğinde ne yapacağı sorulması üzerine Abdullah Gül, "Cumhurbaşkanlığım bittiğinde şüphesiz ki partime döneceğim. Kurucusu olduğum partime dönmem benim için çok doğal bir şeydir." cevabını vermiştir. Televizyon kanalları bunu son dakika haberi olarak geçmeye başlamış, MKYK'nın bazı üyelerine de bazı milletvekilleri tarafından Abdullah Gül'ün bu açıklamasıyla ilgili mesajlar iletilmiştir. MKYK toplantısı devam ederken Sadullah Ergin söz alıp, Abdullah Gül'ün bu açıklamasından bahsetmiş ve kongrenin ileri bir tarihe alınmasının daha doğru olacağını söylemiştir. Sonrasında söz alanların sayısı artmış, Erdoğan müdahale edip konuyu kapatmış ve genel başkan seçiminin yapılacağı

AK Parti Olağanüstü Kongresinin Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görev süresinin bitiminden bir gün önce 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılması kararı alınmıştır (Sever, 2015:169).

Gazeteci Murat Yetkin, 20 Ağustos 2014 tarihinde Radikal Gazetesi internet sitesinde yayınlanan yazısında Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı'ndan kırıncı olarak ayrılmakta olduğunu bunu 19 Ağustos 2014 tarihinde Çankaya Köşkü'ndeki veda toplantısında dolaylı olarak ifade ettiğini ifade etmiştir. Yazar, Abdullah Gül'ün kendisinin Cumhurbaşkanı olma sürecinde, kendisinin Cumhurbaşkanı olmasını istemeyenlerin o sıralarda parti kurdurmasını, farklı cephelere çekmesini gördüğünü ve diğerc bir yandan da Abdullah Gül'ün kendi cenahından yapılan saygısızlıkları gördüğünü ifade ettiğini ve bu iki ifadenin iyi tahlil edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gül'ün ilk ifadesinde yer alan kişiler zaten 2007 yılında Cumhurbaşkanı olması sürecinde kendisinin yanında olmayan kişiler, bunların o sıralardaki tavrını Gül'ün doğal karşıladığı şeklinde yorumlayan yazar, ikinci ifadedeki “bizim cenahtan yapılan saygısızlıklar” kısmını Pir Sultan Abdal'ın “dostun attığı gül” ifadesine benzetmiştir. Abdullah Gül'e 19 Ağustos'taki veda toplantısında AK Parti'ye dönüşü ile ilgili sorular gelmesi üzerine Osmanlı Şehzadesi Ertuğrul Bey ile olan bir anısını anlatmış, Gül, Ertuğrul Bey'in bir ifadesinde Türk Pasaport'unu neden almadığıyla ilgili, pasaport almak için başvurmak ve Türk olduğunu söylemesi gerektiğini ve “Ben hepimizden daha çok Türküm” ifadesini kullandığını anlatmıştır. Yazar, bunu Abdullah Gül'ün “Hepimizden çok AK Partiliyim” demek istediği şeklinde yorumlamıştır. Abdullah Gül ayrıca, 19 Ağustos'ta Erdoğan'dan sonra AK Parti Genel Başkanı olması için Erdoğan tarafından tercih edilen kişi olan Ahmet Davutoğlu ile ilgili, onu siyasete ve devlet hayatına kazandıran kişinin kendisi olduğunu ifade etmiştir. Yetkin, Abdullah Gül'ün eşi Hayrünnisa Gül'ün tepkili olduğunu, Hayrünnisa Hanım'ın bazı kişilerin kendilerini üzdüğünü, sonrasında ise fotoğrafta yer almak için yarıştıklarını, kendilerinin her şeyin farkında olduklarını, Abdullah Gül'ün nezaketinden dolayı bir şey söylemediğini, kendisine çok saygısızlık yapıldığını, Abdullah Gül'ün kendisi üzülmeyin diye bazen gazeteleri önünden aldığını, yazıları okumaması için interneti kapattığı zaman olduğunu, turnusol döneminden geçtiklerini, kimin ne olduğunun ortaya çıktığını, kendilerini en çok üzenin bilhassa kendi camialarından, dindar Müslüman camiadan yapılan saldırıların olduğunu, o süreçte bazı yaşadıklarının, 28 Şubat döneminde kendisinin başörtüsünün tartışıldığı dönemden daha ağır olduğunu, kendilerinin yıllardır

tanındığını, çizgilerinde bir değişiklik olmadığını, kendisinin her şeyi bildiğini, şimdi sustuğunu, fakat fazla sessiz kalmayacağını, asıl intifadayı kendisinin başlatacağını 19 Ağustos günü ifade ettiğini yazısında aktarmıştır (Yetkin, 2014).

Uzun süre AKP'de bakanlık yapmış olan Ali Babacan, 9 Mart 2020 tarihinde Demokrasi ve Atılım Partisi'ni kurmuştur. Ali Babacan Deva Parti'sini kurmadan aylar öncesinden parti kuracağıyla ilgili iddialar olmuş ve Abdullah Gül ile Ali Babacan'ın birlikte parti kuracağı iddia edilmiştir (Euronews, 2019). Fakat Deva Partisi kurulmadan önce konu ile ilgili açıklama yapan Ali Babacan, Abdullah Gül'ün partinin içerisinde yer almadığını ve ilişkilerinin istişari boyutta olduğunu söylemiştir. 2001 yılında AKP'nin kurucu üyesi olarak siyaset hayatına başlayan Ali Babacan, siyasete Abdullah Gül'ün daveti ile girdiğini ifade etmiştir. Ayrıca Deva Partisi genel başkanı Ali Babacan, Abdullah Bey gibi dürüst bir siyasetçiyle birlikte isminin anılmasından onur duyduğunu ifade etmiştir.

Deva Partisi kurulmadan önce Ali Babacan'ın danışmanlarından birisi Reuters'a konuşmuş, "Babacan ve Gül büyük bir ihtimalle sonbaharda parti kuracaklar." açıklamasında bulunmuştur. Reuters'ın haberine göre çalışmaların aylar öncesinden başladığı, AK Parti'ye olan desteğin yerel seçimlerde düşmesiyle birlikte hız kazandığı belirtilmiştir (Euronews, 2019).

Deva Partisi Genel Başkanı Ali Babacan, Deva Partisi kurulduktan sonra Karar Gazetesi'ne bir röportaj vermiş. Röportajda kendisine Abdullah Gül'ün bu hareketin neresinde olduğu sorulmuştur. Ali Babacan, Abdullah Gül'ün kendisinin siyasete girmesine vesile olan kişi olduğunu, uzun yıllar kendisiyle yakın çalıştıklarını, kendisiyle yeni bir siyasi hareket başlatmanın gerekli olduğuyula ilgili istişareler yaptıklarını, kendisi de bu şekilde bir hareket olması halinde destekleyeceğini, parti kurulmadan öncesinde desteğini ilan ettiğini ifade etmiştir. Ali Babacan, ayrıca Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı'nı bırakıyorken, artık aktif siyaset yapmayacağını açıkladığını, kendisiyle zaman zaman bazı konularla ilgili istişare yaptıklarını, kendisiyle ilişkilerinin istişari bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Ali Babacan'a Abdullah Gül'ün kendilerinin Cumhurbaşkanı adayı olup olmadığı sorulması üzerine Babacan, Abdullah Gül ile yaklaşık bir buçuk senedir yeni bir parti kurulması gereksinimi ile ilgili konuştuklarını, böyle bir konunun bir kez bile gündeme gelmediğini ifade etmiştir (Karar, 2020).

Recep Tayyip Erdoğan ile beraber iktidarda yıllarca yol yürüyen Abdullah Gül günümüzde muhalif saftadır. Recep Tayyip Erdoğan ile Abdullah Gül'ün yolları ayrılmış durumdadır. Bu ikilinin yollarının ayrılması ile ilgili farklı yorumlar yapılmıştır. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı dönemi öncesine, Cumhurbaşkanlığı yaptığı döneme ve Cumhurbaşkanlığı sonrası dönemine bakıldığında Recep Tayyip Erdoğan'la farklı tavırlar sergilediği görülebilir. Bu ikili beraber yol yürüyorken bile 2003 yılında 1 Mart Tezkeresi oylaması ile ilgili ayrı tavırlar sergilemiştir. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olduğu süreçte de dönemin önemli olaylarıyla alakalı bu ikili yine farklı yaklaşımlar sergilemiştir. 2012 yılında Recep Tayyip Erdoğan TBMM'den Abdullah Gül'ün tekrar Cumhurbaşkanı adayı olamamasını öngören bir kanun geçirmiştir ve Abdullah Gül bu kanunu da onaylamış, Anayasa Mahkemesi'ne de göndermemiştir. Ancak bu kanunun iptali için ana muhalefet partisi CHP Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş ve Anayasa Mahkemesi de Abdullah Gül'ün tekrar Cumhurbaşkanı adayı olabileceği yönünde karar almıştır.

Abdullah Gül ile Recep Tayyip Erdoğan'ın yollarının ayrılmasında kırılma noktası, 11 Ağustos 2014 tarihindeki AK Parti MKYK'sında AK Parti Genel Başkanlığı seçiminin yapılacağı AK Parti Olağanüstü Kongresi'nin tarihinin Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görevini teslim tarihinden yalnızca bir gün öncesi olan 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılması kararının alınması olduğu, değerlendirmesi yapılabilir. Erdoğan, bu kararı aldırarak Abdullah Gül'ün kendisinden sonra AKP'nin başına genel başkan olarak geçmesini istemediğini belli etmiştir ve Abdullah Gül AKP'ye dönmemiştir.

Abdullah Gül'ün Gezi Parkı Eylemleri sırasındaki, 17-25 Aralık olayları ile ilgili ve sosyal medya yasakları ile ilgili tavırlarına bakıldığında dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan'dan farklı tavır sergilediği görülebilir. Recep Tayyip Erdoğan, sosyal medya ile ilgili yasakların kaldırılmasıyla ilgili Anayasa Mahkemesi'nin kararına saygı duymadığını ifade ederken Abdullah Gül, Anayasa Mahkemesi ile gurur duyduğunu ifade etmiştir.

Abdullah Gül, başkanlık sistemi ile alakalı "Türk tipi başkanlık sistemi olmamalı" derken, Recep Tayyip Erdoğan Türk tipi başkanlık sisteminin olabileceğini ifade etmiştir. Bu veriye bakıldığında da Gül ve Erdoğan'ın arasında fikri bir ayrılık olduğu da söylenebilir. 2019'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı seçimini ilk

başta açıklanan seçim sonucuna göre muhalefetin adayı Ekrem İmamoğlu seçimi kazanmış ve kendisine mazbata verildikten sonra YSK seçimi iptal etmiş ve Abdullah Gül de bu kararı eleştirmiş, kendisinin 2007 yılında Cumhurbaşkanı adaylığı sürecinde Anayasa Mahkemesi'nin verdiği 367 kararına gönderme yaparak o karar sırasında ne hissettiyse YSK'nın bu kararıyla ilgili de aynı şeyi hissettiğini, bir arpa boyu yol alamadıklarını ifade etmiştir.

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı dönemi öncesine, Cumhurbaşkanlığı yaptığı döneme ve Cumhurbaşkanlığı sonrası dönemine bakıldığında Recep Tayyip Erdoğan'la farklı tavırlar sergilediği, ayrıştığı görülebilir.

Abdullah Gül ile Recep Tayyip Erdoğan'ın yollarının ayrılmasında kırılma noktası, 11 Ağustos 2014 tarihindeki AK Parti MKYK'sında AK Parti Genel Başkanlığı seçiminin yapılacağı AK Parti Olağanüstü Kongresi'nin tarihinin Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görevini teslim tarihinden yalnızca bir gün öncesi olan 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılması kararının alınması olduğu, değerlendirmesi yapılabilir. Erdoğan, bu kararı aldırarak Abdullah Gül'ün kendisinden sonra AKP'nin başına genel başkan olarak geçmesini istemediğini belli etmiştir ve Abdullah Gül AKP'ye dönmemiştir.

SONUÇ

Abdullah Gül 1991 yılında milletvekili seçilerek Türkiye siyasetiyle ilgili söz sahibi olmaya başlamıştır. 2007 yılına kadar farklı dönemlerde milletvekilliği yapmış, 2000 yılında Milli Görüş Hareketi'nde bir ilki gerçekleştirerek Milli Görüş Hareketi lideri Necmettin Erbakan'a karşı bayrak açıp, Necmettin Erbakan'ın desteklediği Recai Kutan'ın karşısında Fazilet Partisi Genel Başkan adayı olmuş, Milli Görüş Hareketi içindeki yenilikçi kanadın önde gelen isimlerinden birisi olmuş, Türk Siyasal Hayatı'nın yaklaşık son yirmi yılına damgasını vuran Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşunda önde gelen isimlerinden birisi olmuş, Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı yapmış, 2007 yılında bir kriz sürecinden sonra Türkiye'nin 11. Cumhurbaşkanı olmuştur. Abdullah Gül 2014 yılına kadar 7 yıl Cumhurbaşkanlığı yapmış, kendisine yönelik noter eleştirisi yapılmıştır. Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı yaparken dönemin tartışmalı konularıyla ilgili tavırlarına çalışmada yer verilmiştir. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı döneminin tartışmalı konuları olan Gezi Eylemleri, 17-25 Aralık süreci, Sosyal Medya yasakları konularındaki tavırlarına bakıldığı zaman Erdoğan'dan farklı tutum sergilediği görülebilir ve bu da noter eleştirisi yapanların eleştirilerine uygun düşmeyen, bir gerçekliktir. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olmasından öncesine gidildiğinde de Abdullah Gül'ün Başbakan olduğu 2003 yılından yine bu eleştiriye uygun düşmeyen örnek bir tavır verilebilir. Yaklaşık 4 ay gibi kısa bir süre Başbakanlık yapan Abdullah Gül'ün Başbakanlık yaptığı dönemde 1 Mart Tezkeresi oylaması yapılmıştır. 1 Mart 2003 tarihinde Irak'a Türk Silahlı Kuvvetleri askeri gönderilmesiyle alakalı yapılan oylama öncesi Abdullah Gül'ün tavrı Türk Siyasal Hayatı için alışlagelmişin dışında bir tavır olarak değerlendirilebilir.

Abdullah Gül, 1 Mart Tezkeresi ile alakalı rapor hazırlatıp milletvekillerine dağıttırmış ve oylamadan önceki son AK Parti Grup toplantısında milletvekillerine, kendisinin, öncekilerin yaptığı gibi onların oylarını cebine koyup onların adına oy kullanmak istemediğini, kendilerine bilgilendirme yapıldığını ve bundan sonra oylamayla ilgili kararı vicdanlarının seslerine göre vermelerini söylemiştir (Sever, 2015:43). Abdullah Gül'ün bu tavrı bir de sonraları kendisi için yapılan, Erdoğan'ın gölgesi veya noter gibi eleştirileri yapanların görüşüne uygun düşmeyen bir tavidir. Çünkü Recep Tayyip Erdoğan tezkerenin geçmesini istiyordu, fakat Abdullah Gül, dönemin Başbakan'ı olarak tam olarak Erdoğan'la aynı tavrı sergilememiş ve oylama için milletvekillerine vicdanlarının seslerine göre karar vermelerini söylemiştir.

Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı iken Gezi eylemleri sırasında hükümeti ve göstericileri sağduyulu hareket etmeye davet etmiş, Recep Tayyip Erdoğan'dan farklı bir tutum sergilemiştir. Recep Tayyip Erdoğan, sosyal medya ile ilgili yasakların kaldırılmasıyla ilgili Anayasa Mahkemesi'nin kararına saygı duymadığını ifade ederken Abdullah Gül, Anayasa Mahkemesi ile gurur duyduğunu ifade etmiştir. Gül, başkanlık sistemi ile alakalı "Türk tipi başkanlık sistemi olmamalı" derken, Recep Tayyip Erdoğan Türk tipi başkanlık sisteminin olabileceğini ifade etmiştir. 2019'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı seçimini ilk başta açıklanan seçim sonucuna göre muhalefetin adayı Ekrem İmamoğlu'nun seçimi kazanıp kendisine mazbata verildikten sonra YSK seçimi iptal etmiş ve Abdullah Gül de bu kararı eleştirmiş, kendisinin 2007 yılında Cumhurbaşkanı adaylığı sürecinde Anayasa Mahkemesi'nin verdiği 367 kararına gönderme yaparak o karar sırasında ne hissettiyse YSK'nın bu kararıyla ilgili de aynı şeyi hissettiğini, bir arpa boyu yol alamadıklarını ifade etmiştir.

Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığından ayrıldıktan sonra 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi için muhalefetin adayı olma ihtimali gündeme gelmiş daha sonra kendisi bir açıklama yaparak geniş bir mutabakat sağlanamadığı için aday olmadığını açıklamıştır. Daha sonra Abdullah Gül'ün, 2020 yılında Ali Babacan tarafından kurulan Deva Partisi'ni desteklediği açıklanmıştır. Bu çalışmadaki verilere bakılıp Abdullah Gül'ün 1991 yılında milletvekili seçildiği günden günümüze kadarki siyasi hayatına bakıldığında Abdullah Gül'ün, Türk Siyasal Hayatında ilkleri gerçekleştiren Türk Siyasal Hayatı'nın önemli ve özgün bir aktörü olduğu söylenebilir.

Abdullah Gül, Türk Siyasal Hayatı'nın yaklaşık son yirmi yılına damgasını vuran AK Parti'nin kuruluşunda, Recep Tayyip Erdoğan ile birlikte önde gelen isimlerden birisi olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan ile beraber iktidarda yıllarca yol yürüyen Abdullah Gül günümüzde muhalif saftadır. Recep Tayyip Erdoğan ile Abdullah Gül'ün yolları ayrılmış durumdadır. Bu ikilinin yollarının ayrılması ile ilgili farklı yorumlar yapılmıştır. Abdullah Gül ile Erdoğan beraber yol yürüyorken bile mesela 2003 yılında 1 Mart Tezkeresi oylaması ile ilgili ikili ayrı tavırlar sergilemiştir. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olduğu süreçte de dönemin tartışmalı olaylarıyla alakalı bu ikili yine farklı yaklaşımlar sergilemiştir. 2012 yılında Recep Tayyip Erdoğan TBMM'den Abdullah Gül'ün tekrar Cumhurbaşkanı adayı olamamasını öngören bir kanun geçirmiştir ve Abdullah Gül bu kanunu da onaylamış, Anayasa Mahkemesi'ne de göndermemiştir. Kanunu neden veto etmediği sorulduğunda ise kendisi için koltuk

sevdalısı dedirtmeyeceğini ifade etmiştir. Ancak bu kanunun iptali için ana muhalefet partisi CHP Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş ve Anayasa Mahkemesi de Abdullah Gül'ün tekrar Cumhurbaşkanı adayı olabileceği yönünde karar almıştır. Kanaatimizce Recep Tayyip Erdoğan ile Abdullah Gül'ün yollarının ayrılmasında kırılma noktası, 11 Ağustos 2014 tarihindeki AK Parti MKYK'sında AK Parti Genel Başkanlığı seçiminin yapılacağı AK Parti Olağanüstü Kongresi'nin tarihinin Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı görevini teslim tarihinden yalnızca bir gün öncesi olan 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılması kararının alınması olduğu, değerlendirmesi yapılabilir.

1991 yılında milletvekili seçilen yaklaşık 16 yıl milletvekilliği yapan Abdullah Gül, 2007 yılında Cumhurbaşkanı seçilmiş ve 2014 yılına kadar Cumhurbaşkanlığı yapmıştır. Cumhurbaşkanı iken kendisine yönelik noter eleştirisi yapılmıştır. Abdullah Gül'ün hem Cumhurbaşkanlığı öncesindeki siyasi hayatına hem Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemdeki önemli olaylarla ilgili tutum ve eylemlerine bakıldığında Recep Tayyip Erdoğan'ın her dediğine "Evet efendim, öyledir efendim" demeyen, yer yer Erdoğan'dan farklı tutumlar sergileyen siyasi bir aktör görebiliriz. Bunlara bakıldığında Abdullah Gül'ün Türk Siyasal Hayatı'nın özgün bir aktörü olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AA. (2017). Anadolu Ajansı- 17-25 Aralık'tan 15 Temmuz'a FETÖ. <https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/17-25-araliktan-15-temmuza-feto-/861258>
- Abdullahgul.gen.tr (2020). <http://www.abdullahgul.gen.tr/haberler/170/91294/11-cumhurbaskani-abdullah-gul-tam-demokratik-parlamenter-sistemden-yanayim.html>
- Acar, A ve Çelebi, M. (2012). Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında Cumhurbaşkanlığı Makamının Önemi ve 2007 Yılı Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Abdullah Gül'ün Görev Süresi Tartışmaları, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (23): 1-34
- Akça İ., vd. (2019). *Türkiye Siyasal Hayatından Portreler*, s.6, Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Akdoğan, S. (2015). Kurumsal İletişim Aracı Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*. Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akın, Ş. (2011). 28 Şubat Süreci ve Batı Medyasındaki Algılaması. *Yüksek Lisans Tezi*, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Akşam, (2013). Gezi Parkı olayları nedir? Nasıl başladı, neler yaşandı? İşte gün gün Gezi eylemleri <https://www.aksam.com.tr/guncel/gezi-parki-olaylari-nedir-nasil-basladi-neler-yasandi-iste-gun-gun-gezi-eylemleri/haber-212253>
- Aljazeera. (2014).Gül ve Erdoğan'ın 'paralel' duruşu <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/gul-ve-erdoganin-paralel-durusu>
- Amnesty. (2013). Gezi Parkı Eylemleri. Uluslararası Af Örgütü Yayınları, Birleşik Krallık.
- Arı, T. (2004). Türkiye, Irak ve ABD: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Basra Körfezi'nde Yeni Parametreler, *İçinde: 21. Yüzyılda Türk dış Politikası*, Nobel Yayınları.

- Aytulu, G. (2005). 1 Mart Tezkeresi Öncesinde Türk Basınında Irak Sorunu Algılaması. *Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Bayhan, F. (2007) Kayseri'den Çankaya Köşküne Abdullah Gül, İstanbul, Pegasus Yayınları
- BBC. (2009).Bursa'da futbol diplomasisihttps://www.bbc.com/turkce/haberler/2009/10/091015_newarmenia
- BBC. (2018-a). Erdoğan: Abdullah Gül değerlendirmesini yaptı, seçim meydanı herkese açık, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43940285>
- BBC. (2018-b). Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a 'rakip' olacak mı?<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-42551366>
- BBC. (2019). YSK: Abdullah Gül'ün hatırlattığı Anayasa Mahkemesi'nin 2007'deki '367 Kararı' neydi?<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-48189677>
- BBC. (2020). DEVA Partisi: Ali Babacan hangi vaatlerde bulundu, partinin yol haritasında ne var?<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-51842258>
- Bila, F. (2002). Ecevit ve Gül <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/fikret-bila/ecevit-ve-gul-5197579>
- Canöz, K. ve Canöz, N. (2014). *Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Kişisel İmajının Ögelerini Belirlemeye Yönelik Bir Saha Araştırması*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 1. 401-428.
- Cnnturk. (2008). "Noter gibi çalışıyor" eleştirilerine yanıt<https://www.cnnturk.com/2008/turkiye/01/04/noter.gibi.calisiyor.elestirilerine.yanit/416704.0/index.html>
- Cnnturk. (2011). Gül'ün görev süresi 5 yıl mı 7 yıl mı?<https://www.cnnturk.com/2011/turkiye/04/21/gulun.gorev.suresi.5.yil.mi.7.yil.mi/614047.0/index.html>
- CNNTürk. (2017). Erdoğan'dan Gül'e tepki: Olur olmaz konuşmaya başladılar. <https://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-ak-parti-il-kongresinde-konusuyor>
- CNNTürk. (2018). Abdullah Gül'den Beklenen Adaylık Açıklaması. <https://www.cnnturk.com/turkiye/abdullah-gulden-beklenen-adaylik-aciklamasi>

- Cumhuriyet (2008). <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cumhurbaskani-hocasini-affetti-6110> Erişim Tarihi: 11.10.2022
- Çantak, Günel (2019). <https://youtu.be/J3GRBOVVzt0> Erişim Tarihi: 12.10.2022
- Çav, E. (2018). İki Kitap Tek Amaç: Erdoğan'sız Türkiye. <https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/iki-kitap-tek-amac-erdogansiz-turkiye-174660/>
- Çolak, Ç ve Uzun, A. (2017). Türk Siyasal Hayatında Başkanlık Sistemini Gündeme Getiren Liderler: Türkeş, Demirel, Özal ve Erdoğan. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(50): 196-214.
- Dailymotion (2012). <https://www.dailymotion.com/video/xvhrbx> Erişim Tarihi: 09.10.2022
- Demirağ, Y. (2015). 2015'e Bir Kala Türkiye-Ermenistan İlişkileri, *Ermeni Araştırmaları*, 47: 71-84.
- Devran, Y. (2007). 22 Temmuz Bir Dönemin Sonu mu Başlangıcı mı?, İstanbul: Sam Yayınları.
- Devran, Y. ve Özcan, Ö. (2016). 1960'tan 2016'ya Askeri Darbe ve Muhtıra Metinleri Anlamlar Amaçlar Niyetler ve İdeolojiler. *İNİF E - Dergi* , 1 (2) , 7-20 .
- Dışişleri Bakanlığı (2006) https://www.mfa.gov.tr/sc_5---16-subat-2006_-disisleri-bakanligi-sozcusu-namik-tan_in-bir-soruya-cevabi-.tr.mfa, Erişim Tarihi: 09.10.2022
- Doğanoğlu, A.E. (2011). Cumhurbaşkanının Görev Süresinin Belirlenmesi Sorunu, *Ankara Barosu Dergisi*, 3: 195-210.
- DR. (2020). DR Music ve Book Store, <https://www.dr.com.tr/>.
- Euronews. (2019). "Ali Babacan ve Abdullah Gül yeni partiyi sonbaharda kuracak"<https://tr.euronews.com/2019/06/28/ali-babacan-ve-abdullah-gul-yeni-partiyi-sonbaharda-kuracak>
- Euronews. (2020). Abdullah Gül: Siyasi İslam tüm dünyada çöktü<https://tr.euronews.com/2020/02/18/abdullah-gul-siyasi-islam-tum-dunyada-coktu>
- Engin, R. T. (2019). *Türk Siyasi Hayatında Milli Görüş Hareketi: Temel Esasları ve Söylevleri*. Yüksek Lisans Tezi. Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Erler, Ö. (2007). Yeni Muhafazakârlık, AKP ve “Muhafazakâr Demokrat” Kimliği”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:10, 126-132.
- Evrensel (2004). <https://www.evrensel.net/haber/147098/kozler-dep-davasinda> Erişim Tarihi: 09.10.2022
- Göksu, O. (2015). 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sürecinde Medyanın Adayların Seçim Kampanyalarındaki Stratejik Konumu. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı-V*.
- Gölcü, A. (2013). Siyasi Parti Kapatma Davalarının Türk Yazılı Basımında Sunumu: RP ve DTP Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*,3(1): 110-128.
- Göz, M.M. (2016). 1 Mart 2003 Başbakanlık Tezkere’sinin Reddedilme Nedenleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Gözler, K. (2007). Halkoylamasıyla Kabul Edilen Anayasa Değişikliği Kanunlarının Resmî Gazetede Yayımlanması Sorunu, *Yasama Dergisi*, 7: 5-17.
- Gül, A. (2007).1.4.6. *Yeni Yüzyılda Türk Dış Politikasının Ufukları*. T.C. Dışişleri Bakanlığı. Ankara.
- Gül, A. (2014). *Demokrasi ve Hukuk Yolunda, Cumhurbaşkanlığı Yayınları*.
- Habertürk. (2018). Abdullah Gül'den 28 Şubat mağdurları için öneri. <https://www.haberturk.com/abdullah-gul-den-28-subat-mesaji-1857018>,
- Hürriyet. (2002).58. Hükümet'i Abdullah Gül kuracak,<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/58-hukumeti-abdullah-gul-kuracak-110008>
- Hürriyet. (2003). Cephe Açıldı.<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cephe-acildi-125981>
- Hürriyet (2005). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/filistin-secimleri-ocak-2006da-38737895> Erişim Tarihi: 09.10.2022
- Hürriyet. (2008).Gül, Erbakan'ı affetti<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gul-erbakani-affetti-9697649>
- Hürriyet (2010). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/israile-iliskilerin-durumundan-memnun-degiliz-15831181> Erişim Tarihi: 09.10.2022

- Hürriyet. (2012). Gül'ün görev süresi belli oldu <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gulun-gorev-suresi-belli-oldu-20765734>
- Hürriyet. (2013-a). Erdoğan: "Taksim'e cami de yapacağız" <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-taksime-cami-de-yapacagiz-23419723>
- Hürriyet. (2013-b). Cumhurbaşkanı Gül'den Gezi Parkı açıklaması <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-gulden-gezi-parki-aciklamasi-23424869>
- Hürriyet. (2014). Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'den yasağa rağmen tweet <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/cumurbaskani-abdullah-gulden-yasaga-ragmen-tweet-26053467>
- Hürriyet. (2016). Fehmi Kuru, 17-25 Aralık sürecinin perde arkasını anlattı <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/fehmi-kuru-17-25-aralik-surecinin-perde-arkasini-anlatti-40079855>
- Hürriyet. (2017). Son Dakika: Abdullah Gül'ün babası vefat etti <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-abdullah-gulun-babasi-vefat-etti-40450280>
- İdefix, (2020). İdefix online kitabevi, <https://www.idefix.com/Kitap/Gelecek-Yakin/Kolektif/Arastirma-Tarih/Politika-Arastirma/Turkiye-Politika-/urunno=000000610786>
- İşık, M. (2019). 28 Şubat Sürecini Uygulamaya Geçirme Çalışmaları ve Ak Parti'nin Süreçle Etkin Mücadelesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (17) , 122-135.
- İnternethaber. (2014-a). Erdoğan ve Gül arasındaki 7 fark! <https://www.internethaber.com/erdogan-ve-gul-arasindaki-7-fark-653456h.htm>
- İnternethaber. (2014-b). Abdullah Gül ile Recep Tayyip Erdoğan'ın yemin töreni arasındaki farklar <https://www.internethaber.com/abdullah-gul-ile-recep-tayyip-erdoganin-yemin-toreni-arasindaki-farklar-foto-galerisi-1205379.htm?page=2>
- Kahraman, M. (2007). Fonksiyonları İtibariyle Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Seçimi Tartışmaları, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19: 149-166.

- Kantar, G. (2017). TBMM Açılış Konuşmalarında Politik Dil Kullanımı: Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül'ün Siyasal Söylemlerinin İçerik Analizi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (1):53-80.
- Kara, Y. (2019). Millî Görüş Hareketinin Partileşme Süreci ve Refah Partisi (1970-1998)https://www.academia.edu/27313335/Mill%C3%AE_G%C3%B6r%C3%BCme_S%C3%BCreci_ve_Refah_Partisi_1970-1998_
- Karar. (2020). Babacan'dan 'erken seçim' yorumu: Bu sistem 2023'e kadar dayanmaz<https://www.karar.com/babacandan-erken-secim-yorumu-bu-sistem-2023e-kadar-dayanmaz-1562727>
- Karpat, K.H. (2012). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Timaş yayınları.
- Kitapyurdu (2020). Kitapyurdu Yayıncılık, <https://www.kitapyurdu.com/>
- Koçer, M.A. (2019). Türk Siyasi Tarihinde Prof. Dr. Necmettin Erbakan. *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nişantaşı Üniversitesi. İstanbul.
- Küresel Kitap (2020). <https://www.kureselkitap.com/urun/218756/kitap/cumhurbaskanligi-yayinlari/abdullah-gul/global-perspektif/> (Erişim tarihi : 10.11.2020).
- Lütem, Ö.E. (2015). Türkiye Ermenistan İlişkilerinin Güncel Durumu, *Ermeni Araştırmaları*, 50: 231-373.
- Maral, B. (2014). *Kıbrıs Sorunu ve Annan Planı Çerçevesinde Türkiye, Yunanistan ve Avrupa Birliği İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mete, Ö.L. (2007). *28 Şubat'tan Şemdinli'ye Derin Çeteler*, Profil Yayınları. İstanbul.
- Milliyet. (2011-a). Süreyi kısaltmak darbe yapmak olur.<https://www.milliyet.com.tr/siyaset/sureyi-kisaltmak-darbe-yapmak-olur-1475200>
- Milliyet. (2011-b). 'Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıl olmalı' sözleri tartışma yarattı. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/cumhurbaskaninin-gorev-suresi-5-yil-olmalı-sozleri-tartisma-yaratti-1277568>
- Miş, N. (2018). Yeni Siyasal Sistemin İlk Seçimleri ve Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi. *Muhafazakâr düşünce*, 15(54): 323-355.

- NTV. (2002). Abdullah Gül Başbakan <http://arsiv.ntv.com.tr/news/188095.asp#BODY> (Erişim Tarihi: 21.3.2020).
- NTV. (2015). Abdullah Gül, NTV'de soruları yanıtladı https://www.ntv.com.tr/turkiye/abdullah-gul-ntvde-sorulari-yanitladi,2JOkWnpJbE2n6xGU4_Hyzw
- Onedio (2014). <https://onedio.com/haber/gul-un-7-senelik-cankaya-karnesi-882-imza-4-veto-348449> Erişim tarihi : 20.10.2020
- Özdemir, H. (2012). Demokrat Parti ile Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin Karşılaştırmalı Tarihsel Analizi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2):188-209.
- Özdemir, Y.D. (2014). Siyasetçi Yurttaş Etkileşimi Bağlamında Eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Twitter Takipçilerine İlişkin Bir Değerlendirme: 5651 Sayılı İnternet Yasası ve Twitter Yasağı Örnekleri, *Akdeniz İletişim Dergisi*: 212-229.
- Pandora. (2020). Pandora, <https://www.pandora.com.tr/kitap/global-perspektif-yurtdisi-basin-mulakatları/374381>
- Radikal, (2015). Abdullah Gül'ü en üzen olay: AKP'nin yapmadığını CHP yaptı! <http://www.radikal.com.tr/politika/abdullah-gulu-en-uzen-olay-akpnin-yapmadigini-chp-yapti-1379141/>
- Selvi, A. (2019). Erdoğan kime 'CHP ağzıyla konuşuyorlar' dedi? <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/erdogan-kime-chp-agziyla-konusuyorlar-dedi-41399883>
- Sever, A. (2015). Abdullah Gül ile 12 yıl, 30. Baskı, Doğan Kitabevi, İstanbul.
- Sinkaya, B. (2011). Türkiye- İnan İlişkileri ve Cumhurbaşkanı Gül'ün Ziyareti, *Ortadoğu / Analiz*. 3 (27).
- Sözcü, (2018). Abdullah Gül: Adaylığım söz konusu değil <https://www.sozcü.com.tr/2018/gundem/abdullah-gulden-adaylik-aciklamasi-2376168/>
- Şan, M.K. (2018). 28 Şubat Darbesinin Toplumsal Sonuçları Üzerine Değerlendirmeler, *Sakarya Ü. SASGEM Konferansları, Sosyal Bilimlerle Çağı Yorumlamak*.
- TCCB. (2019). Abdullah GÜL, https://www.tccb.gov.tr/cumhurbaskanlarimiz/abdullah_gul/

- TBMM. (24.12.1992). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=410&sayfa_no_son=416&sayfa_no=415&v_meclis=1&v_donem=19&v_yasama_yili=&v_cilt=26&v_birlesim=051
- TBMM. (21.1.1996). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=268&sayfa_no_son=269&sayfa_no=268&v_meclis=1&v_donem=20&v_yasama_yili=&v_cilt=19&v_birlesim=048
- TBMM. (7.10.1998). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=297&sayfa_no_son=301&sayfa_no=299&v_meclis=1&v_donem=20&v_yasama_yili=&v_cilt=63&v_birlesim=003
- TİHV Raporu. (2004). *Türkiye İnsan Hakları Vakfı Raporu 2004*. TİHV. Ankara.
- Turan, A.M. (2018). Türkiye'nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, *Social Sciences Research Journal*, 7(3): 42-91.
- Trt Haber (2012). <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/gulden-reutersa-suriye-degerlendirmesi-30956.html> Erişim Tarihi: 09.10.2022
- T24. (2011).Gül: DGM, Zana kararını tersine çevirsin diye her şeyi yaptık<https://t24.com.tr/haber/gul-dgm-zana-kararini-tersine-cevirsin-diye-her-seyi-yaptik,140563>
- T24 (2014). <https://t24.com.tr/haber/gul-sosyal-medya-platformlarinin-tamamen-kapatilmasi-tasvip-edilemez,253972> Erişim Tarihi: 09.10.2022
- Uslubaş, T. (2013). *Kronolojik Türkiye Tarihi*. İconnin yayınları. İstanbul.
- Vikipedi. (2022-a). https://tr.wikipedia.org/wiki/Abdullah_G%C3%BCI (Erişim Tarihi: 09.09.2022).
- Vikipedi. (2022-b). https://tr.wikipedia.org/wiki/Mill%C3%AE_G%C3%B6r%C3%BC%C5%9F (Erişim Tarihi: 09.09.2022).
- Vikipedi. (2022-c). https://tr.wikipedia.org/wiki/28_%C5%9Eubat_S%C3%BCreci (Erişim Tarihi: 09.09.2022).
- Vikipedi, 2022-d, https://tr.wikipedia.org/wiki/2007_T%C3%BCrkiye_cumhurba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1_se%C3%A7imi Erişim Tarihi: 09.10.2022

Yeni Şafak. (2003). Günah bizden gitti, <https://www.yenisafak.com/arsiv/2003/subat/06/politika.html>, (Erişim Tarihi: 22.3.2020).

Yenişafak (2006). <https://www.yenisafak.com/arsiv/2006/mart/01/d01.html>, Erişim Tarihi: 09.10.2022

Yetkin, M. (2014). Hayrünnisa Gül: Asıl intifadayı ben başlatacağım!<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/murat-yetkin/hayrunnisa-gul-asil-intifadayi-ben-baslatacagim-1207895/> (Erişim Tarihi: 29.06.2022).

Yılmaz, H. S. (2007). İdris Küçükömer'in Siyasal Tezleri Bağlamında AKP ve CHP Parti Programlarının Analizi, *Selçuk İletişim*, 5(1): 156-173.

